

Houten 2025

Toekomstagenda

OP WEG NAAR EEN NIEUWE TOEKOMSTVISIE

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Houten toen en nu	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Historie van Houten	6
2.3 Houten in feiten en cijfers	11
2.4 Houten gewaardeerd	24
2.5 Houten in de regio	35
3. Trends en ontwikkelingen	43
3.1 Inleiding	43
3.2 Acht trends en hun gevolgen	43
4. Toekomstagenda	51
4.1 Inleiding	51
4.2 Kernwaarden	51
4.3 Uitdagingen	53
4.4 Kansen	60
4.5 Dilemma's	64

5. Bijlagen	67
5.1 Proces en bouwstenen verkenning	67
5.2 Verkenningsworkshops	70
5.3 Literatuurlijst	71

1. Inleiding

Voor u ligt de Toekomstagenda Houten 2025. Deze agenda is een belangrijke stap in het proces om te komen tot een nieuwe toekomstvisie voor Houten.

De huidige strategische visie van Houten, met als titel 'Van groei naar bloei' dateert van 2003. Deze is na ruim 10 jaar aan vervanging toe. Ontwikkelingen in onze omgeving vragen om een vernieuwde integrale visie op de toekomst van Houten. Daarbij is nadrukkelijk ook de rol van de overheid in de samenleving aan het veranderen. Verder hebben we te maken met een economische crisis en daarmee gepaarde voortdurende bezuinigingen. In de perspectiefnota 2014 heeft het college vastgesteld dat de bezuinigingsopgave zeer groot is geworden. Dit vraagt om een actuele toekomstvisie met bijbehorende scherpe financiële keuzes.

Waarom willen we een nieuwe visie?

Een nieuwe Toekomstvisie Houten 2025 is belangrijk omdat er in 2025 veel veranderd zal zijn. Dat komt door ontwikkelingen zoals vergrijzing, digitalisering, flexibilisering, duurzaamheid en de economische teruggang. Deze trends zullen zeker hun invloed hebben. Bijvoorbeeld op hoe we in Houten wonen, werken, leren, recreëren, ondernemen en voor elkaar zorgen. De Toekomstvisie Houten 2025 vormt een kompas waarmee we ons op ontwikkelingen kunnen voorbereiden. Zo kunnen we in onverwachte situaties beter en sneller reageren en bij bezuinigingen verstandige keuzes maken.

Waarom willen we een visietraject

De gemeente Houten staat de komende jaren ook door bezuinigingen voor ingrijpende keuzes. Daarnaast is in de toekomst de gemeente waarschijnlijk niet langer standaard de aangewezen partij om met oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken te komen. We starten dit visietraject om de veranderingen in Houten bespreekbaar te maken. Dit moet ertoe leiden dat we uiteindelijk tot gemeenschappelijke keuzes kunnen komen. Om de samenwerking en betrokkenheid te versterken doorlopen we dit traject met alle inwoners en partners in Houten. Nadenken over de toekomst doen we in Houten met zijn allen.

Hoe ziet het visietraject eruit

Het nadenken over en het opstellen van een toekomstvisie is een intensief traject. Om tot een goed eindproduct te komen (de visie), spelen communicatie en

participatie een cruciale rol. Het proces is zo ingericht dat iedereen die dat wil een bijdrage kan leveren.

De visie komt in zes fasen tot stand. Van oktober tot half maart vinden de eerste drie fasen plaats: 1] start, 2] verkenning en 3] debat rond verkiezingen. Na de verkiezingen (op 19 maart 2014) volgen de fasen: 4] debat, 5] verbinding en ontwerp en 6] besluitvorming.

Het huidige college doorloopt de eerste drie fasen. Het college overlegt in deze fasen op diverse momenten met de klankbordgroep van raadsleden over inhoud en aanpak. Na de verkiezingen op 19 maart beslissen het nieuwe college en de nieuwe raad over de laatste drie fasen.

Figuur 1. Het visietraject in fasen

Bron: Gemeente Houten

Wanneer is de visie klaar

College en gemeenteraad zullen de Toekomstvisie Houten 2025 naar verwachting eind 2014 vaststellen. Deze heeft daarmee, net als de vorige strategische visie, een houdbaarheid van tien jaar. Wat nu voor u ligt is de Toekomstagenda Houten 2025. Het is aan de lokale politiek om daarmee haar voordeel te doen in bijvoorbeeld verkiezingsdebatten. Daarna vormen zich een nieuw college en een nieuwe gemeenteraad. Dan gaan we verder met het inkleuren van het Houtens toekomstperspectief en de keuzes die daaruit voortvloeien.

Betekenis Toekomstagenda Houten 2025

De Toekomstagenda Houten 2025 vormt een belangrijke stap in het proces op weg naar de toekomstvisie. Zij heeft vier functies:

- Ingrediënten bieden voor debat tijdens de verkiezingen.
- Hulpmiddel vormen bij wisseling van oude naar nieuwe raad.
- Ingrediënten bieden voor debat na de verkiezingen.
- Inspiratiebron voor de samenleving zijn.

In de verkenningsfase is breed informatie verzameld over de huidige situatie van Houten en de ontwikkelingen die op Houten afkomen. Daarbij is ook kort de historische context geschetst. Daarnaast is dit alles ook vanuit regionaal perspectief beschouwd.

De verkenning is waardenvrij. Dat wil zeggen: zoveel mogelijk gebaseerd op feiten en nog niet gekleurd door persoonlijke waarden en belangen.

Experts, inwoners, ondernemers, jongeren, maatschappelijke organisaties en regiopartners zijn in deze fase nadrukkelijk betrokken. Maar telkens als deskundigen en niet als belangenbehartigers. Methoden die werden ingezet zijn deskresearch, expertinterviews, inwonersenquête, straatinterviews en (social) media. Over de precieze invulling van het proces leest u meer in bijlage 5.1.

Op basis van het bovenstaande maakten we een zo compleet mogelijk beeld van Houten toen, nu en morgen. In hoofdstuk 2 leest u over de historie van Houten. Ook vindt u hier de belangrijkste feiten en cijfers over het Houten van nu op een rij. Tenslotte vindt u hier informatie over de kernwaarden van Houten en de plaats van Houten in de regio.

In hoofdstuk 3 bespreken we de acht belangrijkste trends en ontwikkelingen die op Houten afkomen. Maar het belangrijkste is natuurlijk het (slot)hoofdstuk 4. Hierin komt alles samen en staan de uitdagingen, vraagstukken, kansen en dilemma's voor de toekomst beschreven.

Bijlagen

In de bijlagen vindt u meer informatie over het proces en de bouwstenen van deze verkenning c.q. Toekomstagenda (bijlage 5.1), de verslagen van acht verkenningsworkshops met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, jongeren en regiopartners (bijlage 5.2) en de geraadpleegde literatuur (bijlage 5.3).

2. Houten toen en nu

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk maakt inzichtelijk dat Houten al sinds mensenheugenis onderdeel is van een regio waarin mensen met elkaar in verbinding staan. In de voorbije eeuwen werden de voorwaarden geschapen voor een omgeving en infrastructuur die Houten heeft gebracht tot waar zij nu staat. Een moderne 'New Town' gemeente met een bijzonder stedenbouwkundig ontwerp.

In paragraaf 2.2 'Historie van Houten' schetsen we als eerste in een notendop de geschiedenis van Houten. Daarbij gaan we meer dan 4.000 jaar terug in de geschiedenis. Van de eerste nomaden, via de Romeinen en de Franken, naar de middeleeuwen. Uiteindelijk uitmondend in de 20^e en 21^e eeuw waarin Houten explosief gegroeid is naar een omvang van bijna 50.000 inwoners.

In paragraaf 2.3 'Houten in feiten en cijfers', beschrijven we hoe het Houten van nu eruit ziet. Welke mensen wonen er in Houten? Wat voor werkgelegenheid kent Houten? Hoe ziet het woon- en leefklimaat er binnen Houten uit? Hoe staat Houten er economisch voor? En wat betekent dit alles voor de duurzaamheid van Houten? Deze en andere onderwerpen zijn aan de hand van feiten en cijfers beschreven. Het gaat hier dus om de meer objectieve kenmerken van Houten.

In paragraaf 2.4 staat de meer subjectieve beleving van Houten centraal. Hoe kijken de inwoners tegen het Houten van nu aan? We hebben de Houtenaren gevraagd Houten op verschillende aspecten te waarderen. Ook is hen gevraagd naar de belangrijkste associaties die ze hebben met Houten. Op die manier duiden we de kenmerken die Houten, in de ogen van haar bewoners, heeft.

Tenslotte wordt in paragraaf 2.5 ingegaan op de positie van Houten binnen de regio anno 2014. Houten maakt als New Town deel uit van de regio Utrecht. Deze maakt op haar beurt deel uit van de Noordvleugel van de Randstad. Zo ligt ook de metropoolregio Amsterdam voor Houten binnen handbereik.

2.2 Historie van Houten

Houten werd in 1811 door de Fransen gesticht. Als de Houtenaren in dat jaar een vooruitblik hadden kunnen krijgen op Houten in 2013, dan hadden ze een grote verandering van karakter gezien. Houten kent al heel lang verbintenis met steden als Utrecht en het omliggende gebied. De uit deze interactie voortkomende infrastructuur, zoals de aanleg van de spoorverbinding tussen Utrecht en 's-Hertogenbosch vormde de basis van het huidige Houten.

Nomaden en eerste permanente bewoning

De bewoning van Houten kent een zeer lange geschiedenis. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat hier al zo'n 4 millennia terug mensen leefden. Deze vroegste bewoners (ca. 2300 tot 650 voor Chr.) leidden een nomadisch bestaan. Jacht en visserij vormden hun voornaamste middelen van bestaan met hier en daar een primitieve vorm van landbouw en veeteelt. Vanaf de IJzertijd (ca. 650 tot 15 voor Chr.) kreeg de menselijke bewoning een meer permanent karakter. Akkerbouw en veeteelt nemen een steeds belangrijker plaats in. De aard van het rivierenlandschap wordt vanaf dat moment de rode draad voor hoe mensen wonen en werken. Ze vestigen zich op de hoogst gelegen, dus relatief veilige delen van het landschap: de flanken van de stroomruggen. Deze situatie blijft bestaan tot zo ongeveer 1000 na Chr.

Romeinen

In 12 voor Chr. veroverden Romeinse legioenen een groot deel van Nederland. Na herhaalde en vergeefse pogingen verder noordelijk door te dringen, besloten de Romeinen een grensverdediging aan te leggen langs de loop van de Rijn. Op de zuidoever van de rivier werd een groot aantal forten aangelegd, waaronder Trajectum (Utrecht) en fort Fectio (Vechten). Er brak een tijd aan van relatieve rust en stabiliteit die zorgde voor economische dynamiek en voor bevolkingsgroei. Houten kreeg daarbij een belangrijke rol en werd hét agrarisch gebied om de honderden militairen te voeden. De permanente aanwezigheid van de Romeinen zorgde voor acculturatie: uitwisseling van cultuur, gewoonten en gebruiken met de inheemse bevolking. Hiervan vinden we nu nog sporen in de bodem terug in de vorm van Romeinse steenbouw en wegen, en aanwijzingen voor inheemse religiebeleving in Romeinse legerkampen.

Vanaf ongeveer het midden van de derde eeuw na Chr. beginnen de Romeinen hun grip te verliezen. Interne crises en oorlogen binnen het rijk eisen hun tol. Germaanse stammen grijpen hun kans om steeds vaker vanuit het noorden de Rijn over te steken op zoek naar buit. Velen van hen hadden gediend in het Romeinse leger en zetten die expertise in. Hierdoor was er van militaire krachtsverschillen nauwelijks meer sprake. Uiteindelijk moesten de Romeinen in de vierde eeuw na Chr. de gebieden ten zuiden van de Rijn opgeven.

Franken

Het machtsvacuüm dat ontstond werd ingevuld door de Franken, die geleidelijk aan hun invloed steeds verder uitbreidden. Na het ineenstorten van het Romeinse rijk veroveren Frankische stammen grote delen van het voormalige rijk. In het tweede kwart van de zevende eeuw bereikten zij het Kromme-Rijn-gebied dat zij veroverden op de hier aanwezige Friezen. Het Frankische Rijk werd onderverdeeld in gouwen, een soort provincies. Deze werden bestuurd door graven die door de koning waren benoemd. De Houtense stroomrug maakte deel uit van graafschap Opgooi en werd bestuurd door de voorouders van de latere heren van Goye. Er ontstonden nieuwe nederzettingen, veelal op plaatsen waar in de Romeinse tijd al bewoning had plaatsgevonden. Het dorp Houten (Haltna) wordt voor het eerst in het jaar 863 in de bronnen genoemd, evenals Loerik. Maar ook 't Goy (Oostrum), Westrum, Ture en Tull waren dorpen die ergens vóór het jaar 1000 zijn ontstaan. In Houten staat in 863 al een kerk waarvan de huidige kerk aan het Plein een opvolger is.

Bisdom en ontginning

In de loop van de 11e en 12e eeuw werd het vanwege de bevolkingstoename noodzakelijk meer grond ten behoeve van de landbouw te ontginnen. Voor het tot Utrecht behorende gebied nam de bisschop van Utrecht veelal het initiatief tot de ontginning. De uitvoering liet hij echter over aan derden. Een belangrijke voorwaarde voor de ontginning was de afwatering. Omstreeks het jaar 1130 werd de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede afgedamd waardoor de Lek de hoofdstroom werd. Door middel van het bedijken van deze rivier werd het overstromingsgevaar beperkt. De Schalkwijkse polder kreeg via de in diezelfde periode gegraven Vaartse Rijn de mogelijkheid zijn overtollig water af te voeren. Hierdoor werd het mogelijk het gebied geschikt te maken voor bewoning en landbouw.

Monumenten

Binnen de gemeente Houten staan een groot aantal monumenten zoals kerken, kastelen, boerderijen en woonhuizen. Een aantal daarvan dateert nog uit de Late-Middeleeuwen. Delen van het muurwerk van de kerk in Houten zijn nog uit de 11e of 12e eeuw. Kasteel Vuylcop in Schalkwijk werd omstreeks

1300 gesticht en de ronde toren van kasteel Schonauwen werd in de tweede helft van de 14e eeuw gebouwd. De boerderijen langs de Schalkwijkse- en Houtense wetering zijn veelal opvolgers van de boerderijen uit de tijd van de ontginningen in de 12e eeuw. Ook de boerderijen die verspreid in het buitengebied liggen hebben voorgangers in de Middeleeuwen gehad. Het overgrote deel van de wegen en watergangen in het buitengebied dateert nog uit de 9e /10e eeuw of uit de periode van de ontginningen in de 12e eeuw zoals de Lekdijk en de wegen in de Schalkwijkse polder.

Infrastructuur 19e en 20e eeuw

Enkele grootschalige ingrepen in de 19e en 20e eeuw bepalen ook nu nog het aanzien van de gemeente. Voor de aanleg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie werden er binnen de gemeente vijf forten gebouwd. Daarnaast werden er allerlei waterstaatkundige aanpassingen uitgevoerd die het mogelijk maakten grote delen van het grondgebied onder water te zetten. Dit had als doel de opmars van vijandelijke legers te bemoeilijken.

Tussen 1864 en 1868 werd de spoorweg tussen 's-Hertogenbosch en Utrecht aangelegd. Houten en Schalkwijk kregen in 1868 een station. Per 15 mei 1935 werd het station Schalkwijk opgeheven en uiteindelijk werd het gebouw in september 1964 gesloopt. In Houten fungeerde het oude station tot 1934.

Met het graven van het Amsterdam-Rijnkanaal werd in 1934 begonnen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog lagen de werkzaamheden stil. Hierdoor kon het kanaal uiteindelijk pas op 21 mei 1952 opengesteld worden voor het scheepvaartverkeer. De breedte van het kanaal bedroeg aanvankelijk 58 meter. Tussen 1961 en 1963 werd het verbreed tot 70 meter. Al kort hierna bleek dat het nog te smal was. Daarom werd in 1965 begonnen met een verbreding tot 100 á 130 meter. Als gevolg van deze verbredingen moesten de bestaande bruggen vervangen worden. Deze operatie was in 1979 voltooid.

Huidige gemeente en groeitaken vanaf de jaren 70

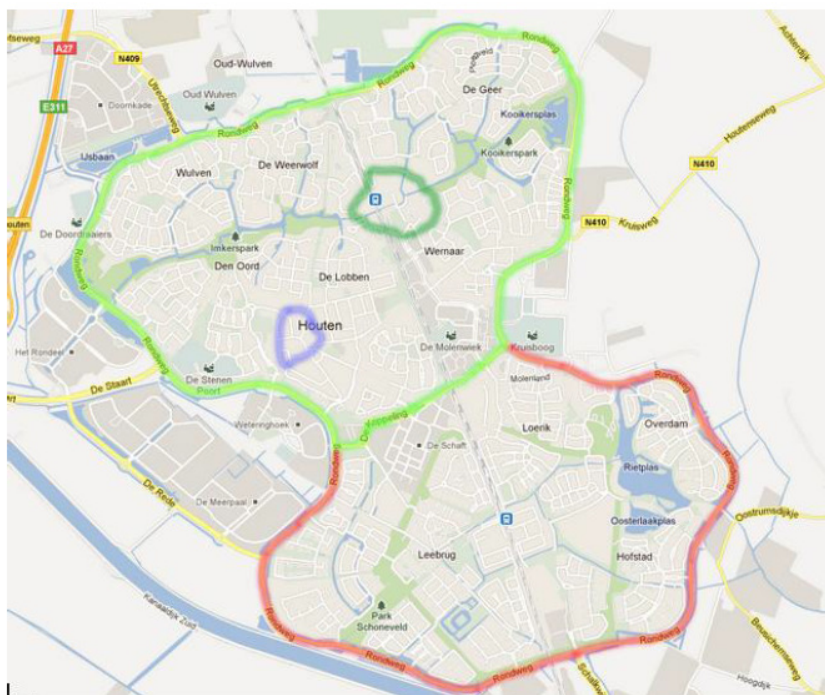
Na een samenvoeging van de gemeenten Schalkwijk en Tull en 't Waal, ontstond in 1962 de huidige gemeente Houten. De gemeente bestaat nu uit de vier kerkdorpen Houten, 't Goy, Schalkwijk en Tull en 't Waal. Begin jaren '70 telde het dorp Houten slechts 4.000 inwoners. In veertig jaar tijd is het inwonertal meer dan vertienvoudigd.

Door de gunstige ligging aan de spoorlijn Utrecht – Den Bosch werd Houten in de jaren '70 aangewezen als nieuwbouwlocatie om de verwachte bevolkingsgroei op te vangen. Ook de gemeenten Zoetermeer, Alphen aan den Rijn en Nieuwegein werden als groeilocaties aangewezen. Het Houten van nu is het resultaat van de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening uit 1966 en de Vierde Nota

Extra (VINEX) uit 1993. De eerste groeitaak uit de jaren '80 en de tweede groeitaak uit de jaren '90 resulteerden in de bouw van circa 15.000 woningen.

Figuur 2. Uitbreiding Houten 1970 -2010

Kaart 1: Uitbreiding Houten 1970 – 2010.

- Blauw: Oude dorpskern Houten
- Lichtgroen: Groeikern Houten (eerste bouwactiviteit)
- Donkergroen: Nieuwe centrum Houten (station en centrum 'Het Rond')
- Rood: VINEX-locatie Houten-Zuid (tweede bouwactiviteiten)

(Bron: Google Maps, 2011)

Bron: *De bijzondere stedelijke ontwikkeling van Houten*, Bas Jansen, Laurens Nieuwenhuijsen en Amra Sahbaz

Infrastructuur modern Houten

Het is de aanwezige infrastructuur die Houten zo speciaal maakt in vergelijking met nabijgelegen groeigemeente, zoals Nieuwegein en Maarsse.

Vanaf het begin van de ontwikkeling als groeikern en later als VINEX-locatie is nagedacht over een systeem waarbij de fiets centraal staat en autogebruik zoveel mogelijk uit de woonwijken wordt verdreven. Belangrijk aspect hierbij is de 14 kilometer lange rondweg, zoals die tegenwoordig is gelegen rondom de be-

bouwde kom. Deze rondweg, aangelegd in 1985 en uitgebreid tussen 1996 en 2004, zorgt voor een verbinding tussen de woonwijken. Met de auto binnendoor van de ene naar de andere wijk is niet mogelijk. Elke woonwijk is door middel van zogenaamde 'inprikkers' verbonden met de rondweg. Ook de ontsluiting naar de snelwegen verloopt via de rondweg.

De rondweg is een harde grens. Het scheidt de binnen de rondweg gelegen bebouwde kom van het landelijke gebied rond Houten. De woonwijken van Houten liggen verscholen achter een geluidswal. In het oorspronkelijke plan wordt buiten de rondweg niet gebouwd. De groei moest voltooid zijn als het gebied binnen de rondweg volgebouwd was. Hier is inmiddels enigszins vanaf geweken, doordat onder meer sportvelden naar de buitenrand zijn verplaatst. Omdat het autoverkeer over de rondweg plaatsvindt, zijn de woonwijken domein van de fietsers en wandelaars. De fietsstructuur van Houten bestaat uit vrijliggende fietspaden en fietsstraten. Deze fietspaden zijn in het rood en oranje weergegeven in onderstaande kaart. De fietspaden binnen de bebouwde kom vormen samen een ster en komen veelal samen bij het centrum en het station van Houten.

Vrijwel alle belangrijke voorzieningen die veel publiek trekken, zoals scholen, winkels en sportaccomodaties, zijn goed bereikbaar met de fiets. De verschillende woonwijken zijn ook onderling met de fiets bereikbaar. Hierdoor is binnen de bebouwde kom de fiets de snelste vorm van vervoer. Fietsers hebben ook voorrang op gemotoriseerd verkeer.

Figuur 3. De Fietsstructuur van Houten

Bron: *Gemeente Houten 2011*, naar Bas Jansen, Laurens Nieuwenhuijsen en Amra Sahbaz

Een belangrijk aspect dat ook kenmerkend is voor het infrastructurele systeem van Houten is het gebruik van groenstroken. Zowel in de groeikern Houten als in de VINEX-locatie Houten-Zuid is gebruik gemaakt van ruim opgezette groenstroken waar fietspaden door lopen. Op deze manier kan op een rustige, veilige wijze snel van de ene naar de andere kant van Houten gereisd worden.

Stedelijke flexibiliteit

De gemeente Houten groeide haar dorpskarakter voorbij. Door haar ligging in het midden van het land, nabij de A27, A12 en de stad Utrecht kent Houten een stedelijke flexibiliteit: alles is dichtbij. Houten zelf heeft een aantal stedelijke voorzieningen als een groot hotel, bioscoop en theater. Daarbij is de sociale cohesie vergeleken met de grote en middelgrote steden nog steeds relatief hoog. Houten bevindt zich tussen een dorp en een stad in.

Vitaal platteland

In het buitengebied van Houten kunnen vier aparte gebieden worden onderscheiden met ieder hun eigen karakter. Het landelijk gebied ten noorden van het Amsterdam-Rijnkanaal (Noord/Wulven), onder de rook van Utrecht en Houten (West/ Laagraven en Noord/ Wulven), de stroomrug bij 't Goy (Oost/Kromme Rijn) en de polders bij Schalkwijk (Zuid/ Eiland van Schalkwijk).

Figuur 4. Buitengebied Houten

Bron: Ruimtelijke Visie Houten 2015

Noord/ Wulven

Het gebied Noord/Wulven fungeert als stedelijk uitloopgebied en groene buffer tussen de bebouwing van Utrecht, Houten en Bunnik. Het ligt op het grondgebied van bovengenoemde gemeenten en valt onder de Randstadgroenstructuur. Het gebied is agrarisch van karakter. De ligging nabij stedelijk gebied is zichtbaar in onder meer glastuinbouw, een begraafplaats, een manege en infrastructuur. Dit verschaft het gebied een versnipperd uiterlijk.

Noord/Wulven maakt deel uit van de projectenveloppe Rijnauwen-Vechten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Doel hiervan is samenhang te creëren tussen de drie forten Rijnauwen, Vechten en het op Houtens grondgebied gelegen Fort 't Hemeltje. Een ander doel is de forten meer gezicht te geven.

West/Laagraven

Het stedelijk uitloopgebied West/Laagraven valt onder de Randstadgroenstructuur. Het is een dynamisch gebied, ingeklemd tussen bebouwd gebied van Utrecht, Nieuwegein, Houten en infrastructuur. Diverse functies strijden er om ruimte: land- en (glas)tuinbouw, natuur, Nieuwe Hollandse Waterlinie (projectenveloppe Linieland), water(berging), recreatie, maar ook niet-agrarische bedrijvigheid. Aan de Houtense kant is het gebied voornamelijk groen, met landbouw en een golfbaan als de voornaamste grondgebruikers. Kasteel Heemstede vormt een markant element in het landschap. De Laagravense plassen zijn een nat element in het gebied.

Oost/Kromme Rijn

Het gebied Oost/Kromme Rijn ligt in het Kromme Rijngebied. Het maakt deel uit van een groter gebied dat - naast Houten - is gelegen binnen de gemeenten Bunnik en Wijk bij Duurstede. Het betreft een sterk landbouwgebied met vooral fruitteelt ('t Goy) en melkveehouderij. Het landschap kenmerkt zich door een afwisseling van openheid (kommen) en beslotenheid (stroomruggen). De dorpsilhouetten tekenen zich herkenbaar af. Het gebied is recreatief weinig toegankelijk, terwijl het dicht bij stedelijke gebieden ligt.

Zuid/Eiland van Schalkwijk

Het gebied Zuid/Eiland van Schalkwijk ligt tussen Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek. Het is een van de (weinig) groene en open gebieden van omvang in de regio. De ontginningsgeschiedenis van het gebied is nog goed zichtbaar. De bebouwingslinten van Schalkwijk en Tull en 't Waal tekenen zich af in een verder goeddeels open agrarisch landschap.

Een belangrijke structuur die zich 'hier niets van aantrekt' is de door het gebied lopende Nieuwe Hollandse Waterlinie met het Fort Honswijk. De uiterwaarden langs de Lek en de natte polders zijn ecologisch van betekenis. De recreatieve toegankelijkheid van het gebied is matig.

De structuurvisie Eiland van Schalkwijk van december 2011 richt zich op duurzame gebiedsontwikkeling. Belangrijk hierbij zijn het behoud en de ontwikkeling van het landelijke karakter en de openheid van het gebied met ruimte voor landbouw, natuur, water, recreatie, cultuurhistorie en leefbare dorpen. Het gaat om een geleidelijke ontwikkeling waarbij de bewoners en ondernemers aan zet zijn. De overheid kiest vooral een regisserende en faciliterende rol.

2.3 Houten in feiten en cijfers

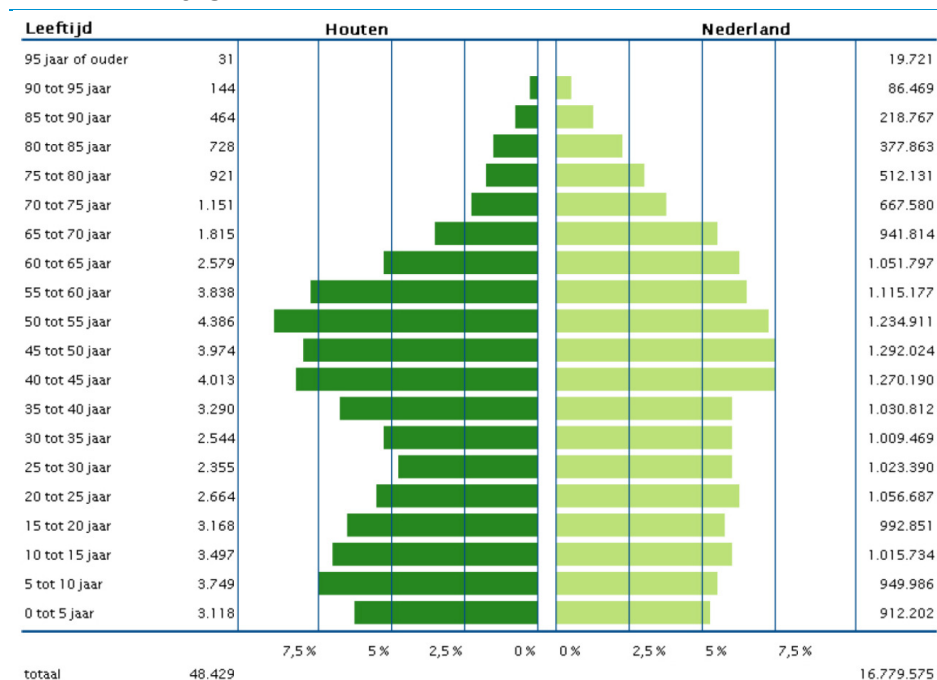
Bevolking

Als eerste schetsen we een beeld van de mensen die in Houten wonen. Zaken als leeftijd, huishoudtype, opleiding en inkomen passeren daarbij in het kort de revue. Daar waar het gaat om bevolkingsgroei en vergrijzing wordt alvast vooruit gekeken.

Bevolkingssamenstelling

Houten kent relatief weinig 60-plussers en relatief veel 0-20 jarigen en 35-60 jarigen. Wat echter vooral opvalt is dat Houten relatief weinig 20-35 jarigen kent. Dit terwijl deze groep binnen de U10 juist relatief sterker is vertegenwoordigd dan in Nederland. De dominante positie van Utrecht als studentenstad speelt daarbij wellicht een rol.

Figuur 5. Leeftijdsofbouw Houten vergeleken met Nederland, 1 januari 2013

Bron: Afdeling Onderzoek gemeente Utrecht

Houten kenmerkt zich door veel gezinnen met kinderen. Het betreft bijna de helft van alle Houtense huishoudens. Het aantal eenpersoonshuishoudens is in Houten relatief laag met 24,9%. Nergens in de U10-regio is het percentage eenpersoonshuishoudens zo laag.

Tabel 1. Verdeling huishoudens over typen (1 januari 2012)

	paar zonder			totaal
	eenpersoons	kinderen	paar met kinderen	
De Bilt	36,7%	29,8%	33,4%	100%
Bunnik	30,2%	32,6%	37,2%	100%
Houten	24,9%	27,6%	47,5%	100%
IJsselstein	28,8%	28,5%	42,7%	100%
Nieuwegein	33,9%	30,1%	36,0%	100%
Stichtse Vecht	30,3%	30,3%	39,4%	100%
Utrecht	53,0%	21,7%	25,4%	100%
Vianen	26,9%	32,4%	40,6%	100%
Woerden	29,9%	30,8%	39,3%	100%
Zeist	41,2%	27,6%	31,2%	100%
U10-regio	42,6%	25,7%	31,7%	100%
provincie Utrecht	38,3%	27,3%	34,4%	100%
Nederland	36,7%	29,2%	34,1%	100%

Bron: CBS

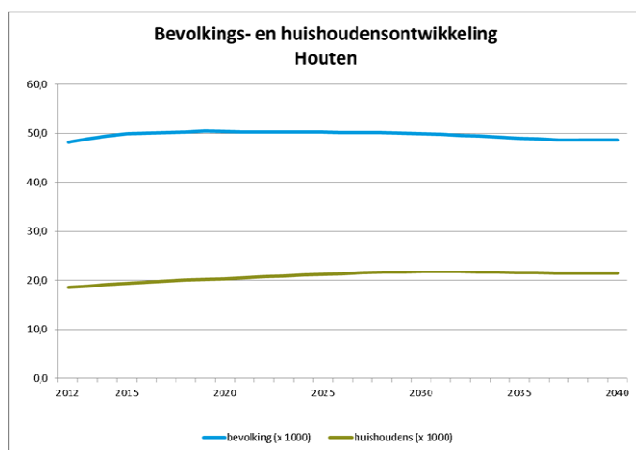
Bron: U10 monitor 2013

Bevolkingsprognose

De bevolking van Houten groeit volgens de nieuwste voorspelling van het PBL/CBS van ongeveer 49.000 inwoners nu tot net iets meer dan 50.000 inwoners in 2016. Vanaf 2030 zakt de bevolkingssomvang weer onder de 50.000 inwoners. Zij neemt dan geleidelijk verder af totdat in 2040 de bevolkingssomvang weer rond het niveau van 2013 ligt. Bij deze prognose is uitgegaan van een 'beperkte' woningbouw voor de komende jaren. Voor de periode 2012-2025 wordt ervan uitgegaan dat er 1.800 woningen worden toegevoegd aan de totale voorraad van 18.600 woningen per 1 januari 2012. Dit betekent een toename van ongeveer 10% van de woningvoorraad tot zo'n 20.400 woningen in 2025.

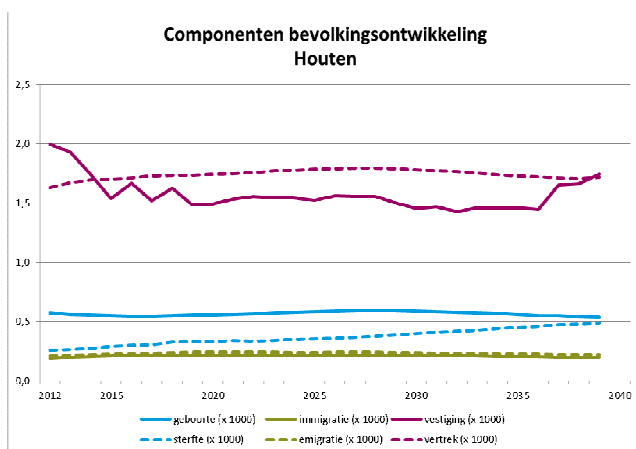
Figuur 6. Bevolkings- en huishoudensontwikkeling Houten 2012-2040

Bron: Pearl 2013 (PBL/CBS)

Kijken we naar de verschillende componenten van de bevolkingsontwikkeling, dan valt op dat het aantal vertrekkers de komende decennia het aantal vestigers overstijgt. Ook zien we dat het aantal geboorten redelijk gelijk blijft en de sterfte toeneemt.

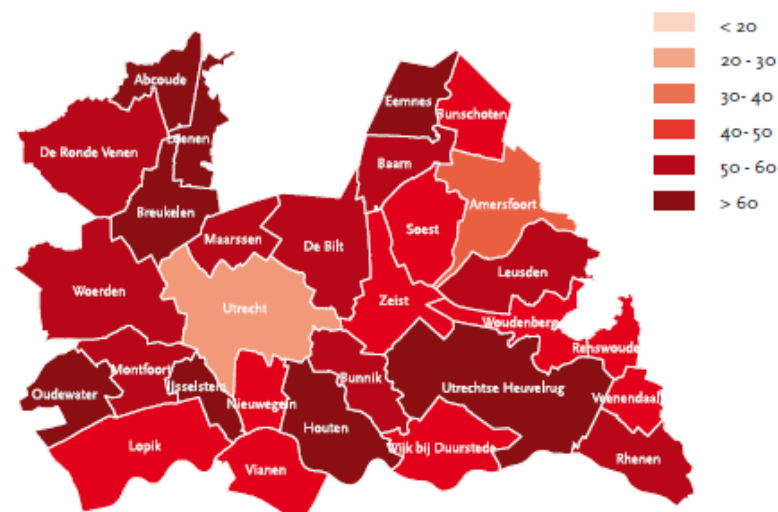
Figuur 7. Componenten bevolkingsontwikkeling Houten 2012-2040

Bron: Pearl 2013 (PBL/CBS)

De toename van de sterftecijfers houdt verband met de vergrijzing. Houten vergrijsst sterker dan omliggende gemeenten. In 2011 heeft de gemeente door Pronexus de laatste bevolkingsprognose laten uitvoeren. Daaruit blijkt dat het aantal 65-74 jarigen dat in Houten woont in de periode van 2013 tot 2025 ruim verdubbelt. In de leeftijd vanaf 75 is de toename bijna 50%. Ook daarna neemt de vergrijzing snel verder toe. In 2040 zal het aantal 65-plussers op de 100 20-64 jarigen in Houten meer dan 60% bedragen.

Figuur 8. Vergrijzing in 2040; het aantal 65-plussers op 100 20-64 jarigen

Bron: ABF Research, uit Utrecht2040; Samen zorgen voor een duurzame en aantrekkelijke regio. Van strategie naar uitvoering (2010)

Opleiding en inkomen

Houten heeft een relatief hoog opgeleide en rijke bevolking. Inkomen en opleiding hangen nauw samen. Het opleidingsniveau is één van de meest voorspelende factoren voor economische groei.

Het aandeel personen binnen de beroepsbevolking met een hoog opleidingsniveau ligt in Houten met 47% hoger dan gemiddeld in Nederland (34%).

Tabel 2. Opleidingsniveau beroepsbevolking, driejaarsgemiddelden 2010-2012

Gemeente	Laag	Middelbaar	Hoog	Totaal
De Bilt	14%	30%	55%	100%
Bunnik	0%	38%	49%	100%
Houten	17%	35%	47%	100%
IJsselstein	21%	43%	35%	100%
Nieuwegein	22%	45%	32%	100%
Stichtse Vecht	24%	40%	35%	100%
Utrecht (gemeente)	12%	26%	61%	99%
Vianen	23%	45%	32%	100%
Woerden	19%	45%	35%	100%
Zeist	17%	33%	50%	100%
Nederland	22%	42%	34%	100%

Bron: CBS 2013, Enquête beroepsbevolking

Daarnaast kent Houten binnen de U10-regio de minste lagere inkomens (10%) en het meeste hogere inkomens (36%). Dit terwijl de U10-regio ten opzichte van Nederland al relatief veel hoge inkomens kent.

Tabel 3. Verdeling huishoudens naar besteedbaar inkomen 2010*

	% lagere inkomens	% midden inkomens	% hogere inkomens	totaal
De Bilt	15,1%	54,1%	30,8%	100%
Bunnik	10,3%	55,2%	34,5%	100%
Houten	10,0%	53,9%	36,1%	100%
IJsselstein	13,1%	59,2%	27,7%	100%
Nieuwegein	15,8%	62,7%	21,5%	100%
Stichtse Vecht	14,9%	56,1%	29,0%	100%
Utrecht	22,0%	56,8%	21,2%	100%
Vianen	14,8%	60,5%	24,7%	100%
Woerden	13,9%	57,2%	28,9%	100%
Zeist	18,8%	55,0%	26,2%	100%
U10-regio	18,0%	56,9%	25,1%	100%
provincie Utrecht	17,0%	57,4%	25,6%	100%
Nederland	20,0%	60,0%	20,0%	100%

Bron: CBS Regionaal Inkomensonderzoek (meest recente gegevens)

* het gaat om particuliere huishoudens (d.w.z. exclusief studentenhuishoudens) met inkomen

Algemene toelichting bij de tabel:

Bij de percentages lagere, midden en hogere inkomens gaat het om cijfers ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De inkomensgrens voor lagere inkomens is die waar landelijk 20% van de inkomens onder ligt. Die voor hogere inkomens waar landelijk 20% van de inkomens boven ligt. Voor bijvoorbeeld De Bilt betekent 15% lagere inkomens dus naar verhouding minder lagere inkomens dan de landelijke 20%.

Bron: U10 monitor 2013

Woon- en leefklimaat

Het is niet eenvoudig om het gemeentelijke woon- en leefklimaat in een meetbare eenheid uit te drukken. Individuele voorkeuren bepalen uiteindelijk wat als een 'goed' of een 'slecht' woon- en leefklimaat wordt ervaren. Tegelijkertijd zijn er ook factoren die door vrijwel alle inwoners van belang worden geacht voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

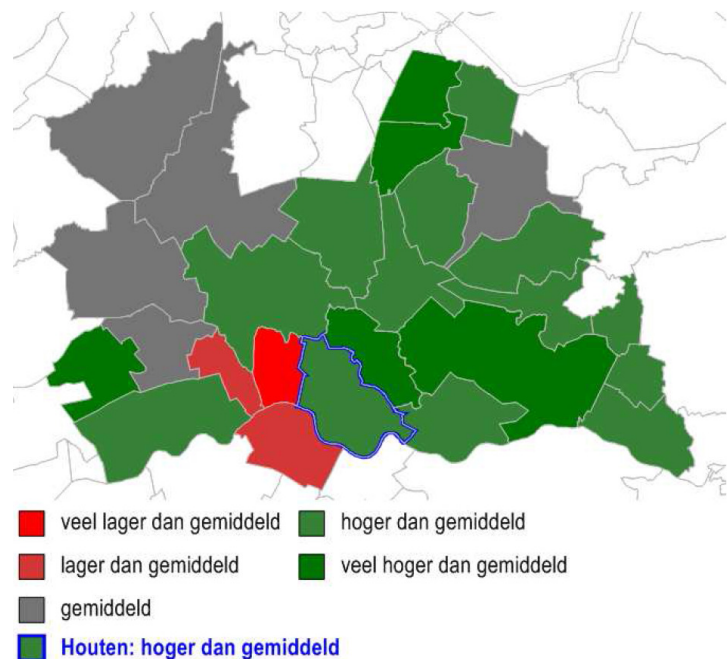
Uitgangspunt is dat de voorkeuren van mensen tot uiting komen in hun gedrag. Zo geven bijvoorbeeld gegevens over waar mensen het liefst willen wonen een indruk van de locaties waar men het wonen en leven gemiddeld het prettigst vindt.

Zo zijn op plekken waar veel mensen willen wonen de huizenprijzen hoger. Huizenprijzen vormen daarom een goede indirecte indicator voor de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Dit geldt wel pas na correctie voor een aantal factoren. Bijvoorbeeld het aantal banen binnen acceptabele reistijd (als indicator voor de ligging ten opzichte van de belangrijkste economische centra). Ook het aanbod natuur binnen acceptabele reistijd is zo'n corrigerende factor.

Op basis hiervan is een model ontwikkeld, waarbij het woon- en leefklimaat zo goed mogelijk is verklaard door verschillende variabelen. Met betrekking tot het laatste gaat het om indicatoren voor voorzieningen, historiciteit, woningvoorraad, groen en blauw en leefbaarheid. In de volgende figuur is weergegeven dat het goed is gesteld met het woon- en leefklimaat in de gemeente Houten.

Figuur 9. Woon- en leefklimaat

Bron: Verklaringsmodel KING-thema: Woon- en Leefklimaat

Ook uit het jaarlijkse onderzoek van Elsevier naar de beste woongemeenten van Nederland (2013) blijkt dat Houten het goed doet. Houten staat hier op plek 26 van de 408 gemeenten. In het onderzoek kijkt men naar basisvoorzieningen als winkels, plusvoorzieningen als cultuur, de arbeidsmarkt, water en groen, het leefklimaat en de bereikbaarheid per openbaar vervoer en auto.

Tabel 4. De beste woongemeenten van Nederland

	Positie op ranglijst 2013										Winkels dagelijks boodschappen		Zorgpakket		Sport en fitness		Historisch decor		Cultuur		Horeca en luxe winkels		Hoogwaardige zorg en onderwijs		Economie		Recreatiegebieden		Water		Groen en natuur		Rust en ruimte		Saamhangigheid bevolking		Weinig overlast		Weinig misdaad		Verkeersveiligheid		Samenstelling bevolking		Bereikbaar per OV en auto		Woonlasten 2013 (€)		Inwoners	
	BASISVOORZIENINGEN				PLUSVOORZIENINGEN				ARBEIDSMARKT		GROENE EN BLAUWE KWALITEIT		HARMONIEUS LEEFKLIMAAT																																					
Bunnik	12	++	0	+	++	0	+	-	++	++	++	--	0	+	0	++	++	+	-	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	871	14.563												
Houten	26	++	0	0	++	+	++	0	++	++	++	--	+	+	--	-	+	++	++	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	647	48.429													
Wijk bij Duurstede	90	++	+	+	0	++	-	0	-	+	+	-	+	++	0	0	-	+	+	+	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	727	23.035												
Nieuwegein	154	0	+	++	++	+	++	+	++	++	++	-	+	0	--	-	--	--	--	--	-	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	++	546	60.895												
Vianen	201	0	-	-	0	-	0	0	+	++	++	0	+	0	-	0	-	+	+	--	0	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	716	19.670													
Culemborg	293	+	++	++	--	+	0	0	0	+	++	+	0	0	-	--	--	--	--	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	727	27.681													

++ zeer goed (hoogste 20%) + goed 0 redelijk - matig -- zeer matig (laagste 20%)

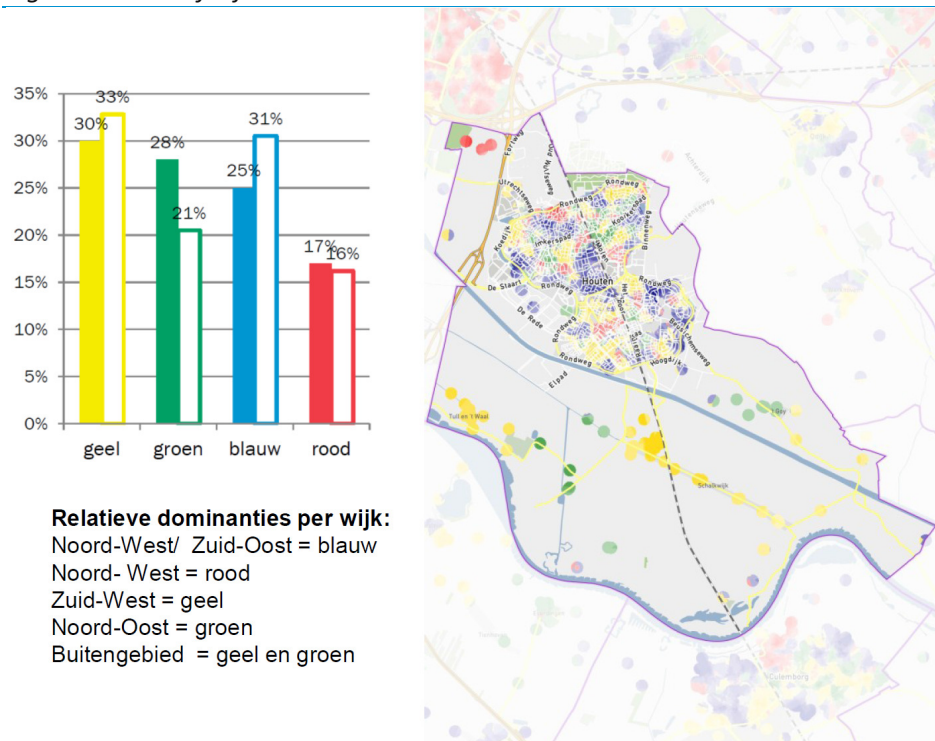
Bron: Elsevier juni 2013

Leefstijlen

In Houten wonen mensen met verschillende leefstijlen naast elkaar. Volgens de classificatie van SmartAgent heeft ieder mens een dominante belevingswereld, te typeren als rood, geel, blauw of groen. In Houten wonen relatief veel mensen met een gele of blauwe leefstijl.

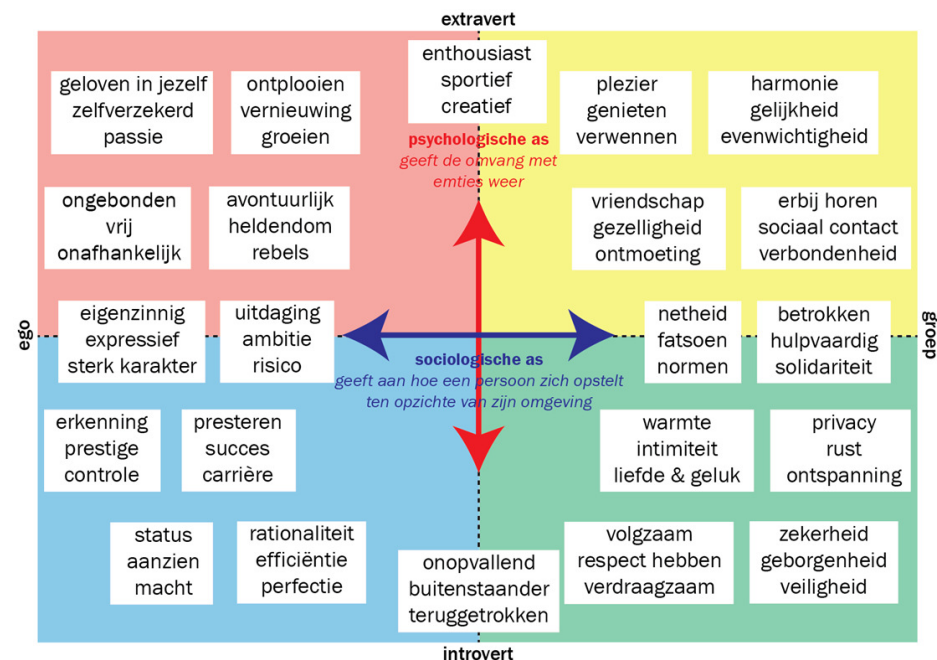
Figuur 10. Leefstijlkaart Houten

Bron: SmartAgent; Toolkit Leefstijlen 2012

Leefstijlen zeggen iets over de (psychologische) behoeften en drijfveren van mensen en de wijze waarop ze naar de wereld kijken. De leefstijlen onderscheiden zich van elkaar op twee dimensies. De eerste dimensie maakt een onderscheid tussen mensen die gericht zijn op de groep of juist op de eigen persoon. De tweede dimensie maakt onderscheid tussen mensen die gemakkelijk emoties tonen en contact maken, en mensen die juist hun emoties onderdrukken en minder snel contact maken. Als we deze twee dimensies kruisen ontstaan er vier kwadranten: de beleevingswerelden die we aanduiden met de kleuren rood, geel, blauw en groen. Ieder mens kent een dominantie voor één van deze 4 beleevingswerelden. Zo kunnen we spreken van vier groepen mensen. Elk groep wordt gekarakteriseerd door bepaalde waarden, normen en gedrag.

Figuur 11. Het Brand Strategie Model (BSR): Burgerstijlen

Bron: SmartAgent; Toolkit Leefstijlen 2012

De kleuren zeggen ook iets over de houding die men verwacht van de overheid. En over de wijze waarop men als participant aanspreekbaar is en in zijn of haar kracht gezet kan worden. Rode mensen hechten er bijvoorbeeld aan dat de overheid bijdraagt aan het vergroten van onderling respect en aandacht heeft voor zwakkeren. Zij zien zichzelf graag gezien als ambassadeurs en pioniers voor het aanjagen en adopteren van nieuwe initiatieven. Blauwe mensen vinden dat de overheid vooral efficiënt moet werken en zorgen voor een solide economische basis. Zelf beschikken zij vaak over kennis en capaciteiten die de levensvatbaarheid en haalbaarheid van nieuwe ideeën kunnen versterken. Gele mensen verwachten van de overheid dat deze betrokkenheid en solidariteit bevordert. Zelf hebben ze vaak een groot informeel netwerk waarbinnen ze voor verspreiding en draagvlak van nieuwe ideeën kunnen zorgen. Groene mensen vinden dat de overheid vooral moet zorgen voor sociale zekerheid en veiligheid. Zelf staan zij, door hun kritische blik en bezorgdheid

borg voor het onder de bevolking laten aansluiten en verankeren van nieuwe ideeën.

Het is belangrijk om in de benadering en de wijze van communicatie op de behoeften van de diverse kleuren aan te sluiten. Hierdoor kan in het contact tussen burger en gemeente een betere matching ontstaan.

Welzijn en gezondheid

Sociale cohesie

Binnen de gemeente Houten is de betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid voor de eigen buurt en maatschappij onverminderd hoog. Wel lijkt de sociale cohesie nu ook in Houten te dalen. Dit gebeurt mede onder invloed van de toenemende individualisering in de maatschappij en een afname van traditionele sociale verbanden (op buurniveau). De sociale cohesie is echter nog altijd iets hoger dan het provinciale en landelijke gemiddelde.

Eén op de drie bewoners geeft aan een actieve bijdrage te leveren aan de leefbaarheid en veiligheid in de eigen buurt. Nog eens ruim de helft is (eventueel) bereid een dergelijke bijdrage te leveren, maar doet dit nog niet. Hier lijkt dus nog potentieel te liggen. De bereidheid om vrijwilligerswerk of mantelzorg te verrichten, neemt geleidelijk aan verder toe. In 2006 deed 27% aan vrijwilligerswerk, in 2012 is dit al 42%. In 2008 gaf 16% van de Houtenaren mantelzorg, in 2012 is dit 21%.

Eenzaamheid

Uit de gezondheidsmonitor (GGD) blijkt dat het percentage ouderen dat kampt met eenzaamheid in Houten is gestegen van 39% in 2006/2007 tot 51% in 2012. Onder volwassenen is dit 34% in 2008 en 37% in 2012. In geheel Midden-Nederland gaat het om 47% van de ouderen en 40% van de volwassenen. Houten scoort daarmee (ondanks een toename van eenzaamheid onder ouderen) niet significant meer op eenzaamheid dan de regio.

Gezondheid

De levensverwachting vanaf de geboorte is in Houten gemiddeld 82,4 jaar. In de U10-regio is dit 81,4 jaar. Van de volwassenen in Houten (19 t/m 64 jaar) ervaart gemiddeld 16% een matige tot slechte gezondheid. 84% van hen ervaart dus een goede gezondheid. Van de senioren (65+) ervaart gemiddeld 35% een matige tot slechte gezondheid. 65% van de senioren ervaart een goede of zeer goede gezondheid.

Figuur 12. Levensverwachting (2008) en ervaren gezondheid (2012)

	levensverwachting	matig tot slecht ervaren gezondheid volwassenen	matig tot slecht ervaren gezondheid senioren
De Bilt	81,5	18%	36%
Bunnik	83,9	17%	34%
Houten	82,4	16%	35%
IJsselstein	81,3	17%	36%
Nieuwegein	81,7	21%	36%
Stichtse Vecht	-	17%	33%
Utrecht	79,6	16%	43%
Vianen	82,0	18%	38%
Woerden	80,3	16%	34%
Zeist	79,7	18%	40%
U10-regio	81,4	17%	37%

Bron: GGD Midden Nederland; GG&GD Utrecht

Bron: U10 monitor 2013

Digitale samenleving

Internetgebruik

Van de Houtenaren gebruikt 95% internet. Slechts 3% heeft thuis niet de beschikking over een internetverbinding (cijfers 2012). Dit betekent dat het grootste deel van de bevolking aangesloten is op de mogelijkheden die ICT bieden.

Online 'shopstad'

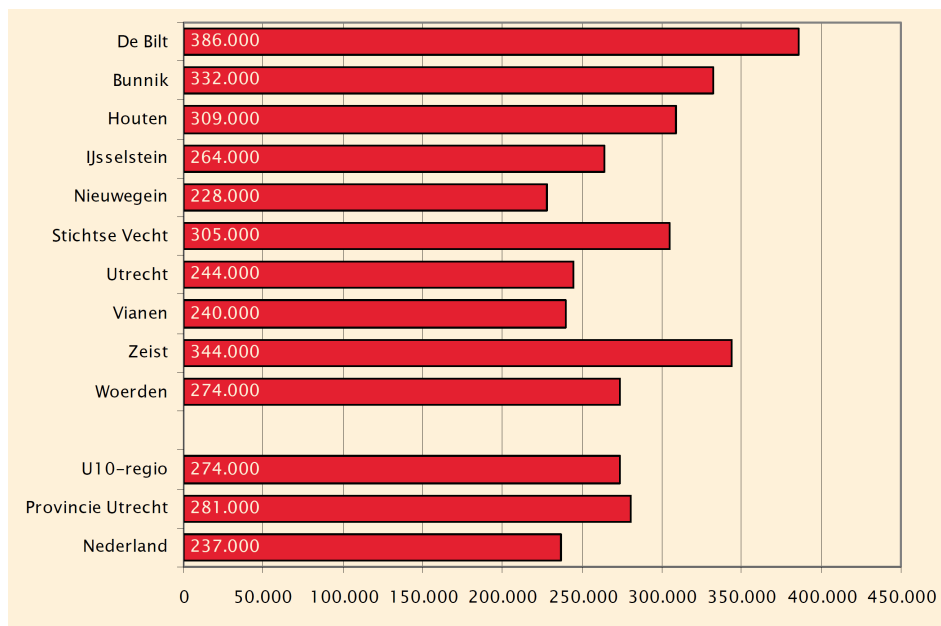
Als 'online shopstad' scoort Houten in Nederland te midden van andere gemeenten een achtste plaats (cijfers 2012, bron: PostNL). De stad Utrecht staat op nummer één. Een positie die Houten nog in 2010 bekleedde. Het gaat hier om een combinatie van het gemiddeld aantal online aankopen per huishouden, de bereidheid tot winkelen op het web en het aantal bezorgde pakketten.

Wonen

De woonmilieus in Houten zijn te karakteriseren als groen stedelijk en centrum dorps. Zij hebben in het algemeen een relatief lage dichtheid (maximaal 30-35 woningen per hectare) en weinig hoogbouw. Er zijn veel eengezinswoningen. Daarbij is het woningaanbod in Houten van hoge kwaliteit en relatief duur. Houten laat binnen de U10 alleen De Bilt en Bunnik voor zich als het gaat om de hoogte van de gemiddelde WOZ-waarden.

Figuur 13. Gemiddelde WOZ-waarden in de U10-gemeenten in euro, 2011

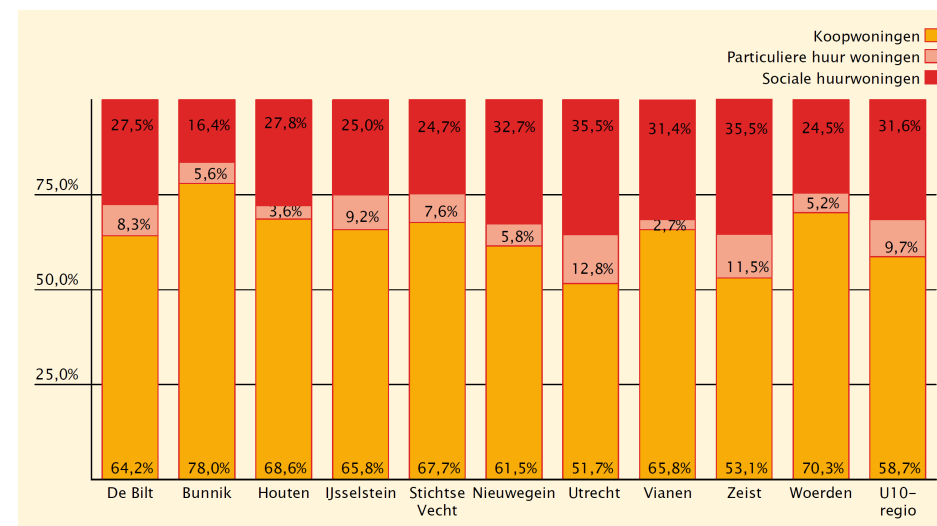

Bron: CBS, bewerking Onderzoek Utrecht

Bron: U10 monitor 2013

De eigendomsverhoudingen in de gemeente liggen op 69% koop en 31% huur, waarvan het merendeel sociale huur en een klein deel particuliere huur.

Figuur 14. Verdeling woningvoorraad U-10 regio naar eigendom (1 januari 2012)

Bron ABF Research 2013

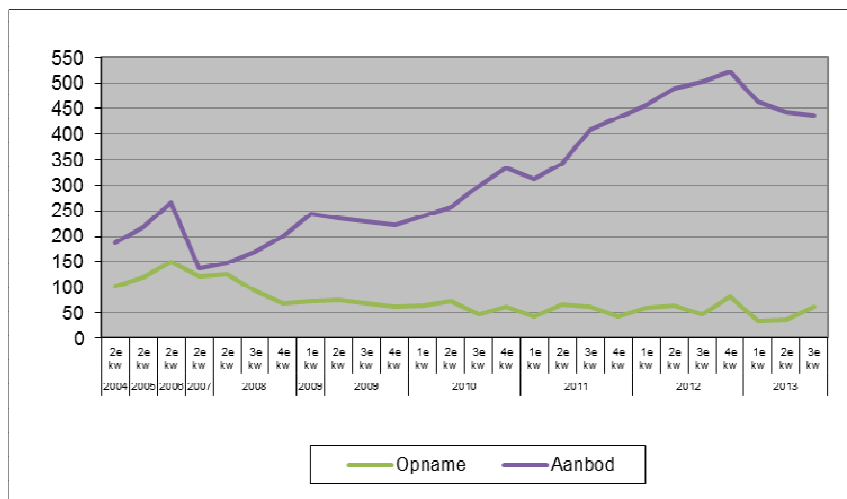
Bron U10 monitor 2013

In totaal staan er 19.100 woningen in Houten. Er is op dit moment nog ruimte voor de bouw van zo'n 1.800 woningen (zo'n 10% van de huidige voorraad).

Momenteel is de markt voor woningen echter nog steeds slecht. Het aanbod aan woningen is de afgelopen jaren toegenomen en er worden nog steeds relatief weinig woningen verkocht. Het aantal verkochte woningen per kwartaal ligt sinds het ontstaan van de crisis in 2008 in Houten op ongeveer 50 woningen. Dit heeft geleid tot lagere verkoopprijzen. Zo lag de mediane (middelste) verkoopprijs van een woning in het derde kwartaal van 2008 nog op € 350.799. In het derde kwartaal 2013 is dit gedaald tot € 250.000,-. Dit betekent een daling van 29%.

Figuur 15. Aanbod en opname woningen in Houten

Bron: NVM

Economie en bedrijfsleven

Functiemenging

De gemeente is in cijfers uitgedrukt meer een werk- dan woongemeente. Dit blijkt uit de functiemengingsindex (FMI). Deze weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen. Zij varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. In de gemeente Houten bedraagt de functiemengingsindex: 57,1.

Tabel 5. Functiemenging Houten

	Houten	Gem. grootte 25.000-50.000 inw.	Provincie Utrecht	Nederland
Functiemenging	57,1	48,3	56,7	52,0

Bron: KING, 2013

Economische structuur en dynamiek

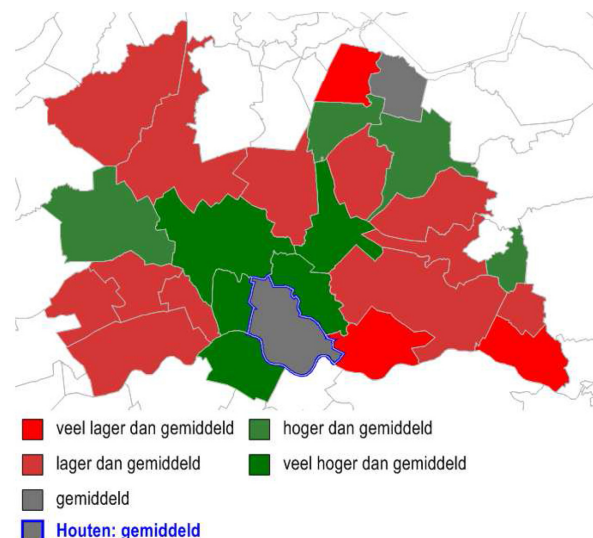
De gemeente Houten heeft een sterke lokale economie. Volgens een onderzoek van Elsevier naar toplocaties staat Houten in 2013 op een 6^e plaats te midden van de andere Nederlandse gemeenten. Houten staat al jaren in de top 10 van dit onderzoek. Elsevier kijkt in haar onderzoek naar economische structuur en dynamiek. Bij de economische structuur gaat het om onder meer het aantal arbeidsplaatsen, het opleidingsniveau van de bevolking en de voorraad bedrijventerreinen en kantoorruimte. Bij de dynamiek gaat om de groei of krimp van het aantal arbeidsplaatsen, het aantal starters per sector, de uitgifte van bedrijventerreinen, de bezettingsgraad van kantoren, de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit en de toegevoegde waarde per inwoner (aan het bruto binnenlands product).

Bruto gemeentelijk product per inwoner

De volgende figuur geeft de indicator bruto gemeentelijk product per inwoner weer. Dit is de uitkomst van de indicatoren *toegevoegde waarde per baan* en *het aantal banen per inwoner*. Beide indicatoren zijn met elkaar vermenigvuldigd. Dit levert de toegevoegde waarde per inwoner op. Het gegeven is interessant voor gemeenten omdat hiermee uitdrukking wordt gegeven aan de bijdrage aan de totale economie van Nederland. Het zegt daarmee ook iets over het vestigingsklimaat. Houten scoort gemiddeld binnen de provincie.

Figuur 16. Bruto gemeentelijk product

Bron: Verklaringsmodel KING-thema: Lokale economie.

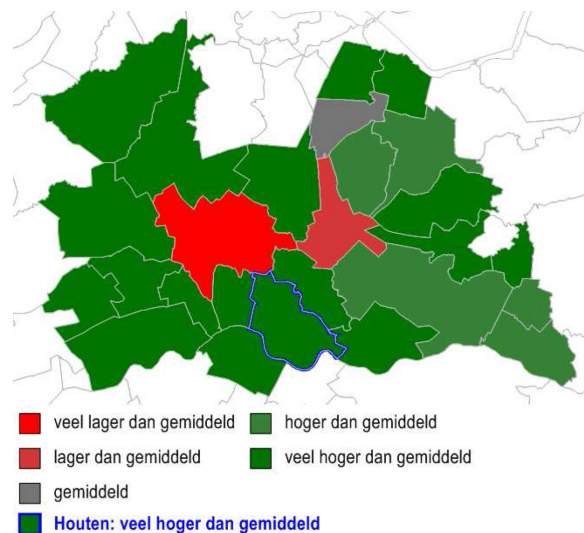
Arbeidsparticipatie

Gemeenten streven naar een zo hoog mogelijke arbeidsdeelname onder hun bevolking. Een hoge participatiegraad op de arbeidsmarkt wijst op een goede balans tussen de vraag naar arbeidskracht en het aanbod van mensen die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. De netto arbeidsparticipatie is het percentage van de beroepsbevolking dat daadwerkelijk arbeid verricht. Dit kan zijn in loondienst of als zelfstandige.

Verskillende kenmerken van een gemeente bieden een belangrijke verklaring voor verschillen in de netto arbeidsparticipatie. Allereerst is dat de beschikbaarheid van werk. Het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking dat binnen acceptabele reistijd van deze banen woont. Daarnaast vormen verschillende kenmerken van de bevolking zelf een belangrijke verklaring. Leeftijdopbouw, opleidingsniveau (met name het aandeel laagopgeleiden en vroegtijdig schoolverlaters in de gemeente), de huishoudensamenstelling (aandeel eenoudergezinnen, studenten en huishoudens met een koopwoning) en het aandeel structurele non-participanten. De laatste zijn mensen die niet kunnen of willen werken zoals arbeidsongeschikten en renteniers.

Onderstaand figuur geeft aan dat Houten goed scoort op netto arbeidsparticipatie.

Figuur 17. Netto arbeidsparticipatie

Bron: Verklaringsmodel KING-thema: Netto participatie.

Werkgelegenheid naar sector

Kijken we naar de werkgelegenheid naar sector, dan blijken handel en zakelijke dienstverlening in Houten sterk vertegenwoordigd te zijn.

Tabel 6. Werkgelegenheid naar sector U10-gemeenten (in %), 2012

	De Bilt	Bunnik	Houten	IJsselst ein	Nieuwe gein	Stichtse Vecht	Utrecht	Vianen	Woerde n	Zeist	U10- regio
landbouw	1,9	3,5	2,4	1,0	0,2	2,2	0,1	2,1	3,0	0,1	0,7
nijverheid	2,4	8,2	8,3	8,3	4,8	6,1	3,3	6,8	8,9	4,4	4,6
bouw	4,8	12,0	6,6	9,3	9,2	8,5	3,8	9,0	7,9	3,2	5,4
handel	15,1	12,5	21,2	21,8	19,3	23,9	12,5	37,3	22,2	16,1	16,1
transport	1,6	1,1	3,6	4,4	6,9	3,1	4,5	5,0	4,2	1,4	4,1
horeca	3,3	5,6	3,8	3,3	2,0	4,7	3,9	4,9	2,5	3,8	3,7
info. & comm.	2,4	3,1	7,0	5,0	13,0	11,2	8,4	10,0	6,0	4,8	8,1
fin. diensten	1,7	4,3	3,4	1,4	1,2	0,5	7,9	1,4	1,4	6,4	5,4
zak. diensten	35,5	15,7	21,2	19,5	12,3	12,6	17,3	10,4	13,0	12,4	16,7
overheid	1,8	1,8	2,6	2,9	2,7	3,5	7,7	1,6	2,7	7,0	5,7
onderwijs	7,9	6,2	6,0	5,8	6,1	7,4	9,4	3,1	6,9	7,0	8,0
gezondheidszorg	16,6	10,3	10,4	12,7	17,4	12,7	15,8	5,9	15,4	28,2	16,1
overige diensten	4,9	15,6	3,6	4,7	4,8	3,7	5,6	2,5	5,9	5,1	5,4
totaal banen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: PAR, 2012

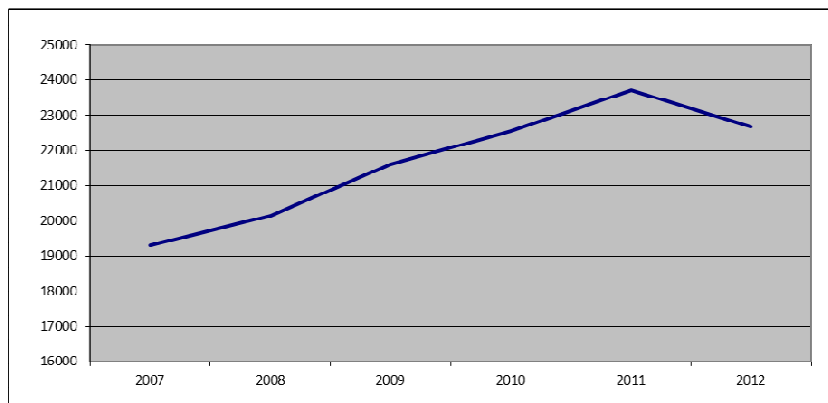
Bron: U10 monitor 2013

Daling werkgelegenheid

In 2012 gingen ruim 1.000 arbeidsplaatsen verloren in Houten. Dit betekent dat er voor het eerst sinds lange tijd sprake is van een daling van de werkgelegenheid (-4% t.o.v. 2011).

Figuur 18. Aantal arbeidsplaatsen in Houten

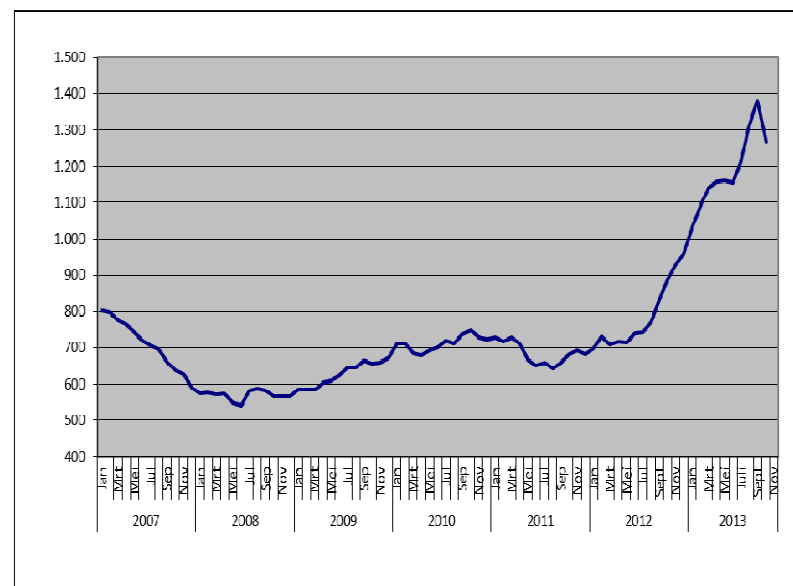

Bron: Provinciaal Arbeidsplaatsen Register

Werkzoekenden

Eind oktober 2013 was het totaal aantal niet werkende werkzoekenden (NWW) in Houten 1.269. Na de zomer van 2012 is een sterk stijgende lijn ontstaan. Dit had als resultaat dat het aantal NWW'ers per eind september 2013 met 67% is toegenomen ten opzichte van een jaar eerder. In dezelfde periode nam het aantal werklozen onder jongeren met ruim 150% toe. Gelukkig laat de maand oktober sinds lange tijd weer een daling zien (-8% totaal en -27% voor jongeren ten opzichte van de maand daarvoor).

Figuur 19. Aantal werklozen (Niet Werkende Werkzoekenden*) in Houten

* Niet-werkende werkzoekenden (NWW): bij UWV ingeschreven werkzoekenden van 15-64 jaar zonder werk of minder dan 12 uur per week werkzaam.

Bron: www.werk.nl (Landelijke arbeidsmarktinformatie)

Bedrijfsterreinen en kantorenmarkt

De verkoop van bedrijfsterreinen in Houten is bijna volledig tot stilstand gekomen. In 2013 is er weinig verkocht (4.900 m²). Ook de kantorenmarkt staat er in Houten niet geweldig voor. Houten heeft een aanzienlijk kleinere kantorenvoorraad dan Nieuwegein. Met circa 245.600 m² bruto vloeroppervlak (bvo) minder dan 50% van Nieuwegein. Maar Houten heeft wel een flink aantal plannen voor ontwikkeling van kantoorruimte.

In totaal beschikt de gemeente over een plancapaciteit van meer dan 70.000 m² bvo. Dat is een toevoeging van iets minder dan 30% bovenop de bestaande voorraad. Dat is veel. Ook gezien het feit dat circa 16% van de totale voorraad beschikbaar is als aanbod. De leegstand in Houten beweegt al enig jaren rond het Nederlands gemiddelde. Houten heeft tot 2030 een nieuwbouwbehoefte van iets meer dan 30.000 m² bvo. Dat is ruim twee keer minder dan de totale plancapaciteit in de gemeente.

Tabel 7. Kantoorruimten U10-regio, medio 2012

	voorraad		kantoorruimte		
	kantoorruimten m ²	inwoners	per inwoner m ²	kantorenleegstand	kantorenleegstand (%)
De Bilt	129.400	42.052	3,1	10.100	7,8%
Bunnik	98.000	14.504	6,8	7.700	7,9%
Houten	245.600	48.363	5,1	39.800	16,2%
IJsselstein	34.900	34.263	1,0	5.300	15,3%
Nieuwegein	522.100	60.796	8,6	172.800	33,1%
Stichtse Vecht	164.100	63.407	2,6	54.500	33,2%
Utrecht*	2.547.500	319.132	8,0	235.600	9,2%
Vianen	116.300	19.673	5,9	19.900	17,1%
Woerden**	219.500	50.197	4,4	41.700	19,0%
Zeist	313.200	61.335	5,1	40.400	12,9%
U10-regio	4.390.600	713.720	6,2	627.800	14,3%
Nederland***	49.129.000	16.750.000	2,9	6.927.200	14,1%

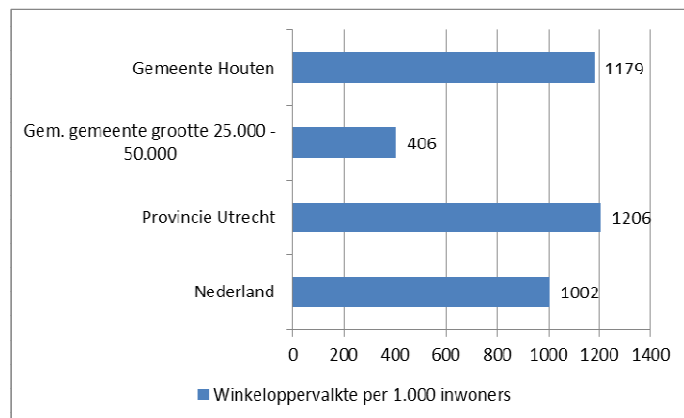
Bron: DTZ Zadelhoff; *Onderzoek Utrecht; **Kamer van Koophandel; ***cijfers 1-1-2013

Bron: U10 monitor 2013

Detailhandel

Houten heeft per 1.000 inwoners de beschikking over 4 winkels. Daarnaast heeft Houten een winkeloppervlakte van 1.179 vierkante meter per 1.000 inwoners.

Figuur 20. Winkeloppervlakte per 1.000 inwoners

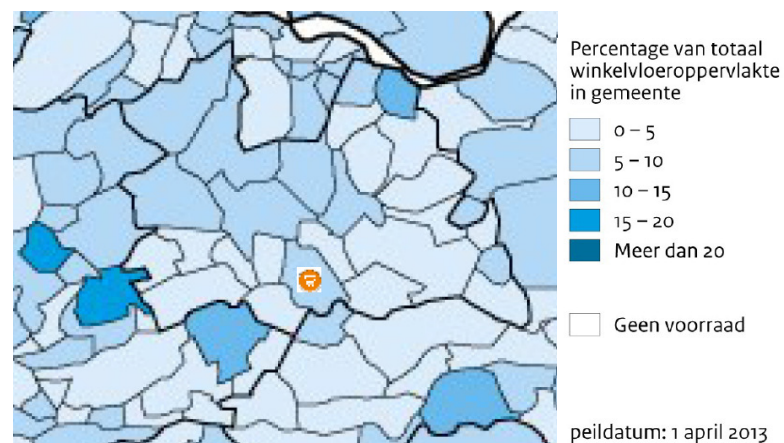
Bron: KING 2013/ BHD

De detailhandel staat echter onder druk door online shoppen (digitalisering), economische tegenwind, krimp en vergrijzing. Mogelijke gevolgen zijn dalende verkoopcijfers en meer leegstand in de detailhandel. Uit onderzoek blijkt echter

dat de omzet van de detailhandel in veel winkelgebieden is gestegen, hoewel de detailhandel in Nederland als geheel te maken heeft met een dalende omzet. Er zijn dus winnaars en verliezers. In Utrecht en Noord-Holland valt de leegstand mee, terwijl de provincies die kampen met bevolkingskrimp (Groningen, Zeeland en Limburg) een zeer hoge leegstand kennen. Wel zien we, op Drenthe na, in elke provincie een groei van de leegstand sinds 2008.

In Houten ligt de leegstand momenteel op 5 à 10%.

Figuur 21. Aandeel leegstand vloeroppervlakte winkels per gemeente, 2013

Bron: Locatus, bewerking PBL

Het leeuwendeel van de omzet van winkels in Houten komt van Houtense inwoners. 90% van de inwoners koopt dagelijkse artikelen als de boodschappen binnen Houten. 46% van de inwoners koopt ook niet-dagelijkse artikelen in Houten. De bindingspercentages zijn vergelijkbaar met regiogemeenten, maar een stuk lager dan die van Utrecht.

Tabel 8. Bindingspercentages U10-regio 2011

	binding totaal	binding niet-dagelijkse artikelen	binding dagelijkse artikelen
De Bilt	55%	35%	75%
Bunnik	46%	17%	76%
Houten	68%	46%	90%
IJsselstein	61%	39%	82%
Nieuwegein	68%	46%	88%
Stichtse Vecht	65%	44%	86%
Utrecht	84%	76%	92%
Vianen	61%	40%	83%
Woerden	76%	61%	90%
Zeist	77%	62%	91%

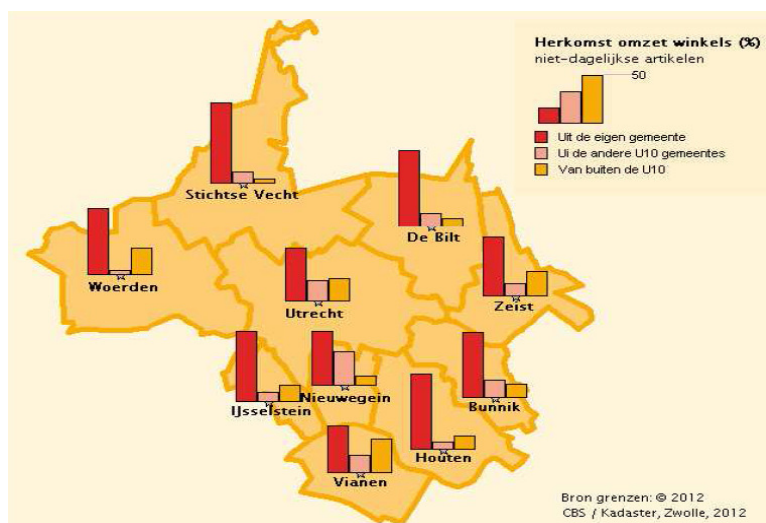
Bron: KSO Randstad, 2011

*Het bindingspercentage geeft de mate weer waarin inwoners van een plaats inkopen doen bij winkels die in deze plaats gevestigd zijn.

Bron: U10 monitor 2013

De herkomst van de omzet in winkels voor niet-dagelijkse artikelen komt in de Houten voor het grootste deel uit de eigen gemeente (77%). Dit is gelijk het percentage in de Bilt (77%). Alleen Stichtse Vecht scoort hier hoger met 83%.

Figuur 22. Herkomst omzet winkels niet dagelijkse artikelen

Bron: U10 monitor 2013

Bereikbaarheid

Houten is bijzonder goed bereikbaar per trein. De aansluiting op het hoofdwegenet blijft wat achter.

Figuur 23. Bereikbaarheid (afstand in km)

	Houten	Gem. grootte 25.000-50.000 inw.	Provincie Utrecht	Nederland
Hoofdverkeersader	20	15	16	17
Treinstation	2	6	4	5
Overstappunt treinstation	10	15	8	11

Bron: KING, 2013

Duurzaamheid

In een recente studie van Telos naar duurzaamheid onder de 100 grootste Nederlandse gemeenten, wordt de hoogste duurzaamheidsscore gevonden bij de gemeente Houten. Het duurzaamheidsdoel wordt voor 58% gehaald. Daarmee steekt Houten duidelijk af ten opzichte van de volgende steden in de rangorde die allemaal 54% scoren. De duurzaamheidsscore wordt berekend door de score van drie duurzaamheidskapitalen (ecologisch, sociaal-cultureel en economisch) te middelen.

Een goed ontwikkeld sociaal-cultureel kapitaal (waaronder onderwijs, participatie, veiligheid en sociale samenhang) blijkt, meer dan economisch en ecologisch kapitaal, een belangrijke samenbindende kracht bij het verwirkelijken van duurzame ontwikkeling in een gemeente. De mate van sociale samenhang blijkt daarbij de grootste invloed uit te oefenen. Houten scoort, samen met Kampen, op deze dimensie het hoogst (61%). Voor ecologisch kapitaal staat Houten op positie 4 (62%). Voor economisch kapitaal staat zij op positie 15 (50%).

Eén van de weinige indicatoren waar Houten laag op scoort is ontgroening en vergrijzing. Deze indicator staat voor de relatieve aanwezigheid van jongeren ten opzichte van ouderen in de beroepsbevolking. Op dit gebied blijkt Houten minder goed voorbereid op de toekomst. Een relatief grote aanwezigheid van jongeren in de beroepsbevolking zorgt voor een draagkrachtige verhouding tussen werkenden en niet-werkenden (de afhankelijkheidsratio). Houten staat hier echter op positie 95 te midden van de 100 gemeenten uit de studie.

Ook uit een recente studie van de Rabobank blijkt Houten één van de beter scorende gemeenten op het thema duurzaamheid. Houten wordt hier op plek 9 gepositioneerd te midden van alle Nederlandse gemeenten.

De gemeente heeft een aantrekkelijk woon- en werkklimaat en huisvest gemiddeld genomen een jonge, actieve, gezonde en goed opgeleide bevolking met een hoge materiële levensstandaard. Die materiële levensstandaard, gezondheid, scholing en persoonlijke activiteiten zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze hebben een sterke invloed op de kwaliteit van leven nu. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger de arbeidsparticipatie en sociaaleconomische status en hoe beter de gezondheid. Veelal zijn het de universiteitsregio's en de regio's rondom de grootstedelijke gebieden (zoals Houten nabij Utrecht) die hoog scoren op deze dimensies.

De score voor de kwaliteit van leven wordt in Houten enigszins gedrukt door de (gemiddeld) grote afstand die men in Houten moet afleggen tot horeca. Dit geldt in iets mindere mate ook voor afstand tot zorgvoorzieningen. Daarnaast is de werkloosheid in Houten in 2011 relatief sterk toegenomen en kent de gemeente een verhoudingsgewijs hoog aantal arbeidsongeschikten.

Figuur 24. Duurzaamheidsmonitor Houten; sterkten en zwakten

Sterkte	Zwakte
<i>Kwaliteit van leven nu</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hoge materiële levensstandaard ✓ Hoge mate van arbeidsparticipatie ✓ Gunstige ontwikkeling woningprijs ✓ Weinig criminaliteit ✓ Weinig chronische ziekten en psychische aandoeningen ✓ Hoog opleidingsniveau beroepsbevolking ✓ Laag sterftecijfer ✓ Weinig verkeersongevallen ✓ Kleine afstand tot vrije tijds- en cultuurvoorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grote afstand tot horecavoorzieningen ✓ Sterke toename werkloosheid (2011)
<i>Kwaliteit van leven later</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hoge archeologische waarde ✓ Weinig CO2-uitstoot bevolking ✓ Groot aantal banen in innovatieve sectoren ✓ Jonge bevolking ✓ Hoog opleidingsniveau schoolverlaters ✓ Hoog investeringsratio in bedrijfsleven 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Groot aandeel (im)materiële activa bij het bedrijfsleven

*In de tabel zijn alleen de sterktes en zwaktes opgenomen waarbij de z-score meer dan 0,75 standaarddeviatie afwijkt van het Nederlandse gemiddelde.

Bron: Duurzaamheidsmonitor Houten, AnalyZus en Roots Beleidsadvies, in opdracht Rabobank oktober 2013

Het onderzoek van de Rabobank toont een sterk verband aan tussen de kwaliteit van leven 'nu' en 'later'. Gemeenten die hoog scoren op de kwaliteit van leven 'nu' hebben blijkbaar voldoende geïnvesteerd om ook de kwaliteit van leven 'later' op een duurzame manier vorm te geven. Ook in Houten is dit het geval.

Behalve de kwaliteit van leven nu (Houten positie 7) ligt ook de kwaliteit van leven later op een relatief hoog niveau (Houten positie 18). De gemeente scoort vooral hoog op het culturele en menselijke kapitaal. Verder kenmerkt Houten zich door een relatief groot aantal banen in innovatieve sectoren en een groot aantal HAVO- en VWO-leerlingen (de toekomstige beroepsbevolking).

Daarnaast is de CO2-uitstoot van de lokale bevolking beperkt en het aantal archeologische monumenten in de gemeente relatief groot.

De score voor de kwaliteit van leven later wordt in de gemeente Houten enigszins gedrukt door de scores op de dimensies 'economisch kapitaal' en 'natuurlijke kapitaal'. Wat betreft het economisch kapitaal wordt het bedrijfsleven gekenmerkt door een relatief lage mate van solvabiliteit (verhouding tussen de totale bezittingen en schulden) en een klein aandeel (im)materiële activa (bezittingen waarvan het daarvoor benodigde vermogen voor een periode langer dan een jaar is vastgelegd: bijvoorbeeld gebouwen, machines, patenten) in de totale activa (waartoe bijvoorbeeld ook grondstoffen en debiteuren worden gerekend). Met betrekking tot het natuurlijk kapitaal heeft de gemeente dankzij haar ligging te maken met de nodige CO2-uitstoot van het verkeer op de A27 en de A12.

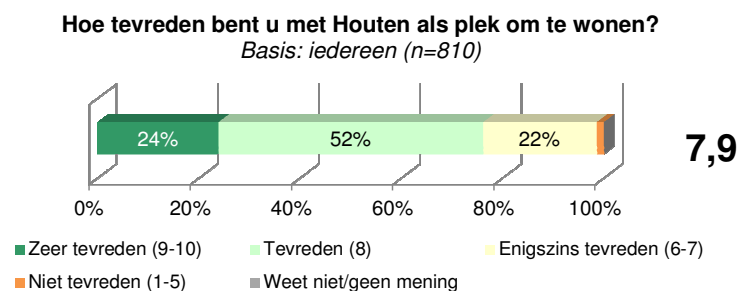

2.4 Houten gewaardeerd

Tevredenheid met Houten onder inwoners

De inwoners van Houten zijn in het algemeen (zeer) tevreden over hun gemeente. Houten als plek om te wonen scoort gemiddeld een 7,9, de leefbaarheid in de buurt een 7,7 en de veiligheid in de eigen buurt een 7,3. Met deze cijfers behoort Houten tot de beter presterende gemeenten. Op de vraag of men 'waar krijgt' voor de betaalde gemeentebelastingen, wordt een 6,6 gescoord. Dit is aanzienlijk hoger dan wat gemiddeld in de provincie Utrecht (6,0) of landelijk (5,9) wordt gescoord.

Figuur 25. Tevredenheid met Houten

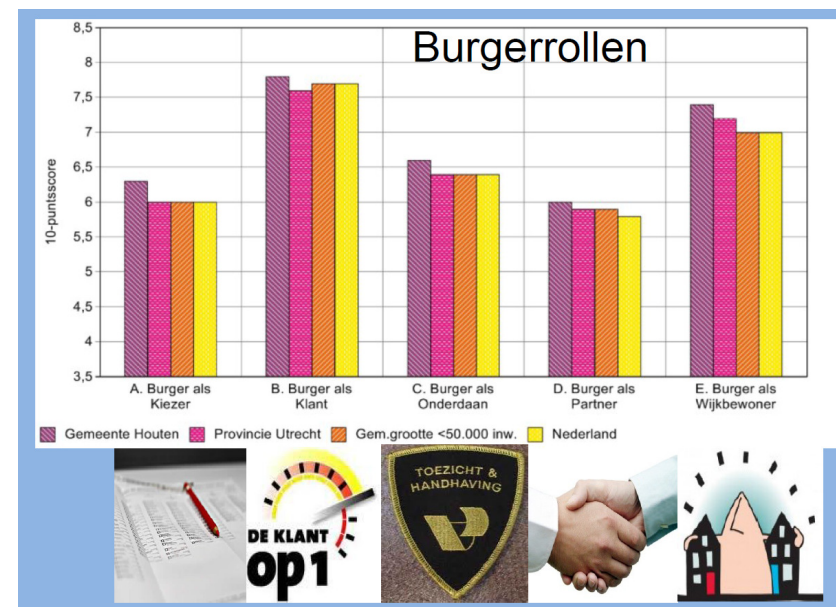

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Een kwart van de inwoners (24%) geeft Houten een 9 of 10, en 52% waardeert Houten als woonplek met een 8. Slechts 1% van de inwoners waardeert Houten als woonplek met een onvoldoende.

De tevredenheid blijkt ook met betrekking tot waardering ten aanzien van de rollen die de burger inneemt ten opzichte van de gemeente. Op alle fronten scoren de inwoners van Houten relatief goed. Er worden vijf burgerrollen onderscheiden: (1) burger als kiezer: vertegenwoordigd voelen door gemeenteraad, vertrouwen in B&W, goed gemeentebestuur, etc., (2) burger als klant: contact met gemeente, (3) burger als onderdaan: sociale veiligheid en handhaving. (4) burger als partner: burgerparticipatie, (5) burger als wijkbewoner: voorzieningen en onderhoud.

Figuur 26. Tevredenheid burgers naar de rol die zij innemen

Bron: Blik van Burgers, Waar staat je gemeente? 2013

Vertrouwen in bestuur gemeente

De eerste effecten van de bezuinigingen beginnen zich langzaam te openbaren in de uitkomsten van de Leefbaarheidsmonitor 2012, vooral op het gebied van het onderhoud van de openbare ruimte. Toch geven de meeste Houtenaren net als in 2010 aan, vertrouwen te hebben in het bestuur van de gemeente. Ook het vertrouwen in burgemeester en wethouders is hoog. Daar waar het specifiek gaat om het waar maken van beloften door burgemeester en wethouders en het zich vertegenwoordigd voelen door de gemeenteraad stelt men zich echter kritischer op.

Associaties met Houten

Het positieve gevoel komt ook naar voren bij een eerste associatie met Houten (Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'). Men noemt veelal positieve woorden. Wanneer Houtenaren aan hun woonplaats denken, denken ze vaak aan een groene, fietsvriendelijke en kindvriendelijke stad. Veel Houtenaren typeren Houten in eerste instantie als 'dorp', dit terwijl de gemeente ook stadse kwaliteiten bezit.

Figuur 27. Spontane associaties met Houten

Wat zijn de eerste drie woorden die in u opkomen wanneer u aan Houten denkt?

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

In de inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025' is aan de Houtenaren ook een lijst met karakteristieken in de vorm van tegenstellingen voorgelegd. Hierbij kon men telkens aangeven welk van twee gegeven tegenstellingen het best bij Houten past. Zo geeft een grote meerderheid aan dat 'goed wonen' en 'welvaarend' passen bij Houten. Ook kent een overtuigende meerderheid de bereikbaarheid per openbaar vervoer en veiligheid aan Houten toe. Opvallend is dat het merendeel van de Houtenaren (59%) van mening is dat Houten vooral bestaat uit vier afzonderlijke losse kernen. Bijna een derde (30%) vindt daarentegen dat Houten juist één geheel vormt.

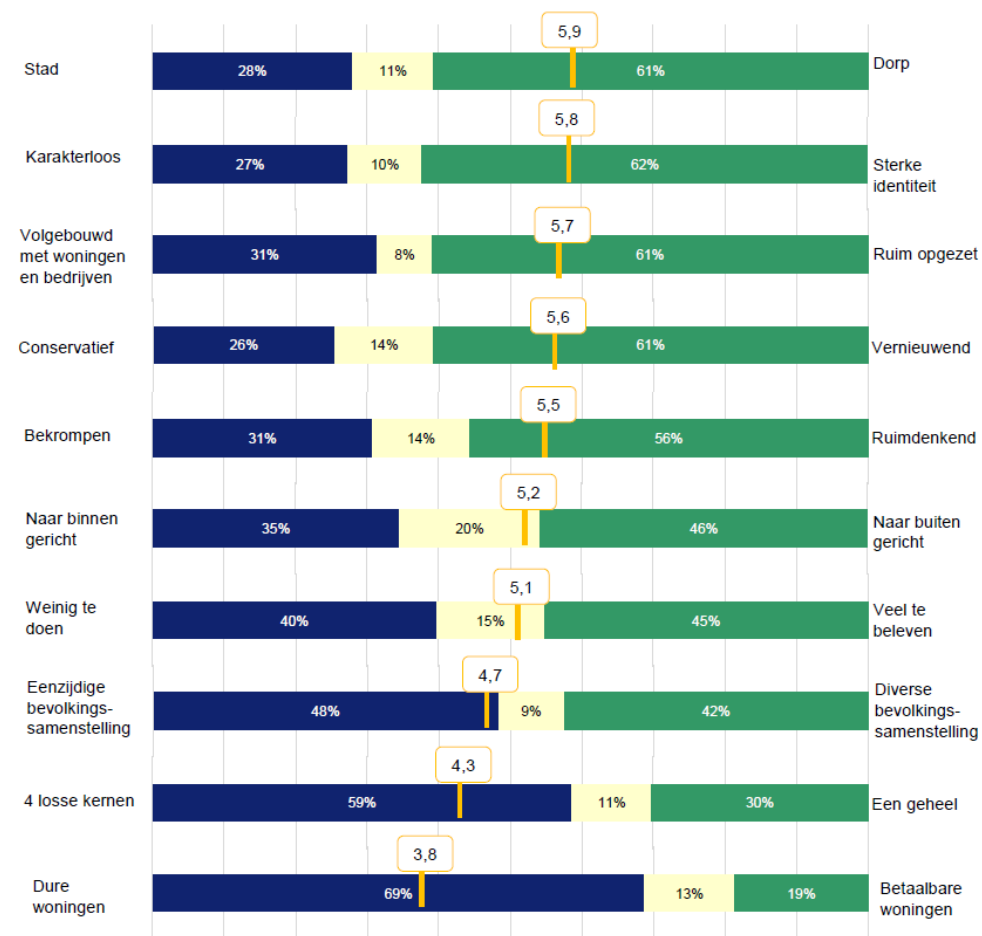
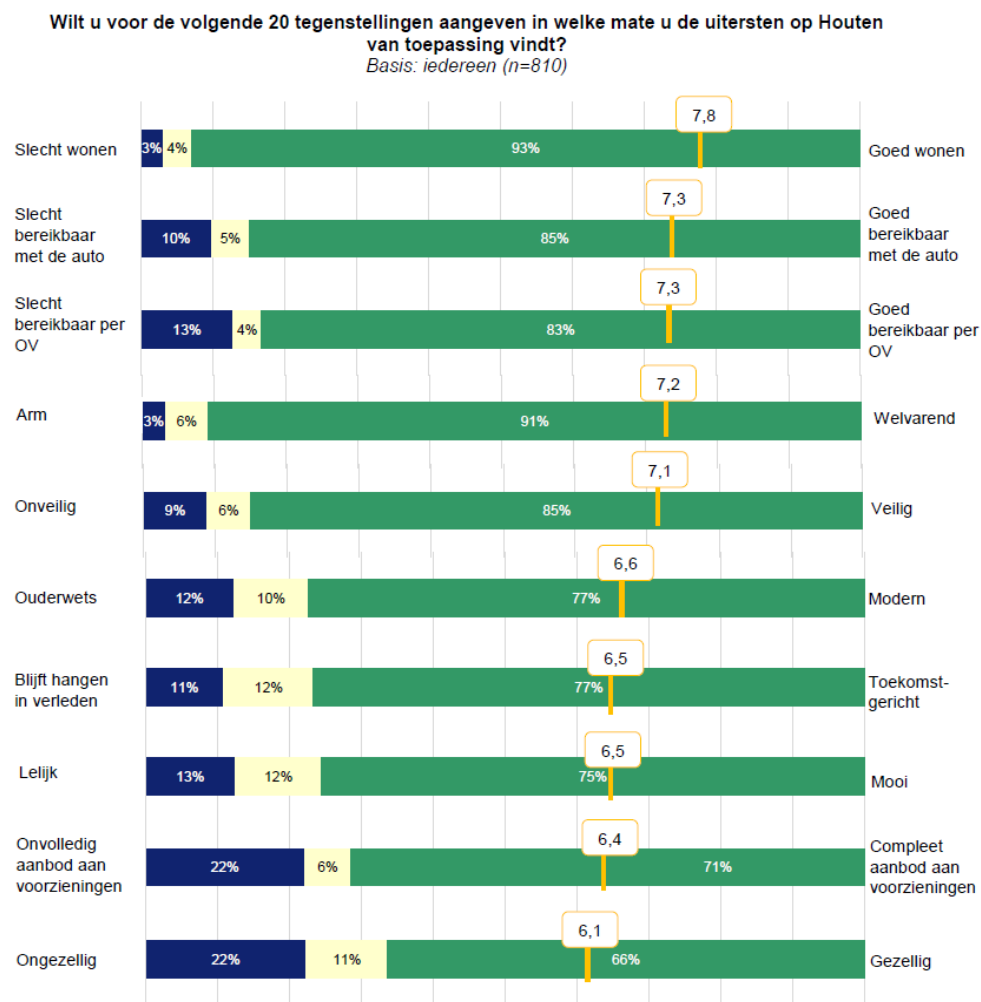
Hoewel Houtenaren op veel punten eensgezind zijn in hun beeld van Houten, bestaat bij enkele begrippen een grotere verdeeldheid. Hoe dichter het gemiddelde cijfer bij de 5 komt, des te verdeelder is men over de wijze waarop Houten op een continuüm van twee uitersten wordt gekenmerkt.

Zo geeft ongeveer de helft van de inwoners aan dat Houten naar buiten is gericht, maar geeft 35% tegelijkertijd aan dat Houten naar binnen is gericht.

Daarnaast geeft 45% aan dat er veel te beleven is in Houten terwijl 40% vindt dat er juist weinig te beleven valt. Ook is er geen eenduidig beeld over de bevolkingssamenstelling. De gemiddelde score van 4,7 toont aan dat net iets meer Houtenaren vinden dat Houten een eenzijdige bevolkingssamenstelling heeft.

Figuur 28. Associaties met Houten aan de hand van tegenstellingen

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Leeswijzer figuur: Men kon een schuifje plaatsen op een lijn tussen de twee begrippen. In de figuur geeft het gele lijntje met score de gemiddelde score weer. Mogelijke scores lopen van 0 (begrip helemaal links) naar 10 (begrip helemaal rechts)

Het percentage in de blauw gekleurde staaf geeft het percentage weer van mensen dat een 0-4 scoorde en hiermee het links staande begrip beter bij Houten vindt passen. Het percentage in de groen gekleurde staaf geeft het percentage mensen weer dat een 6-10 scoorde en hiermee het rechts staande begrip beter bij Houten vindt passen. De lichtgeel gekleurde balk geeft het percentage weer dat een 5 scoorde en dus het linker en rechter begrip evenveel bij Houten vindt passen.

Figuur 31. Positieve kanten van Houten

Stel: een kennis of familielid van u denkt erover om hier te komen wonen. Op welke <u>positieve</u> kanten van Houten zou u hem of haar dan wijzen?	
Ligging	Dorpse karakter, met stadse eigenschappen:
<ul style="list-style-type: none">- Goede bereikbaarheid met auto en openbaar vervoer- Centraal gelegen- Dichtbij Utrecht	<ul style="list-style-type: none">- Voorzieningen van een stad: alle gewenste voorzieningen zijn aanwezig, op fietsafstand- Fietsvriendelijk / autoluw- Veilige omgeving- Kindvriendelijk- Rustig- Netjes- Groen- Variatie in wijken- Dorpse sfeer

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Twee dimensies vatten de positieve kanten van Houten samen: de ligging en het dorpse karakter met stadse eigenschappen.

Wanneer Houtenaren het over de gunstige ligging van Houten hebben, benoemen ze de centrale ligging en daardoor de goede bereikbaarheid. Houten is zowel met de auto als het openbaar vervoer goed te bereiken. De ligging nabij Utrecht wordt hierbij ook als positief punt benoemd.

Op de vraag naar wat zij op prijs stellen noemen Houtenaren veel dorpse eigenschappen. De begrippen die hierbij worden genoemd hangen op de één of andere manier samen. Een groot pluspunt betreft de fietsvriendelijkheid van Houten en de hierbij behorende autoluwe wijken. Enerzijds noemt men vaak dat men het prettig vindt alle voorzieningen op de fiets te kunnen bezoeken. Anderzijds zorgt het autoluwe karakter voor veiligheid. Deze veiligheid wordt vervolgens weer gerelateerd aan een kindvriendelijke omgeving. Ook een rustige, nette omgeving in de wijken wordt door bewoners gerelateerd aan kindvriendelijkheid. Het groene karakter van de wijken spreekt Houtenaren daarbij ook aan. Al deze positieve eigenschappen associëren veel Houtenaren met een dorps karakter, door hen ook wel aangeduid met 'dorpse sfeer'.

Dit dorpse karakter wordt volgens Houtenaren goed gecombineerd met voorzieningen op stadsniveau. Alle benodigde voorzieningen zijn in Houten aanwezig, veelal op fietsafstand.

Nadelen van Houten

Hoewel veel Houtenaren in eerste instantie positieve associaties hebben bij hun woonplaats, wijzen zij ook op negatieve aspecten. Wanneer zij aan een kennis of familielid negatieve kanten van Houten moeten vertellen, worden veelal de keerzijdes van de voordelen genoemd.

Waar een groot gedeelte van de bevolking heel positief is over de fietsvriendelijkheid van Houten, wijst tegelijkertijd een deel van de bevolking op de auto-onvriendelijkheid van de plaats. Veel Houtenaren werken elders en ergeren zich aan de slechte ontsluiting via de A27/A12. Ook het autoverkeer binnen Houten wekt ergernissen op. Veel Houtenaren noemen daarnaast als negatief punt dat Houten een forensenstad is, waardoor de sfeer niet levendig is. Meerdere Houtenaren geven aan dat buiten het Oude Dorp weinig gezelligheid te vinden is. Met name jongeren missen aanbod, maar ook andere groepen missen zaken als bijvoorbeeld restaurants.

Bij het benoemen van de positieve kanten van Houten werd duidelijk dat Houten zowel dorpse als stadse eigenschappen bezit: de sfeer van een dorp, de voorzieningen van een stad. Veel Houtenaren vinden het prettig dat Houten de positieve eigenschappen van zowel een dorp als stad bezit.

Bij het aanwijzen van de negatieve kanten van Houten wordt duidelijk dat Houtenaren in te delen zijn in twee groepen. Een gedeelte ziet Houten het liefst voornamelijk als dorp. Deze Houtenaren geven als negatieve kant aan dat Houten te snel groeit en teveel nadelige stadse eigenschappen krijgt, zoals hangjongeren en criminaliteit. Een ander gedeelte ziet Houten liever voornamelijk als een stad. Deze inwoners geven juist aan dat Houten nu nog te dorps is en zien graag meer stadse eigenschappen. Inwoners die Houten teveel een dorp vinden, vinden de bevolking te saai en eenzijdig. Men treft hier niet de multiculturele samenleving, zoals men die in grote steden wel kan vinden. Sommigen vinden Houten te christelijk van kleur en/of wat bekrompen. Het feit dat de winkels op zondag gesloten zijn, wordt hierbij verschillende keren als voorbeeld gegeven. Al met al wint uiteindelijk de waardering van de dorpse kwaliteiten het van de stadse kwaliteiten. Al sluit het één het ander natuurlijk niet uit. Beide dimensies worden immers juist in samenhang gewaardeerd en gezien als een belangrijke kracht van Houten.

Tabel 9. Negatieve kanten van Houten

Stel: een kennis of familielid van u denkt erover om hier te komen wonen. Op welke negatieve kanten van Houten zou u hem of haar dan wijzen?

Auto-onvriendelijk

- In spits slechte ontsluiting Houten en moeilijk Houten binnenkomen
- Binnen Houten auto-onvriendelijk

Forensenstad / Saai

- Centrum niet levendig genoeg (behalve Oude Dorp)
- Er mist een winkelaanbod. Voor echt winkelen moet je naar Utrecht
- Weinig/geen aanbod voor jongeren, bijv. uitgaansgelegenheden
- Weinig horeca-aanbod
- Het is een echte vinexstad, slaapstad

Tussen dorp en stad

Teveel een dorp

- Eenzijdige bevolking
- Wat bekrompen
- Saai, niet levendig

Teveel een stad

- Te snel gegroeid
- Overlast jongeren, criminaliteit
- Groene ruimte steeds minder

Overig

- Dure huizen
- Windmolens

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Passende slogans

Op meerdere manieren is de Houtenaren gevraagd naar kenmerken van Houten. Zo is de inwoners ook gevraagd naar een passende slogan over het wonen in Houten. Hieronder volgt een selectie van slogans die de positieve kanten van Houten op een creatieve manier verwoorden. De slogans sluiten goed aan op de positieve associaties die hiervoor zijn beschreven.

Figuur 32. Passende slogans over het wonen in Houten

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Tevredenheid met en belang van voorzieningen en andere aspecten

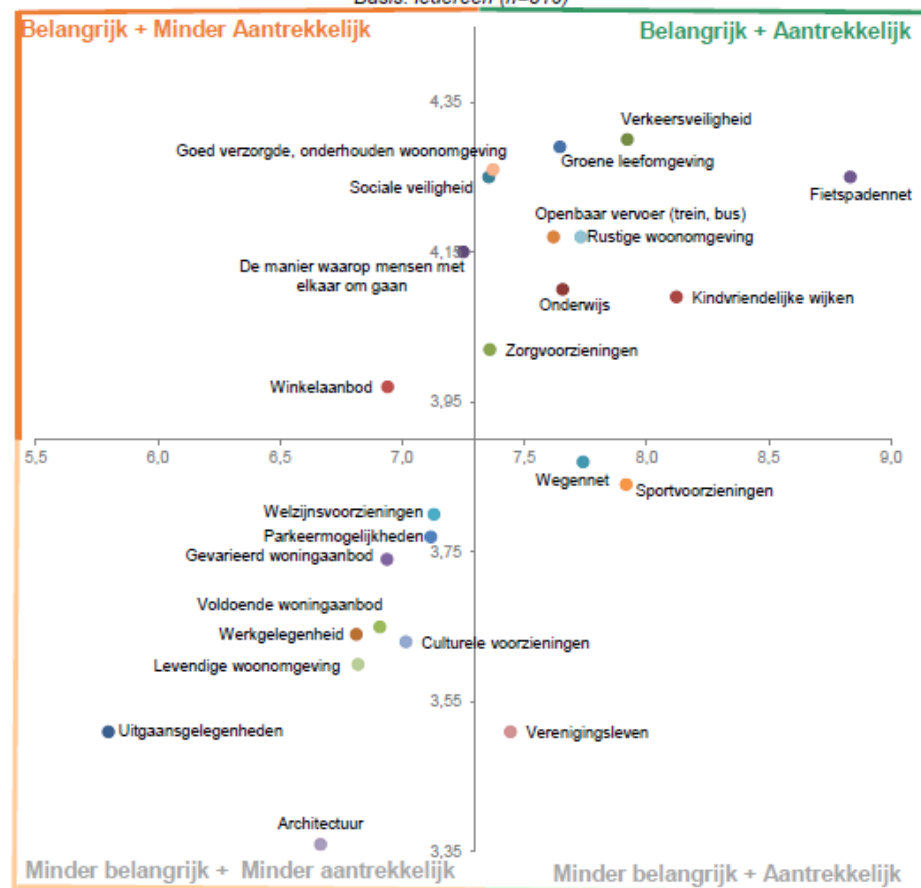
Over het algemeen zijn de bewoners van Houten tevreden over de voorzieningen in de gemeente, zowel op gemeenteniveau als in de eigen buurt. Houten scoort goed in vergelijking met het gemiddelde van de provincie Utrecht en Nederland. Zetten we de verschillende voorzieningen en andere aspecten van Houten af naar de tevredenheid met deze aspecten en het belang dat eraan wordt gehecht, dan ontstaat het volgende beeld:

Figuur 33. Sterkte- Zwakte analyse voorzieningen/ kenmerken Houten

Hoe goed vindt u dat Houten scoort op onderstaande aspecten en hoe belangrijk vindt u deze aspecten om van Houten een aantrekkelijke woongemeente te maken?

Basis: iedereen (n=810)

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Leeswijzer figuur: Mate van belang: Hierbij is de vraag gesteld: Hoe **belangrijk** vindt u de weergegeven aspecten om van Houten een aantrekkelijke woongemeente te maken?

De weergegeven score (op de verticale as) is de gemiddelde score op een 5-punts schaal (1= heel onbelangrijk; 5= heel belangrijk). De gemiddelde score op de items is 3,9. Alle items die onder dit gemiddelde scoren, worden gewaardeerd met 'Minder belangrijk', alle items die hoger scoren worden gewaardeerd met 'Belangrijk'.

Mate van aantrekkelijkheid: Hierbij is de vraag gesteld: Wilt u door middel van een rapportcijfer aangeven hoe **goed** u vindt dat Houten scoort op de weergegeven aspecten? 1=zeer slecht, 10= zeer goed.

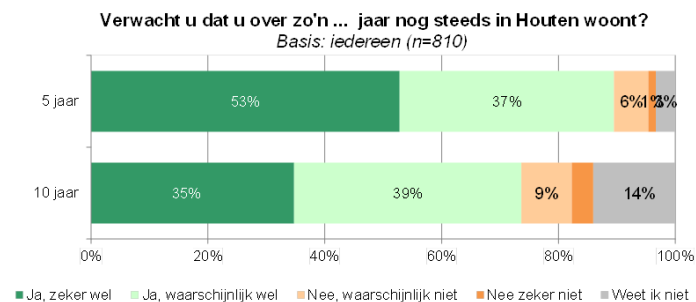
Weergegeven cijfer (op horizontale as) is het gemiddelde rapportcijfer. De gemiddelde score op alle items is een 7,3. Items die lager scoren, worden gewaardeerd als 'Minder aantrekkelijk', items die hoger scoren worden gewaardeerd met 'Aantrekkelijk'.

Items in de rechterbovenhoek van de figuur zijn voor inwoners belangrijk en krijgen een goed rapportcijfer. Zij vinden het belangrijk de situatie op deze items te behouden (en eventueel te verbeteren). Items in de linker bovenhoek zijn ook belangrijk, maar scoren relatief minder goed. Het is belangrijk deze items waar mogelijk te verbeteren. Wel moet worden opgemerkt dat de doelgroep hier een rol speelt. Jongere generaties beoordelen bijvoorbeeld aspecten als uitgaansgelegenheden anders dan ouderen (in dit geval zijn de jongeren kritischer). Daartegenover vinden ouderen zaken als zorgvoorzieningen en welzijnsvoorzieningen belangrijker.

Binding met Houten

Op middellange termijn is een groot gedeelte van de inwoners van Houten van plan om in Houten te blijven wonen. 90% verwacht dat zij over 5 jaar nog steeds in Houten woont. Over de lange termijn is men minder zeker, maar nog steeds geeft een ruime meerderheid (74%) aan dat zij verwachten over 10 jaar nog steeds in Houten te wonen.

Figuur 34. Binding met Houten: verhuiscgenigheid

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Houtenaren van 18-34 jaar zijn het minst zeker van hun situatie. 21% van hen geeft aan nog niet te weten of men over 10 jaar in Houten woont. Slechts 22% weet zeker over 10 jaar nog in Houten te wonen. 55-64 jarigen zijn hierover het meest zeker, onder hen geeft 46% dit aan. Bij 65-plussers ligt dit percentage op 41%.

De belangrijkste reden om in Houten te blijven wonen, is het prettige woonklimaat. Dit geeft 44% van de Houtenaren aan. Daarnaast spreekt 38% het groene en rustige karakter van Houten aan. Ruim een derde (35%) heeft een binding met Houten door familie en vrienden die in Houten wonen. Ook de goede bereikbaarheid van het werk is een belangrijke reden om in Houten te blijven wonen (35%).

Eerder werd als positieve eigenschap van Houten de aanwezigheid van voorzieningen genoemd. Toch zijn deze voorzieningen niet een hele belangrijke reden om in Houten te blijven wonen. De zorgvoorzieningen, culturele voorzieningen, onderwijs en sportvoorzieningen worden door slechts een klein gedeelte genoemd als bindende factoren aan Houten.

Bereikbaarheid van het werk is voor veel Houtenaren een belangrijke reden om in Houten te wonen. Een nieuwe baan is echter ook de belangrijkste reden om uit Houten te vertrekken, 44% geeft dit aan. Onder de 18-34 jarigen is dit voor 62% een belangrijke reden, maar ook Houtenaren in de leeftijd 35-44 jaar (49%) en 45-54 jaar (46%) noemen deze reden vaak.

Voor ruim een derde van de Houtenaren zou een achteruitgang van de woonomgeving een belangrijke reden kunnen zijn om te verhuizen. Dit komt overeen met eerder genoemde redenen om juist wel te blijven: het prettig wonen en het groene en rustige klimaat in Houten. Deze reden is voor alle leeftijdsgroepen belangrijk, maar is het meest van toepassing op 35-44 jarigen (41%). Een derde reden om weg te gaan uit Houten is de wens om landelijk te wonen (26%). Met name voor Houtenaren in de leeftijd 35-44 (32%) en 45-54 (29%) jaar is dit een belangrijke reden.

Voor 18-34 jarigen is het eventuele samenwonen met een partner een derde belangrijke reden om te verhuizen (34%). Voor 55+’ers is het dichterbij familie wonen een belangrijke reden om te verhuizen (23%).

SWOT-analyse: kernwaarden, zwaktes, bedreigingen en kansen volgens bewoners samengevat

In de volgende figuur worden de belangrijkste kernwaarden, zwaktes, kansen en bedreigingen voor de gemeente Houten kort samengevat, zoals deze uit de inwonersenquête naar voren zijn gekomen.

Figuur 35. Sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van Houten volgens inwoners nu en in de toekomst

	Negatief	Positief
Heden	<p>Zwaktes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forensenstad: <ul style="list-style-type: none"> • Onpersoonlijk karakter, minder gezelligheid, weinig bruisend • Weinig uitgaansgelegenheden, beperkte winkelgelegenheden • Veel woon-werkverkeer, slechte ontsluiting via snelweg • Afwijkend bevolkingsprofiel door Vinex-ontwikkeling - Dure woningen 	<p>Kracht (kernwaarden)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dorpse sfeer: <ul style="list-style-type: none"> • Groen • Fietsvriendelijk • (Verkeers)veilig • Rustig • Kindvriendelijk - Welvarend - Positieve stadse eigenschappen: <ul style="list-style-type: none"> • Voorzieningen dichtbij en bereikbaar - Niet 1 identiteit; 4 kernen met ieder hun eigen kernkwaliteiten
Toekomst	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergrijzing - Bezuinigingen: <ul style="list-style-type: none"> • Zorg • Openbare ruimte • Voorzieningen - Negatieve stadse eigenschappen nemen toe door verdergaande groei: <ul style="list-style-type: none"> • Onthechting, veranderende waarden en normen, afnemende saamhorigheid bevolking • Criminaliteit en overlast • Minder groen - Toekomstbestendigheid winkelveorzieningen 	<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergroten sociale cohesie - Duurzaamheid - Culturele en recreatieve ontwikkelingen - Nieuwe bedrijven in Houten

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025', november 2013

Kracht (kernwaarden)

In het kwadrant 'kracht' bevinden zich de kernwaarden van Houten: positieve aspecten die volgens inwoners bij Houten horen. Het is belangrijk in de ontwikkeling van de toekomstvisie rekening te houden met deze krachten en deze te waarborgen. De overkoepelende kracht van Houten is het dorps karakter met stadse eigenschappen en een welvarende bevolking. Waarden die bij het dorps-

se karakter passen zijn de groene, kindvriendelijke en veilige omgeving. De fietsvriendelijke inrichting van Houten draagt hieraan bij. Een stadse eigenschap die Houtenaren op prijs stellen is de hoeveelheid voorzieningen die op fietsafstand te bereiken zijn. Ook de gunstige ligging en hiermee de bereikbaarheid van werk en voorzieningen buiten Houten zijn belangrijke aspecten.

Houten wordt daarbij vooral gezien als een gemeente die bestaat uit 4 afzonderlijke kernen. Een belangrijk gegeven als het gaat om identiteit. De wensen van inwoners kunnen uiteenlopen en dit vraagt om rekening te houden met verschillende belangen. Indien hier op een goede manier invulling aan wordt gegeven, betreft dit een krachtig uitgangspunt c.q. kernwaarde van Houten.

Zwaktes

Tegenover de positieve kernwaarden staan de negatieve karakteristieken van Houten die Houtenaren hebben benoemd. Het is belangrijk deze zwakte punten te verbeteren waar mogelijk en kansen te benutten waar deze zich voordoen. Met name daar waar zwakte punten als belangrijk worden ervaren dient energie gestoken te worden in verbetering.

Een belangrijke zwakte komt voort uit het forens stedelijk karakter van Houten. Dit gaat ten koste van de levendigheid. Veel Houtenaren merken op dat - met uitzondering van het Oude Dorp - Houten gezelligheid mist. Maar daar waar het streven naar meer groei en stadse eigenschappen - als tegenhanger van het dorpse - weliswaar leidt tot meer dynamiek, kent zij volgen bewoners een belangrijke keerzijde: de (dreigende) afname van de hoeveelheid groen, meer drukte en de (dreigende) toename van onthechting, criminaliteit en overlast. Ook de fietsvriendelijke inrichting van houten kent een keerzijde. Een deel van de bevolking wijst op de auto-onvriendelijkheid van Houten en de slechte ontsluiting via de A27/A12.

Inwoners wijzen op de aanwezigheid van dure woningen. Het maakt dat de bevolking van Houten vrij homogeen van samenstelling is en het staat op dit moment de doorstroming op de woningmarkt in de weg. Vooral voor (startende) jongeren is er weinig betaalbaar aanbod.

Bedreigingen

Een belangrijke landelijke ontwikkeling betreft de vergrijzing. Houtenaren zien dit als belangrijke bedreiging voor de leefbaarheid hun woonplaats. Is er straks voldoende zorg voor ouderen en is er wel een toekomst voor jongeren in Houten? Oudere inwoners moeten geholpen worden om op een prettige manier in Houten te kunnen blijven wonen. Bezuinigingen op zorg en voorzieningen kunnen dit echter in de weg staan. Daarnaast is het belangrijk dat de gemeente

zich niet alleen op het welzijn van ouderen richt, maar juist ook op de verjonging van de samenleving. Hierbij dient er voor te worden gewaakt dat jongere Houtenaren niet wegtrekken uit hun woonplaats omdat er voor hen onvoldoende aanbod is aan woningen, voorzieningen, winkels en werk.

Het dorpse karakter van Houten wordt door veel bewoners belangrijk gevonden. Met het oog op de toekomst zijn veel Houtenaren bang dit te verliezen. Houten was tot voor kort een groeigemeente, maar veel Houtenaren geven aan het belangrijk te vinden dat Houten wat dit betreft een pas op de plaats maakt. Velen willen niet nog verder doorgroeien naar een stad. Stedelijke eigenschappen van Houten kunnen ook zorgen voor stadse problematiek, zoals overlast en criminaliteit. Waar Houtenaren echter met name bang voor zijn, is de onthechting van het individu met de samenleving. Houtenaren geven dan ook als belangrijkste thema voor de toekomst aan het behoud en de versterking van 'de sociale samenhang'.

Vooral jongere generaties vinden een aantrekkelijk winkelaanbod belangrijk. Toch wordt dit aanbod momenteel niet als erg attractief ervaren. Zeker met de toenemende populariteit van het internetshoppen, dient te worden nagedacht over de toekomstbestendigheid van de winkelcentra in Houten.

Kansen

Waar afgelopen decennia veel geïnvesteerd is in het groeien van Houten, met de bijbehorende focus op de ontwikkeling van woningen, infrastructuur, werkgelegenheid en voorzieningen, vraagt men nu expliciet meer aandacht voor het vergroten van de sociale samenhang onder de bevolking. Dit betekent volgens velen dat Houten slechts beperkt verder kan groeien. Het betekent investeren in het dorpse karakter van Houten en het waar mogelijk afzwakken van negatieve stadse invloeden. Het bereiken van meer sociale samenhang is vooral te realiseren door de inzet van de inwoners zelf. Wel is het voor de gemeente belangrijk wegen te vinden om Houtenaren hierin te stimuleren en te ondersteunen. Behalve dat een toenemende aandacht voor sociale cohesie als een kans wordt gezien, hebben bewoners vooral ook zorgen over de toekomstige onderlinge saamhorigheid onder bewoners. Onder andere door wijzigende normen en waarden.

Een positieve ontwikkeling is de toegenomen belangstelling voor duurzaamheid. Houtenaren geven aan prijs te stellen op duurzame ontwikkelingen. Het thema duurzaamheid wordt daarbij overigens vooral als een belangrijke kans gezien en wat minder als een prominent 'vraagstuk/ zorgpunt' dat in de nieuwe toekomstvisie naar voren zou moeten komen. Andere kansen liggen volgens

inwoners in de ontwikkeling van cultuur en recreatie en nieuwe bedrijven in Houten.

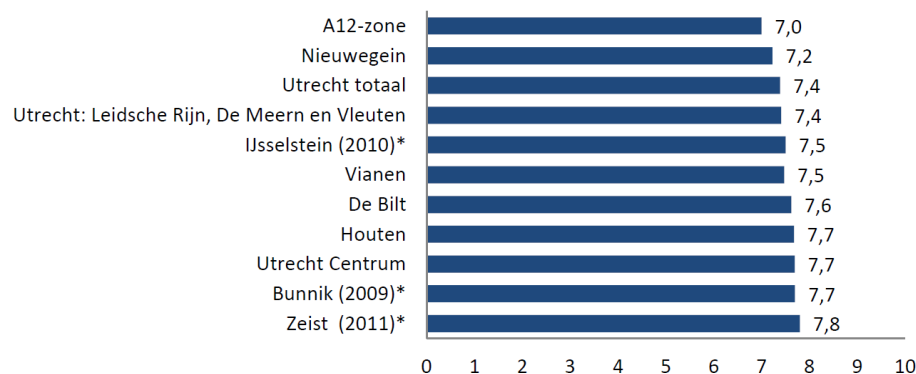
Opvallend is tenslotte dat de werkgelegenheid in Houten relatief weinig Houtenaren zorgen baart in deze tijden van recessie. Het lijkt erop dat Houtenaren hun woonplaats echt als forensenstad beschouwen en hierdoor ook accepteren veelal buiten Houten te werken. Het vinden van een werkplek buiten de regio is dan ook de belangrijkste reden om te verhuizen naar een andere gemeente. Dit geldt in het bijzonder voor jongeren. Het ontwikkelen van meer werkgelegenheid in en om Houten kan bijdragen aan het binden van jongeren aan Houten. Afhankelijk van de wijze en de plek waar dit plaatsvindt, liggen hier ook kansen om Houten wat bruisender te maken.

Tevredenheid met Houten onder ondernemers

Bedrijfsomgeving

Ook Houtense ondernemers zijn over het algemeen zeer tevreden met hun gemeente. Houten krijgt in een onderzoek van de Kamer van Koophandel een gemiddeld rapportcijfer van 7,7 voor de bedrijfsomgeving. Dat is een gedeelde 2e positie op de lijst van deelnemende gemeenten in deze studie.

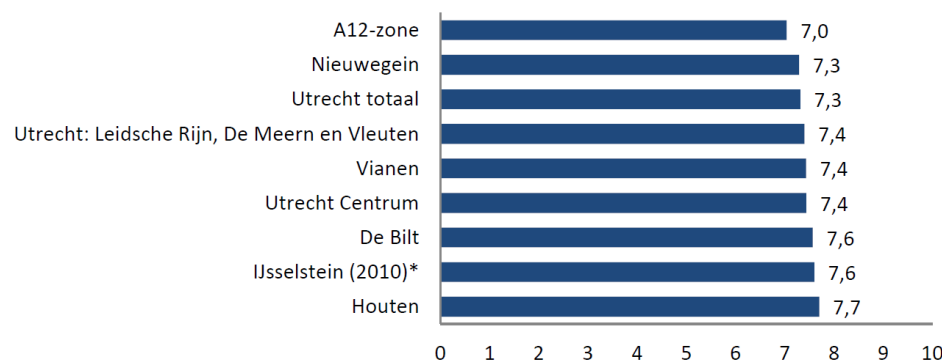
Figuur 36. Gemiddelde rapportcijfers voor de bedrijfsomgeving per gemeente (of delen van gemeenten)

Bron: *Bedrijven onder Dak (2013)*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland. * Deze gegevens komen uit eerdere BOD-enquêtes.

Voor de bedrijfshuisvesting komt Houten er, met opnieuw een rapportcijfer van 7,7, zelfs het beste uit.

Figuur 37. Gemiddeld rapportcijfer voor de bedrijfshuisvesting per gemeente (of delen van gemeenten)

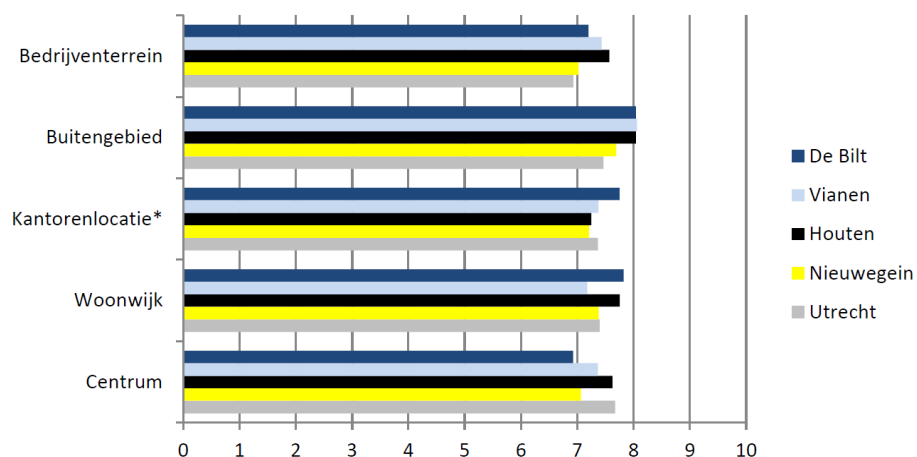
Bron: *Bedrijven onder Dak (2013)*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland. * BOD-IJsselstein uit 2010. In de BOD-onderzoeken in Zeist en Bunnik is niet gevraagd naar een rapportcijfer over de bedrijfshuisvesting.

Bedrijventerrein Rondeel in Houten krijgt zowel voor bedrijfsomgeving als bedrijfshuisvesting het allerhoogste cijfer in deze studie (respectievelijk 8,0 en 7,9).

De kantorenlocaties krijgen relatief de minste waardering in Houten. Zowel in vergelijking met andere werkmilieus binnen Houten als in vergelijking met kantorenlocaties buiten Houten. Dit blijkt uit de volgende twee figuren.

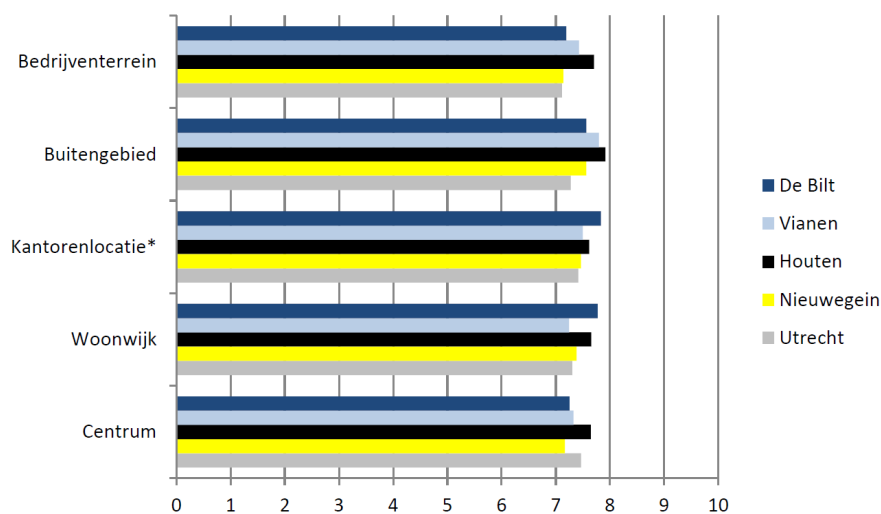

Figuur 38. Gemiddeld rapportcijfer voor de bedrijfsomgeving per werkmilieu en gemeente

* Bron: *Bedrijven onder Dak (2013)*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland. Bij de kantorenlocaties in Vianen en De Bilt gaat het om weinig waarnemingen (respectievelijk 8 en 12).

Figuur 39. Gemiddeld rapportcijfer voor de bedrijfshuisvesting per werkmilieu en gemeente

* Bron: *Bedrijven onder Dak (2013)*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland. Bij de kantorenlocaties in Vianen en De Bilt gaat het om weinig waarnemingen (respectievelijk 8 en 12).

Houten is nog steeds relatief in trek als potentiële vestigingsgemeente voor bedrijven met verhuisplannen. De voorkeur voor vestiging van de potentiële verhuizers gaat vooral uit naar de gemeente Utrecht (151 bedrijven) en de gemeenten Houten en Nieuwegein (respectievelijk 18 en 21 bedrijven). Ook gemeten in vloeroppervlak gaat de meeste belangstelling uit naar Utrecht, Houten en Nieuwegein (zie tabel 10).

Tabel 10. Verdeling van de vraag naar bedrijfsruimte in vierkante meters en aantal bedrijven per gemeente (eerste voorkeur van bedrijven)

	Vloeroppervlak	Aantal bedrijven
Utrecht	100.127	151
Houten	21.805	18
Nieuwegein	15.776	21
Elders in Nederland	8.080	21
De Bilt	5.875	14
Vianen	4.000	4
Elders in de provincie Utrecht	1.680	9
Zeist	1.000	2
Stichtse Vecht	820	2
Bunnik	160	1
IJsselstein	12	1
Geen voorkeur opgegeven	63.658	51
Totaal	223.200*	295

*Afgerond

Bron: *Bedrijven onder Dak (2013)*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland.

2.5 Houten in de regio

Houten als New Town

Houten heeft de afgelopen decennia in de regio Utrecht een belangrijke rol vervuld in het opvangen van de druk op de verstedelijking. In korte tijd zijn hier veel woningen gebouwd door het zogenaamde groeikernenbeleid.

Met dit beleid, dat vanaf 1972 gestalte kreeg, wilde de overheid het verstedelijkingsproces in goede banen leiden. Het was gebaseerd op een model dat in vaktaal bekend staat als 'gebundelde deconcentratie'. De groeikernen worden ook wel 'New Towns' genoemd.

Vanaf de jaren tachtig werd het verstedelijkingsmodel van de 'groeikernen' vervangen. Eerst kwam het model van 'de compacte stad', toen de 'de netwerkstad', daarna 'het stedelijk netwerk' en meest recentelijk 'de metropoolregio'. Hierbij hangen steden, buitenwijken en het platteland met elkaar samen en vullen elkaar aan.

New Town-wijken hebben gemeenschappelijke kenmerken. Dit komt doordat veel groeikernen dezelfde keuzes maakten. Vooral de wijken met een kronkelig stratenpatroon (de zogenoemde bloemkoolwijken) wordt vaak een monotoon karakter verweten. Ze worden tegenwoordig gezien als sober en grijs. Toch waren de wijken erg populair in de jaren van oplevering.

Mede door een gebrek aan geschiedenis en een snelle groei hebben New Towns te maken met een beperkt cultureel aanbod, een onduidelijke identiteit en een imago van 'middelmaticheid'. De New Towns kunnen zich maar moeilijk op een positieve manier onderscheiden van andere steden. Toch is de situatie in New Towns niet slecht te noemen en bieden de steden voor veel gezinnen een aantrekkelijke woonomgeving.

De Nederlandse New Towns (groeikernen) werden uiteindelijk geen economisch zelfstandig functionerende steden. Ze zijn ontworpen als onderdeel van een stadsgewest. Het voorzieningenniveau bleef daarom ook relatief achter. Het forensisme tussen de groeikernen en de grote steden steeg hierdoor. Steeds vaker wordt dan ook aandacht gevraagd voor de kwaliteit en leefbaarheid van de openbare ruimte, de bereikbaarheid / toegankelijkheid van voorzieningen en de uittocht van jongeren.

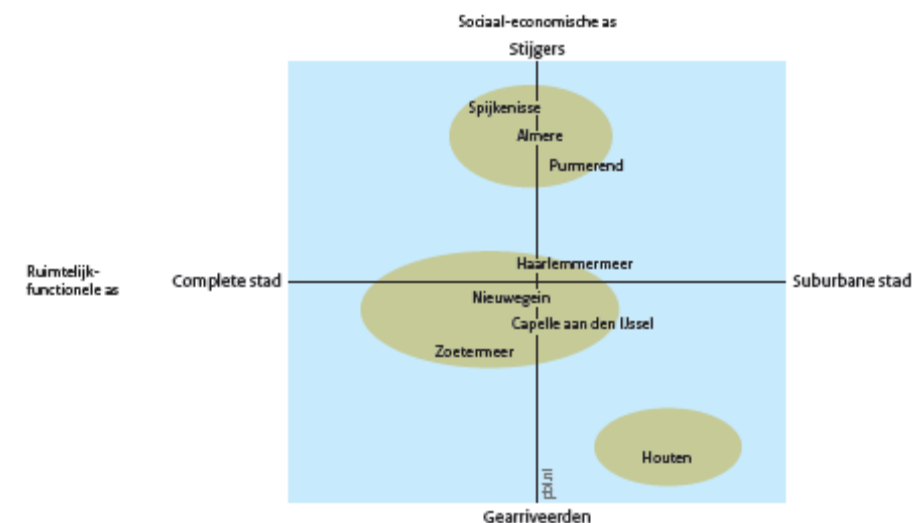
Een actuele en urgente vraag voor alle overheden die bij de metropoolregio's zijn betrokken, is wat de plek en het ontwikkelingsperspectief van nieuwe steden binnen de metropoolregio vandaag de dag is en wat die zou moeten zijn.

De bovenstaande karakterschets geldt in enige mate voor alle New Towns. Toch zijn er ook verschillen. In de onderstaande figuur zijn de voormalige

groeikernen met elkaar vergeleken op een assenkruis met een ruimtelijke en een sociaaleconomische dimensie.

De ruimtelijke dimensie kent de uiteinden 'suburbane stad' (een monofunctioneel woongebied met veel forenzen) en aan het andere einde de 'complete stad' (met goed bereikbare activiteitscentra, een gedifferentieerde woningvoorraad, een uitgebreid voorzieningenpakket en een hoge werkgelegenheid.) De as met de sociaaleconomische dimensie heeft als uitersten woonlocaties voor 'gearriveerden' (bewoners met een hoge opleiding en koopkracht) en voor 'stijgers' (bewoners met een lage opleiding en koopkracht).

Figuur 40. Huidige positionering van groeikernen

Bron: *Nieuwe steden in de Randstad; Verstedelijking en suburbaniteit. Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)*

New Towns waren voorheen vooral bezig met het uitbreiden van de woningvoorraad. Nu staan ze veel meer voor de opgave van het beheren van de bestaande woningvoorraad. Grootschalige uitbreidingsprojecten zijn ook in Houten (voorlopig) verleden tijd. Dus in die zin lijkt een doorgroei naar een complete stad niet voor de hand te liggen. Houten is en blijft qua voorzieningen en werkgelegenheid dus sterk afhankelijk van de 'grote stad'. Tegelijkertijd is Houten een gemeente voor 'gearriveerden'. Met andere woorden; de inwoners van Houten hebben een hoog inkomen en opleidingsniveau. Al met al heeft zij een profiel dat afwijkt van de andere in bovenstaande figuur weergegeven New Towns.

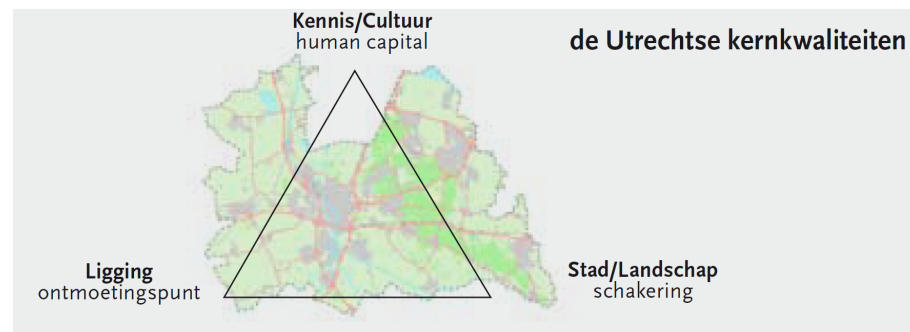
Houten als onderdeel van de regio Utrecht

Houten maakt onlosmakelijk onderdeel uit van de regio Utrecht. De onderlinge verwevenheid tussen de gemeenten in de regio is groot. Er is sprake van een herkenbare regionale economie met één arbeidsmarkt en één woningmarkt. Daarnaast staan de gemeenten ook voor een gezamenlijke opgave op het gebied van bereikbaarheid. Daarom wordt de regio Utrecht ook vaak een 'daily urban system' genoemd. Inwoners uit de regio zijn voor werk, scholing, voorzieningen, huisvesting en recreatie erg gericht op gemeenten in de regio. We kunnen daarbij een aantal schaalniveaus onderscheiden: Utrecht provincie, de U10-regio en Houten als onderdeel van de Noordvleugel van de Randstad.

Houten als onderdeel van de provincie Utrecht

Houten ligt binnen de provincie Utrecht. De provincie is zeer aantrekkelijk. Dat blijkt uit een analyse van de huidige sterke en zwakke punten van de provincie Utrecht en van de kansen en bedreigingen voor de toekomst. Het is hier zo goed wonen, werken en recreëren dat velen deze kant op komen.

Figuur 41. De Utrechtse kernkwaliteiten

Bron: Utrecht2040; Samen zorgen voor een duurzame en aantrekkelijke regio. Van strategie naar uitvoering (2010)

Het succes van Utrecht rust op drie pijlers:

Utrecht ligt centraal

Door de ligging in het hart van Nederland fungeert de regio als een belangrijk ontmoetingspunt. Bijvoorbeeld voor kenniswerkers en de zakelijke dienstverlening. De regio vormt op basis van haar centrale ligging een verbinding tussen andere regio's (waaronder Eindhoven en Amsterdam).

Utrecht heeft een aantrekkelijk (stad)landschap

De rijke schakering van woon-, werk- en natuurgebieden op korte afstand van elkaar maakt de regio uniek. Met (stad)landschap wordt bedoeld op de aantrekkelijke landschappen, ook in de steden. Utrecht is een cruciale schakelzone tussen de Randstad met zijn grootstedelijke dynamiek en Oost-Nederland met zijn rust en ruimte. Die positie geeft het de ontspannen stedelijkheid en de leefkwaliteit die dit gebied zo aantrekkelijk maakt. Die waardevolle schakelzones bevinden zich ook in de provincie zelf: van laag naar hoog, van veen naar zand en van creatieve werkmilieus naar aantrekkelijke woonmilieus.

Utrecht is sterk in kennis en cultuur

De inwoners van de provincie Utrecht hebben een relatief hoog opleidingsniveau. De Universiteit Utrecht is de grootste van het land, er is goed onderwijs en er zijn kansen voor een bloeiende kenniseconomie waar iedereen van profiteert. Er is een groot aanbod van landschappelijk en cultureel erfgoed in het landelijk gebied en culturele evenementen in het stedelijk gebied. De combinatie van deze drie kernkwaliteiten zorgt voor aantrekkelijke vestigingsfactoren voor de kenniseconomie. Deze factoren zijn: hoog opgeleide mensen, een goed cultureel aanbod voor kenniswerkers en een rijke schakering van woon-, werk- en recreatievoorzieningen. Hierin ligt de kracht van de provincie.

Economische toplotatie

De provincie Utrecht is volgens de Europese Commissie zelfs de meest competitieve regio van Europa. Hierbij is gekeken naar basisfactoren die in elke economie van belang zijn. Daarbij is gekeken naar 11 factoren waaronder infrastructuur, kwaliteit van het onderwijs, de vaardigheden van de beroepsbevolking, de mate van innovatie, etc.

Tabel 11. Top tien regio's EU op basis van Regional Competitiveness index 2013

rang		Score (0-100)
1	Utrecht	100
2	Londen en omgeving	94
3	Berkshire, Buckinghamshire and Oxfordshire	94
4	Stockholm regio	93
5	Surrey, Oost en West Sussex	91
6	Regio Amsterdam (Noord-Holland en Flevoland)	90
7	Frankfurt regio	89
8	Regio Parijs (Ile de France)	89
9	Regio Kopenhagen	89
10	Zuid-Holland	88

Bron: EU RCI 2013

Bron: De positie van de provincie Utrecht in de Regional competitiveness index 2013. Onderzoeksflits, afdeling Onderzoek gemeente Utrecht

In onderstaande tabel is de top 10 regio's van in totaal 262 regio's in de EU weergegeven met hun rangorde op de verschillende thema's. Daarin vallen een aantal zaken op.

Ten eerste blijkt Utrecht op geen enkel thema de beste van Europa. De overall nummer 1 positie heeft Utrecht te danken aan de hoge gemiddelde rang op elk van de onderdelen. Op geen enkel thema's doet Utrecht het matig of slecht. De laagste rangorde is 18. Vergeleken bij de andere regio's in dit overzicht is dit erg goed. Met andere woorden: Utrecht heeft met betrekking tot concurrentiekracht een sterk én evenwichtig profiel.

Utrecht scoort vooral hoog op onderwijs en arbeidsmarkt (rang 2, 3, 5). De top 10 regio's scoren overigens bijna allemaal goed als het gaat om onderwijs (zowel basis als hoger).

Utrecht scoort op vrijwel alle afzonderlijke thema's hoger of gelijk dan de andere twee Nederlandse regio's in de top 10 (Amsterdam en Zuid-Holland). Alleen wat betreft technologie en zakelijke diensten doet de regio Amsterdam het beter dan Utrecht.

Opvallend is dat de provincie Utrecht op een zesde plaats staat wat betreft marktomvang. Het gaat in dit onderzoek niet alleen om het absoluut aantal inwoners. Marktomvang is hier onder andere gemeten aan de hand van het gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner.

Tabel 12. Rangordes afzonderlijke thema's voor top 10 regio's

	1. instituties**	2. macro-economische stabiliteit*	3. infrastructuur	4. gezondheid	5. basis opleidingen*	6. hoger onderwijs, lifelong learning	7. arbeidsmarkt efficiency	8. marktomvang	9. technologie**	10. zakelijke diensten	11. innovatie
1. Utrecht	18	10	8	12	3	5	2	6	17	8	14
2. Londen en omgeving	110	25	15	9	9	4	79	1	28	7	43
3. Berkshire-Oxfordshire	43	25	18	15	9	3	59	5	24	20	3
4. Stockholm regio	16	3	126	1	14	2	7	80	1	9	1
5. Surrey, Sussex	43	25	27	6	9	8	52	3	27	11	23
6. Regio Amsterdam***	21	10	32	21	3	24	3	28	8	6	56
7. Frankfurt	107	8	9	38	6	65	30	20	38	2	17
8. Parijs (Ile de France)	121	16	14	29	16	49	66	2	103	3	13
9. Kopenhagen	15	4	118	97	5	1	25	105	10	16	2
10. Zuid-Holland	18	10	16	20	3	22	24	13	18	21	52

Bron: EU RCI 2013
 * nationale cijfers
 ** deels op basis van nationale cijfers
 *** Noord-Holland en Flevoland

Bron: De positie van de provincie Utrecht in de Regional competitiveness index 2013. Onderzoeksflits, afdeling Onderzoek gemeente Utrecht

Ook in de ranglijst van economische toplocaties in Nederland van Elsevier, wordt de regio Utrecht met een 2^e positie heel hoog gepositioneerd. In dit laatste onderzoek kijkt men naar economische structuur en dynamiek (zie ook paragraaf 2.3).

Houten als onderdeel van de Noordvleugel van de Randstad

Ruimtelijk-economisch maakt de Utrechtse regio onderdeel uit van de Noordvleugel van de Randstad. Deze Noordvleugel is niet scherp gedefinieerd. In basis gaat om de driehoek Amsterdam - Almere - Utrecht.

De Noordvleugel is internationaal gezien een sterke regio. Een aantal bepalende factoren voor de kracht van de Noordvleugel zijn:

- **Aantrekkelijk woon- en leefklimaat.** De Noordvleugel kent een bijzondere combinatie van stedelijkheid en kleinschaligheid. Het kent een verrassend samenspel van stad en platteland, een grote verscheidenheid aan landschappen, en een diversiteit aan woonmilieus. Tegelijkertijd doet de regio niet onder voor andere Europese regio's voor wat betreft cultuurhistorie (grachten in Amsterdam en Utrecht, Zaanse Schans, Nieuwe Hollandse Waterlinie), culturele voorzieningen (met wereldwijd bekende bezienswaardigheden als het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum, het Anne Frank Huis, het Dick Bruna Huis, het Concertgebouworkest), pop- en sportaccommodaties, en winkel- en recreatievoorzieningen.
- **Veelzijdige, sterke economie.** De regionale economie rust niet op één of enkele pijlers. Zij bestaat uit een aantal sterke economische clusters, zoals de tuinbouw rond Aalsmeer, agrofood in de Zaanstreek, logistiek rond Schiphol en de Amsterdamse haven, financiële en zakelijke dienstverlening in Amsterdam en Utrecht, creatieve industrie in Amsterdam, Utrecht en Hilversum (media), life sciences in Amsterdam, Utrecht en Lelystad (veterinair) en internationaal toerisme en congressen in Amsterdam en Utrecht.
- **Knooppunt van kennis en creativiteit.** De regio kent een hoogwaardige kennisinfrastructuur met drie brede universiteiten met een lange historie. Deze scoren hoog op internationale ranglijsten, alsmede belangrijke onderzoeksinstituten (o.a. KNAW- en NWO-instituten), een business university (Nyenrode), en een tiental hogescholen.
- **Knooppunt voor internationale bedrijvigheid en hoofdkantoren.** Van oudsher is de Noordvleugel dankzij de gunstige ligging en goede bereikbaarheid al een toegangspoort tot Noordwest-Europa. Met Schiphol, de Rotterdamse en Amsterdamse havens, en beschikbare weg- en datainfrastructuur ligt er ook een goede infrastructuur.
- **Omvangrijk en hoogwaardig human capital.** De Noordvleugel beschikt over een relatief jonge en goed opgeleide beroepsbevolking. Deze kent de nodige diversiteit, is onbevangen en open en heeft bovendien een naar verhouding uitgebreide talenkennis. De Noordvleugel is daarmee aantrekkelijk voor regionaal en (inter)nationaal opererende bedrijven en (kennis)werkers.

- **Merk Amsterdam.** Amsterdam is wereldwijd één van de bekendste 'merken' van Nederland.

Houten maakt deel uit van deze krachtige Noordvleugelregio, met bijvoorbeeld Schiphol en het centrum van Amsterdam binnen bereik van slechts één reisuur. Dat versterkt de kwaliteit van Houten.

Houten als onderdeel van de U10-regio

Op een lager schaalniveau maakt Houten onderdeel uit van de U10-regio. De totale U10-bevolking bestaat in 2013 uit 717.064 inwoners. Wat betreft omvang (uitgedrukt in inwoneraantal) is Houten een middelgrote gemeente in de U10-regio. Net al in Woerden en De Bilt ligt het inwoneraantal van Houten iets onder de 50.000. Stichtse Vecht, Zeist en Nieuwegein zijn alle net iets groter. Stad Utrecht is met ruim 320.000 inwoners veruit de grootste gemeente. IJsselstein, Vianen en Bunnik zijn kleine gemeenten.

De U10-regio maakt een belangrijk onderdeel uit van het 'daily urban system' van Houtenaren. Inwoners zijn voor werk, scholing, voorzieningen, huisvesting en recreatie erg gericht op de overige U10-gemeenten.

Zo laat de volgende tabel bijvoorbeeld zien dat het overgrote deel van het woon-werkverkeer binnen de regio blijft. Veel inwoners van gemeenten werken wel buiten de eigen gemeente, maar niet buiten de U10.

Tabel 13. *Herkomst werkzame personen per U10-gemeente, 2012*

	uit eigen gemeente	uit totale U10-regio	uit totale provincie Utrecht
De Bilt	33,3%	63,5%	76,7%
Bunnik	17,1%	48,7%	65,8%
Houten	32,8%	56,7%	68,8%
IJsselstein	38,4%	64,3%	76,8%
Nieuwegein	24,4%	59,3%	68,1%
Stichtse Vecht	46,5%	64,7%	70,6%
Utrecht	39,8%	59,9%	68,7%
Vianen	25,9%	43,8%	50,0%
Woerden	43,9%	56,5%	67,7%
Zeist	29,4%	51,0%	74,2%
U10-regio	36,4%	58,5%	69,1%

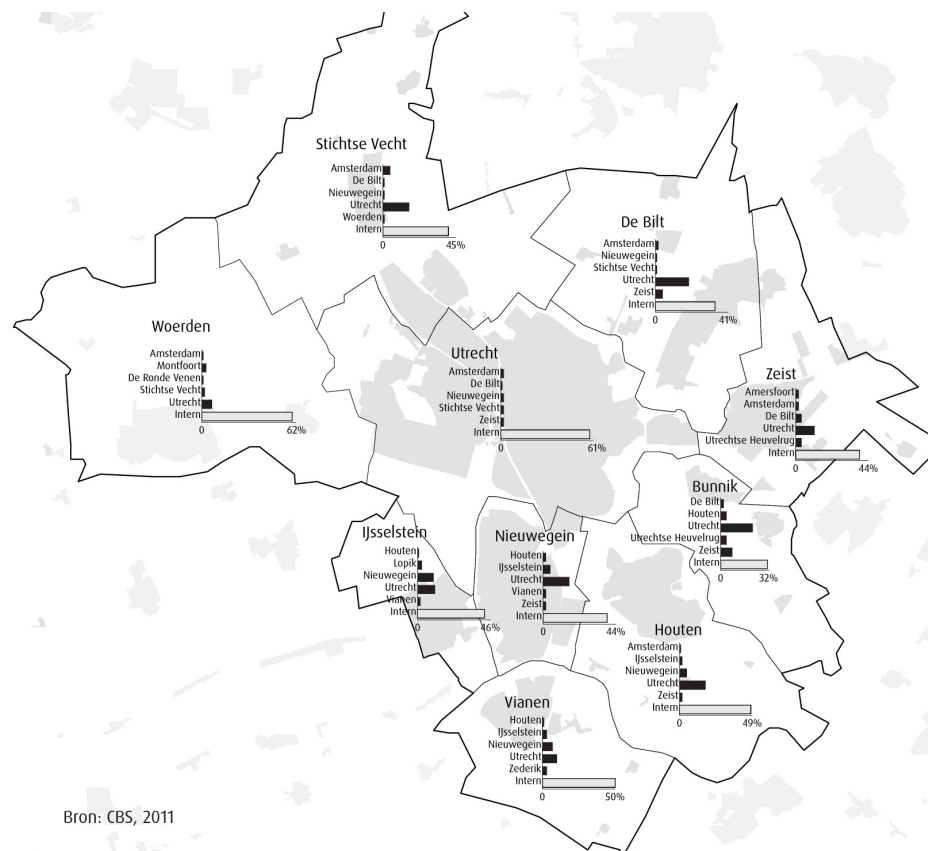
Bron: CBS

Bron: U10 monitor 2013

Dat bewoners bij de meeste verhuizingen binnen de eigen gemeente blijven, blijkt uit het volgende kaartje. Komen ze van buiten, dan vindt de verhuizing echter veelal binnen de U10-regio plaats.

Figuur 42. Herkomst van verhuisde bewoners U-10, 2006-2010, inclusief verhuizingen binnen de eigen gemeente, in % van alle verhuizingen

Bron: CBS, 2011

Bron: Cijferboekje U10, 2012

De U10-regio wordt gekenmerkt door groei

Bevolkingsgroei neemt af maar geen krimp

Volgens de meest recente Primos-prognose (2012) komen er in de periode 2013-2020 in de U10-regio circa 46.700 inwoners bij. Dit betekent een groei van 6,5%. Voor deze periode van zeven jaar is dat een kleinere groei dan in de afgelopen periode 2005-2013 (8,5%). De Primosprognose geeft voor de periode 2020-2030 een groei met 54.300 inwoners. Met 7,1% groei in tien jaar is dat eveneens een lager groeitempo. De groei neemt in de toekomst dus af, maar slaat in Utrecht voorlopig niet om in krimp.

Verder oplopend woningtekort

Volgens de Primosprognose 2012 vindt in de periode 2012 tot 2030 een verdere groei van het aantal huishoudens in de U10-regio plaats met gemiddeld ruim 1 procent per jaar. Afgeleid van die verwachte groei van het aantal huishoudens groeit de woningvraag in de regio met 20%, en komt in 2030 op ongeveer 374.400 woningen. Om het procentueel woningtekort op de huidige 4,1% van de woningvoorraad te houden, is een voortgaande sterke groei van de regionale woningvoorraad nodig, naar 359.600 woningen in 2030.

Dat betekent dat de regionale woningvoorraad in de periode 2012-2030 met 61.000 woningen moet groeien. Dat is met gemiddeld circa 3.400 woningen per jaar. Een toevoeging aan de voorraad die qua omvang vergelijkbaar is met het jaargemiddelde van 3.500 woningen in de periode 2000-2012.

De afgelopen jaren is echter sprake van een dalende nieuwbouwproductie. Voor 2013 en volgende jaren ligt een verdere daling in het verschiet. Het meest waarschijnlijke scenario is daarom dat het woningtekort verder oploopt.

Tabel 14. Woningvraag en woningtekort in de U10-regio

Woningvraag en woningtekort in de U10-regio					
stand 1 januari	huishoudens	woningvraag	woningvoorraad	woningtekort	tekort in % woningvoorraad
2000	283.848	265.398	256.615	8.783	3,4%
2012	332.520	310.906	298.547	12.359	4,1%
prognose 2020	363.727	341.903			
prognose 2030	396.155	374.366			

Bron: CBS; ABF Research (Primosprognose 2012); Onderzoek Utrecht

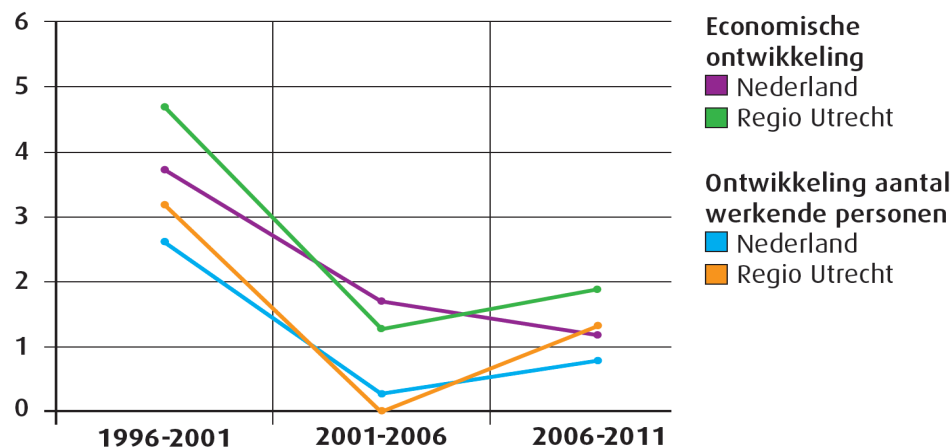
Bron: Regionale woningmarktmonitor (U10) 2013

Economische ontwikkeling sterker dan elders

De regio heeft een beter perspectief op economische groei dan Nederland als geheel.

Figuur 43. Economische ontwikkeling Nederland vergeleken met U-10 Regio (exclusief Woerden) op basis van gemiddelde jaarlijkse groei in % (bruto binnenlands product/bruto regionaal product) en op basis van aantal werkzame personen in %. (periode 1996 - 2011)

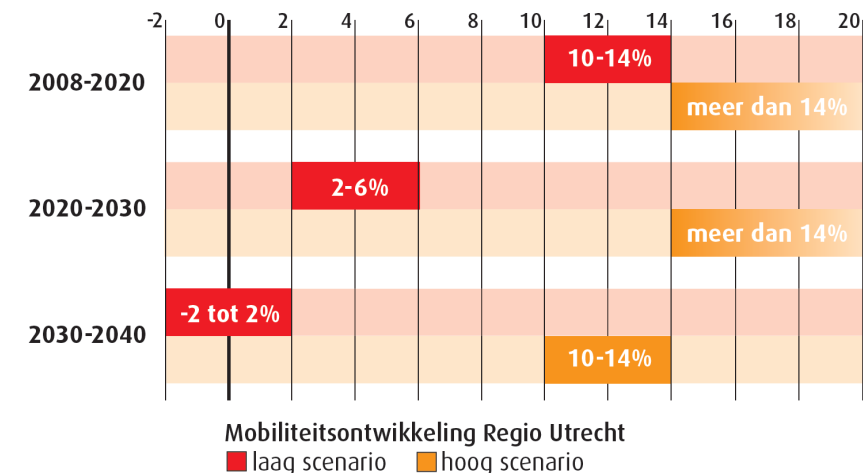

Bron: TNO economische verkenning medio 2012 op basis van CBS en LISA/PAR 2011
 Bron: BRU Dagelijks Bestuur. Werkplan 2013; 'Voortvarend aan de Slag'

Toenemende mobiliteit

Ook ten aanzien van mobiliteit laat de regio groei zien. Dit geldt zowel ten tijde van hoogconjunctuur als laagconjunctuur.

Figuur 44. Mobiliteitsontwikkeling in U-10 regio (exclusief Woerden) bij laag en bij hoog scenario (periode 2008 – 2040)

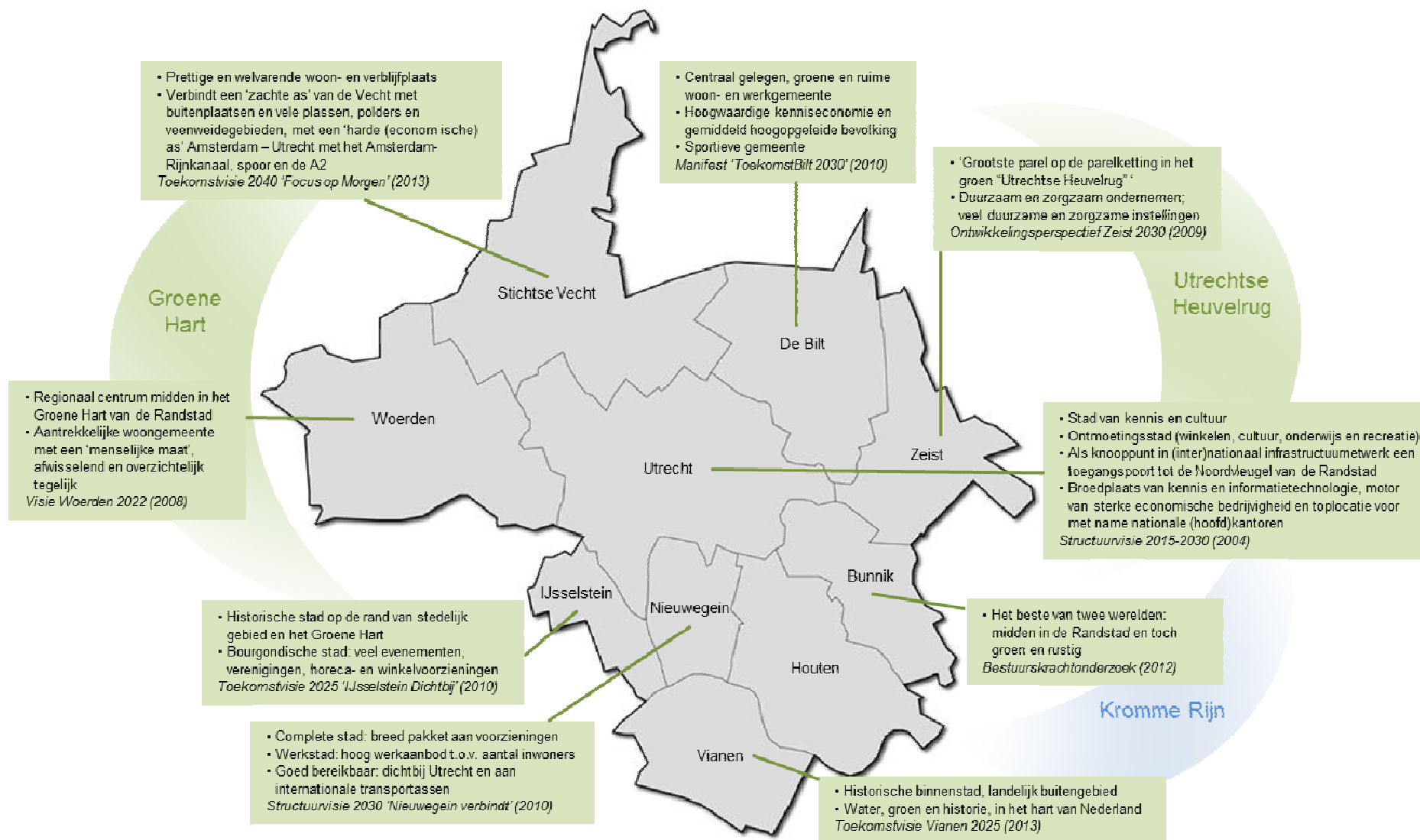
Bron: Planbureau voor de leefomgeving /TIGRIS XL Nederland in 2040 (2011)
 Bron: BRU Dagelijks Bestuur. Werkplan 2013; 'Voortvarend aan de Slag'

Positionering gemeenten binnen U-10 regio

Elke gemeente afzonderlijk claimt een eigen positie binnen de U10-regio en probeert zich in lijn hiermee te profileren. Een beknopt overzicht van de verschillende visies van de U10-gemeenten staat op de volgende bladzijde weergegeven. Het overzicht is tot stand gekomen na bestudering van diverse visiedocumenten van de betreffende gemeenten.

Figuur 45. U10-gemeenten volgens hun eigen visie

Bron: Bewerking door gemeente Houten, op basis van visiedocumenten regiogemeenten

Een aantal zaken valt op als je de karakteristieken van de diverse U10-gemeenten bekijkt:

- Veel gemeenten profileren zich met hun centrale ligging in de Randstad en hun goede bereikbaarheid. “De Randstad binnen handbereik”. De stad Utrecht als centrum van de U10 profileert zich nadrukkelijk als ontmoetingsstad en regionale ‘hub’ voor (de Noordvleugel van) de Randstad.
- Vrijwel alle gemeenten om de stad Utrecht heen profileren zich daarnaast met hun groene karakter. Dit krijgt dan vaak een schakelprofiel. Zoals bij Bunnik treffend verwoord: “Het beste van twee werelden; midden in de Randstad en toch groen en rustig”.
- Enkele gemeenten (IJsselstein, Vianen) profileren zich daarnaast sterk als historische stad.
- Sommige gemeente kiezen nog (extra) specifieke accenten om zich te onderscheiden; Nieuwegein; werk, Utrecht; cultuur, en De Bilt; sport.

Samenwerking binnen de regio

Houten vervult een actieve rol binnen de Utrechtse regio. Zij doet dit vooral via de samenwerking met andere gemeenten. Via het Bestuur Regio Utrecht (BRU) werkt Houten vooral samen op het gebied van verkeer en vervoer en via de samenwerking in U10-verband op het gebied van economie, ruimtelijke ordening, wonen, sociaal-maatschappelijke voorzieningen.

Tegelijkertijd werkt Houten ook samen in Lekstroomverband (Nieuwegein, IJsselstein, Lopik, Vianen). Dit doet zij op het gebied van werk en inkomen, jeugdzorg, en maatschappelijke ondersteuning.

Tot slot werkt Houten in het Kromme Rijn verband (Houten, Bunnik, Utrechtse Heuvelrug en Wijk bij Duurstede) samen op het gebied van recreatie, natuur, landschapsontwikkeling, landbouw, leefbaarheid en waterbeheer.

3. Trends en ontwikkelingen

3.1 Inleiding

In deze trendverkenning kijken we naar de maatschappelijke ontwikkelingen die op Houten afkomen en nieuwe vragen oproepen. In de beschrijving van de trends staat de relevantie voor de gemeente steeds centraal. Uit de verkenning hebben we 8 centrale trends gefilterd:

1. Nieuwe economische realiteit
2. Veranderende bevolking
3. Groei technologische mogelijkheden
4. Flexibilisering
5. Netwerkmaatschappij
6. Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving
7. Duurzaamheid
8. Schaalvergroting en schaalverkleining

De trends beïnvloeden en versterken elkaar. We denken dat de trends die nu in de maatschappij spelen, de samenleving voor uitdagingen stellen die vragen om nieuwe oplossingen. We verwachten dat Houten op een kantelpunt staat. Bestaande systemen worden ontregeld en er ontstaan nieuwe paradigma's waarnaar men zich gaat richten en gaat handelen. Daarbij verandert ook de rol van de overheid.

In de nu volgende beschrijving van de acht leidende trends wordt voelbaar gemaakt hoe de positie van de overheid aan het veranderen is. Hoe zij zoekende is naar haar nieuwe rol in de maatschappij en haar positie ten opzichte van de burger.

3.2 Acht trends en hun gevolgen

Trend 1: Nieuwe economische realiteit

De wereldwijde crisis op de financiële markten ontstond in de zomer van 2007. De Nederlandse economie kwam als gevolg van de kredietcrisis in een forse recessie terecht. Vanaf september 2008 was sprake van een escalatie van de problemen. Diverse grote banken kwamen in problemen en het bancaire systeem dreigde vast te lopen door een grotendeels bevroren van de interbancaire geldmarkt. Ontwikkelingen rondom euro, pensioenen, de woningmarkt, ontslagrecht en toenemende werkloosheid gaven en geven vervolgens aanleiding tot een afnemend vertrouwen in economische groei en financiële stabiliteit. Overheden bezuinigen en ook burgers geven minder uit. Eén en ander leidt tot een toenemend besef van soberheid. Er ontstaat een nieuw realisme. Mensen stellen zich in op meer zelf doen. De kringlooeconomie bloeit uit duurzaamheids- en soberheidsoverwegingen. Gebruik wordt belangrijker dan bezit ('sharing'). Er ontstaat een norm in de maatschappij van 'het genoeg'. Er zijn economen die stellen dat we in een economische herfst zitten die nog lange tijd zal duren en dat daaraan weinig valt te doen. Zij stellen dat pas na 2020 weer echt een nieuwe economische bloeiperiode aanbreekt, volgens diverse deskundigen aangedreven door nieuwe ontwikkelingen rond het thema duurzaamheid. Tot die tijd zal de economie kortstondiger ups en downs kennen.

Het hart van de nieuwe economie zal in de toekomst worden bepaald door integrale waardecreatie op het gebied van ecologie, sociale en financiële assets. De in dit hoofdstuk benoemde trends en ontwikkelingen zullen daarmee interacteren.

Tabel 15. De oude economie versus de nieuwe economie

Oude economie	➤	Nieuwe economie
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Schaarste drijft waarde ▶ Kostengericht ▶ Controle en bescherming ▶ Massaal ▶ Voorspelbaar ▶ Duidelijke grenzen ▶ Lineaire processen ▶ Geleidelijke verandering ▶ Prestaties afdwingen 		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Gebruik drijft waarde ▶ Opbrengstengericht ▶ Samenwerking en openheid ▶ Persoonlijk ▶ Experimenterend en vernieuwend ▶ Verschuivende open grenzen ▶ Communies ▶ Hoog adoptief vermogen ▶ Prestaties mogelijk maken

Bron: *Zakendoen in de Nieuwe Economie; Zeven vensters op succes. M. Hoek, 2013*

Binnen de algehele trend van economische teruggang of stilstand zijn er momenteel ook sectoren die groeien. Landelijk groeit de zorg- en toerismesector. De komende decennia zal naar verwachting ook de belevingseconomie steeds belangrijker worden. In een belevingseconomie staat niet zozeer het product of de dienst centraal, maar de met het product of dienst geassocieerde beleving. Men is bereid meer te betalen voor de ervaring en beleving van een product.

Figuur 46. Een nieuwe economische realiteit

Bron: collage gemeente Houten

Trend 2: Veranderende bevolking

Demografisch gezien vergriest Nederland. Dit komt voort uit de naweeën van de babyboom en het feit dat we steeds ouder worden. Houten vergriest zelfs meer dan gemiddeld. Houten kent relatief veel 35-60 jarigen. Het betreft de groep toekomstige generaties bejaarden. De toekomstige oudere is vitaal en wil in meerderheid niet meer als oudere worden aangesproken, dan wel als oudere gehuisvest. De babyboomgeneratie beschikt bij pensioen over relatief veel vrije tijd en geld. Zij vormt daarmee een belangrijke markt.

De oververtegenwoordiging aan 35-60 jarigen is deels gevolg van het groei-kernenbeleid en de Vinex-groeitaken vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw. De bevolking in de leeftijd 20-35 jarigen is daarentegen juist ondervertegenwoordigd. Nu de Vinex uitbreidingslocaties in Houten zo goed als afgerond zijn, vindt er minder aanwas van jonge gezinnen van buiten plaats dan voorheen. Dit maakt dat Houten in de nabije toekomst meer vergriest dan andere gemeenten. Het maakt ook de kans op gezinsverdunding extra groot. Een trend die deels voortkomt uit deze vergrijzing (kinderen uit huis en partners die wegval-len). Maar ook uit de toegenomen individualisering van de maatschappij die leidt tot meer single huishoudens.

Daarbij komt dat ook een groot deel van de woningvoorraad en voorzieningen - vanwege het groei-kernenbeleid - gelijktijdig aan 'veroudering' onderhevig zijn in Houten. Dat wil zeggen dat er ook meer spreiding in prijzen van huizen kan

ontstaan. Dit maakt de kans op een heterogener aanbod van woningen en leefmilieus in de toekomst groter.

De mens staat steeds meer als individu in de samenleving en kan in steeds grotere mate zelf beslissingen nemen over het eigen leven. Dit komt mede door de democratisering van kennis en een hoger welvaartsniveau. Waar eerder op gebied van school en partnerkeuze de mogelijkheden voor het individu zijn vergroot, is de opkomst van de ZZP'er (zelfstandige zonder personeel) een voorbeeld van individualisering op de arbeidsmarkt. De traditionele samenhang binnen een gemeenschap staat door dit alles onder druk.

Tegelijk informaliseert de samenleving. De omgangsvormen worden losser. Kleinschalige, losse en informele verbanden worden steeds belangrijker. Tenslotte dreigt nieuwe ongelijkheid. Er wordt verwacht dat het hebben van geschikte kwalificaties voor de arbeidsmarkt, opleidingsniveau en intellectuele capaciteiten de komende jaren een steeds duidelijker scheidslijn in de samenleving zullen trekken. Burgers zonder groot netwerk en weinig financiële draagkracht dreigen in de toekomst buiten de boot te vallen. In plaats van meer zelfredzaam, worden zij juist afhankelijk van de mogelijkheden en beperkingen van familie, vrienden en burens. Tegelijkertijd zien we een tendens dat mensen onder invloed van een toenemend individualisme meer focussen op kleinere verbanden. Eigen netwerken en mensen met een overeenkomstige leefstijl worden steeds belangrijker. Dit alles maakt in de toekomst de kans op een gemêleerder bevolkingssamenstelling met een grotere diversiteit aan behoeften groter. Maar het maakt ook dat de aanwezige solidariteit zich vaak beperkt tot de eigen groep, wat op zichzelf toenemende ongelijkheid in de hand kan werken.

Figuur 47. De veranderende bevolking

Bron: collage gemeente Houten

Trend 3: Groei technologische mogelijkheden

Technologie wordt meer en meer omarmd in alle levensdomeinen en is meer en meer geïntegreerd met het dagelijks leven. Zo zal de inzet van ICT en technologische hulpmiddelen in de zorg van 2025 groter gemeengoed zijn. Voor gemeenten groeien de mogelijkheden voor (volledig) digitale dienstverlening. Omdat technologische ontwikkelingen nieuwe technologische ontwikkelingen mogelijk maken, is de verwachting dat de technologische groei de komende jaren sneller gaat dan de afgelopen jaren. De rekenkracht van computers verdubbelt elke anderhalf jaar.

Onder meer door de invloed van internet heeft een democratisering van kennis plaatsgevonden. Dit heeft bijgedragen aan een paradigmawisseling die het mogelijk heeft gemaakt dat burgers zelfstandiger en krachtiger kunnen acteren tegenover derden. ICT maakt directere en snellere communicatie mogelijk. Het maakt daarbij minder uit op welke locatie men zich bevindt. Voor veel diensten en producten kan men 24/7 en overal ter wereld terecht. Fysieke afstand is steeds minder een structurerende factor in de maatschappij.

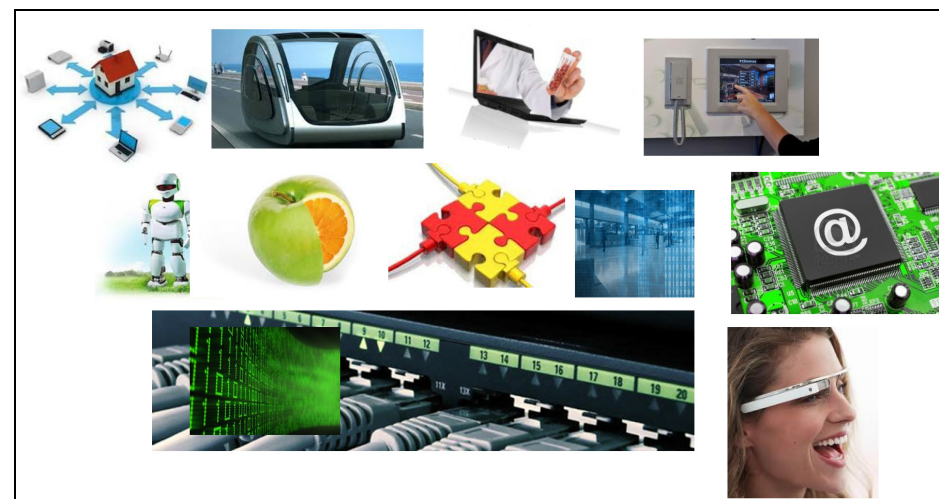

De toegenomen digitalisering van de maatschappij heeft het ook mogelijk gemaakt beter te sturen op basis van informatie. Daardoor kunnen we doelmatiger werken. Ook persoonlijke gegevens worden steeds uitgebreider bijgehouden of gedeeld en daardoor algemeen inzichtelijk gemaakt. Datamining (big data) biedt steeds meer mogelijkheden. De verwachting is dat zowel transparantie als privacy voor belangrijke maatschappelijke discussies gaan zorgen.

Volgens de theorie van de lange golfbeweging in de economie van de econoom Kondratieff bevinden we ons momenteel op het keerpunt van de vijfde cyclus van 50 jaar. De golfbeweging die ontstond vanuit een productiviteitsgroei aangejaagd door technologische uitvindingen die resulteerden in het informatietijdperk. Dit verklaart waarom een duurzaam herstel van de economie momenteel nog even op zich laat wachten. Het is mogelijk dat een nieuwe zesde cyclus zal worden ingegeven door ontwikkelingen rond het thema duurzaamheid.

Op het gebied van autovervoer spelen twee belangrijke trends: De elektrische auto gaat de benzine-auto vervangen. Dat heeft grote gevolgen voor de infrastructuur die nodig is om auto's van stroom te voorzien. Daarnaast zal de zelfsturende auto de komende decennia zijn intrede doen op de consumentenmarkt. Door de integratie van ICT in auto's kunnen rijbegeleidingstechnologieën ervoor zorgen dat de gebruiker niet meer (de gehele rit) hoeft te sturen. Dat komt de veiligheid en de snelheid waarmee het verkeer zich verplaatst ten goede. Op termijn kan de zelfsturende auto een grote betekenis hebben voor de verkeersparticipatie van groepen die nu van het autorijden zijn uitgesloten zoals kinderen, gehandicapten en ouderen. Deze innovatie heeft ook de potentie de file- en parkeerproblematiek te verhelpen.

Figuur 48. De groei van technologische mogelijkheden

Bron: collage gemeente Houten

Trend 4: Flexibilisering

Tijden van economische tegenspoed maar ook de individualisering van de maatschappij vragen om flexibiliteit, veerkracht, creativiteit en innovatie. De burger verwacht steeds meer een staat die maximale vrijheid bevordert. Mensen zijn losgekomen van gezaghebbende tradities en vaste waardepatronen en zien zichzelf steeds meer als ontwerpers en uitvoerders van hun eigen leven. Zij hebben in toenemende mate behoefte aan flexibiliteit zodat ze werk, gezin, sociaal leven en zorg waar nodig kunnen combineren. Flexibiliteit beoogt dan ook maximale bewegingsvrijheid in tijd, ruimte, denken en handelen. Zo zijn we door de digitalisering van de samenleving niet langer afhankelijk van een fysieke locatie. Dit maakt zaken als flexwerken mogelijk. Flexibilisering ten aanzien van de arbeidsmarkt, de inzet van personeel, het (multifunctioneel) gebruik van de openbare ruimte, gebouwen en voorzieningen wordt belangrijker.

Bij flexibilisering gaat het ook om maatwerk, aanpasbaarheid, experimenteren en innovatieruimte. Denk bijvoorbeeld aan de opmars van 3D-scanners en -printers. Deze maken het experimenteren en het flexibel en betaalbaar produceren in kleine series beter mogelijk. Doorbraak van de 3D-printer kan ingrijpende gevolgen hebben voor huidige logistieke en productiebedrijven.

Figuur 49. De flexibilisering van de maatschappij

Bron: collage gemeente Houten

Trend 5: Netwerkmatschappij

De samenleving kent een andere dynamiek dan voorheen. We spreken van de netwerkmatschappij. Deze wordt gedragen door een combinatie van voortschrijdende digitalisering, nieuwe (communicatie)technologieën en sociale netwerken. Zij is gericht op verbinding en flexibiliteit, op kleinschaligheid en differentiatie. De netwerksamenleving is niet alleen dynamisch, zij is ook complex. Alles hangt met alles samen. De vernieuwing komt van alle kanten. Door internet en de toegenomen mobiliteit neemt de invloed van andere samenlevingen op de eigen samenleving toe. Actoren in de samenleving experimenteren en leren in onverwachte coalities. Hierdoor ontstaan nieuwe creativiteit en innovatie. Sociale netwerken kunnen opgebouwd worden op basis van gelijkgestemdheid, in plaats van op basis van locatie.

Mensen en organisaties verbinden behoeften en zoeken naar multifunctionaliteit. Zij verwachten bijvoorbeeld van voeding dat deze ook bijdraagt aan een goede gezondheid, dat huizen niet allen onderdak bieden maar ook energiezuinig en veilig zijn en dat scholen naast onderwijs, ook aandacht besteden aan gezondheid van de leerlingen. Om op dit alles in te spelen moeten organisaties uit verschillende sectoren en disciplines intensief met elkaar samenwerken. Organisaties dienen dus op zoek te gaan naar nieuwe verbindingen. Dit kan er toe leiden dat de bestaande maatschappelijke indelingen op zijn kop

zullen worden gezet. Instituties staan onder druk en worden hervormd of verdwijnen.

Departementen worden samengevoegd en de huidige sectoren zullen niet meer als zodanig herkenbaar zijn. Klassieke indelingen zoals de standaard bedrijfsindeling voldoen niet meer.

Horizontale verhoudingen zijn de standaard geworden. Macht en hiërarchie leiden niet meer automatisch tot gezag. Door de voortgaande digitalisering zijn partners steeds meer op de hoogte van elkaars bestaan en belangen. Ze organiseren zich in tijdelijke allianties rond vraagstukken.

Wat betreft de interbestuurlijke samenwerking, nemen (in)formele en strategische regionale samenwerking toe. Samenwerkingsverbanden worden opgeschaald en verzakelijkt en de bestuursdichtheid en bestuurlijke drukte worden groter. Zo staan gemeenten bijvoorbeeld in het kader van de decentralisaties in het sociale domein voor een grote opgave. Zij moeten een steeds omvangrijker wettelijk takenpakket en hun eigen autonome taken adequaat uitvoeren en de daarvoor benodigde maatschappelijke verbindingen aangaan.

De middelen om vanuit de gemeente sturend op te treden in de samenleving raken door bezuinigingen beperkter. Samenwerking met andere partijen wordt steeds noodzakelijker om effectief beleid te maken en uit te voeren. Het tijdperk van grootschalige top-down planning lijkt ten einde. Gemeenten moeten op zoek naar nieuwe creatieve manieren om antwoorden te bieden op maatschappelijke vraagstukken. Er ligt druk op gemeente om zich om te vormen tot een netwerkgemeente. De gemeente treedt als netwerkgemeente vooral verbindend op en niet als trekker. De gemeente faciliteert het proces en laat de uitvoering veelal over aan partners.

Figuur 50. De netwerkmaatschappij

Bron: collage gemeente Houten

Trend 6: Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving

In de vorige eeuw werd Nederland van een nachtwakersstaat omgevormd in een verzorgingsstaat. Voorheen lag de primaire taak van de overheid vooral bij het garanderen van de veiligheid door leger en politie. Begin 20^e eeuw, werd de inmenging van de staat op cultureel, economisch, sociaal en fiscaal vlak steeds groter. Nederland bevindt zich momenteel opnieuw in een overgangstijd tussen bestuurlijke paradigma's. Het paradigma van de verzorgingsstaat, met zijn nadruk op centraal ingrijpen, grootschaligheid, uniformiteit en gelijkheid, past steeds minder bij de veranderde maatschappelijke verhoudingen. We noemden al de nieuwe ICT-toepassingen, de voortschrijdende digitalisering van de maatschappij, de netwerksamenleving, de daarmee samenhangende democratisering van kennis, het hogere opleidingsniveau van de burger en de toenemende individualisering. Dit alles staat aan de basis van het feit dat steeds meer een beroep kan worden gedaan op het zelforganiserend vermogen van burgers. Daarbij komt het inzicht dat veel maatschappelijke opgaven complex zijn en de sturingsmacht van de overheid beperkt is. Hierdoor kan de overheid het niet meer alleen oplossen. Het beroep op zelfredzaamheid wordt uiteraard extra gevoed vanuit een overheid die zich om economische beweegredenen en trends als vergijzing, genooddaakt voelt terug te treden als hoeder van de welvaartstaat. Er ontstaat een nieuwe balans tussen overheid,

maatschappelijk middenveld, de private sector en de burger. Deze wordt gekenmerkt door meer en nieuwe netwerken. Dit is het gevolg van privatisering, deregulering en verschuiving van verantwoordelijkheden.

Om zelfredzaamheid en burgerkracht te versterken geven overheid en maatschappelijke organisaties voortaan op een andere wijze invulling aan beleid, instrumenten en de wijze waarop zij samenwerken. Het adagium verandert van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Hulpverleners lossen problemen voor mensen niet (meer) op, ze reiken oplossingen aan en ondersteunen tijdelijk waar dat nodig is. Het gaat daarbij om:

- eigen kracht (talenten, competenties, sterke kanten op individueel niveau),
- kracht van de omgeving (familie, vrienden, buurt, informele netwerken),
- en maatwerk in de ondersteuning.

Een nieuwe overheid is zich bewust van haar afhankelijkheid van de kennis en ervaring die in de samenleving aanwezig is. Het particuliere initiatief wordt leidend. Daarbij moet worden geëxpliciteerd welke rol de overheid moet of wenst te spelen. Het zijn vooral de ambtenaren in de front-office die de verbinding met de samenleving, burgers, partners en derden zullen moeten bewerkstelligen. Er wordt daarbij vaker een beroep gedaan op generalisten in plaats van specialisten. De eersten zijn beter in staat om vraaganalyse op alle levensdomeinen toe te passen. De gedachte is dat zij daarmee tot de kern van de vraag of het probleem dat voorligt komen. Kenmerkend voor de aanpak van de generalist is dat hij of zij een netwerker, een verbinder is en verschillende werelden kan verbinden.

In de troonrede van 2013 werd het idee van burgerkracht als volgt verwoord:

"Zelfsturing in sociale samenhang is de krachtige motor achter maatschappelijke vernieuwing. Wij willen regels alleen nog volgen wanneer ze passen bij onze intrinsieke motivatie. Nieuwe maatschappelijke en commerciële initiatieven nemen dat als uitgangspunt en bouwen op de eigen kracht van mensen."

Een overheid die de burger in haar kracht zet, laat daarbij niet alleen uitvoeringstaken los. Zij is ook bereid daarbij de benodigde bevoegdheden en verantwoordelijkheden over te dragen. Dit betekent ook risico's durven nemen. Risico's die overigens tot op zekere hoogte controleerbaar en beheersbaar moeten zijn. Dit kan door - zeker in het begin - veel met pilots en experimenten te werken. En te leren van ervaringen van andere gemeenten, overheden en partners. De overheid moet bij dit alles wel de spelregels en randvoorwaarden vast blijven stellen en bewaken. Hiervoor is strategische doelbepaling nodig.

Zonder een gedegen visie kan een terugtrekkende overheid leiden tot een snelle vermindering van de kwaliteit van de leefomgeving. De overheid dient bovenal een vangnet te blijven bieden voor de minder-zelfredzamen en zwakkeren in de samenleving.

Momenteel worden de plannen uitgewerkt voor meerdere decentralisaties in de maatschappelijke ondersteuning. Welzijn nieuwe stijl is gericht op de ontwikkeling van cliënten; 'niet de vissen, maar de hengel'. De decentralisaties betreffen de overgang van taken en verantwoordelijkheden van het Rijk naar de gemeente:

- extramuraal begeleiding uit de AWBZ naar de Wmo
- jeugdzorg
- werken naar vermogen (bijstand, sociale werkvoorziening, Wajong, investeren in jongeren).

Hierbij speelt ook de verandering in het fundamenteel onderwijs: de overgang naar passend onderwijs. De verantwoordelijkheid voor passend onderwijs wordt overgedragen naar het bevoegd gezag (de schoolbesturen).

Figuur 51. Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving

Bron: collage gemeente Houten

Trend 7: Duurzaamheid

Duurzaamheid, de vraag naar de houdbaarheid van het systeem waarop onze welvaart is gebaseerd, is één van de grote thema's van de komende decennia. Binnen de trend "duurzaamheid" wordt hieronder meer specifiek bedoeld op de ecologische dimensie, de vraag naar ons gebruik van natuurlijke hulpbronnen en de zoektocht naar manieren van schoon produceren en consumeren.

Het thema duurzaamheid zal, volgens verschillende vooraanstaande economen, de motor voor de volgende opgaande bestendige economische ontwikkeling worden. Het groeiend gebrek aan grondstoffen zal noodzaken tot een enorme technologische innovatie. In de nog steeds fors groeiende wereldbevolking zal noodgedwongen fors moeten worden geïnvesteerd in gezondheid en voedselvoorziening. Onder invloed van dergelijke mondiale uitdagingen vindt een hervorming van onze economie plaats.

Het maatschappelijke draagvlak voor duurzame productie groeit en de verwachting is dat die groei doorzet in sectoren als voedsel, productie en bouw. De komende jaren worden alternatieve energiebronnen populairder. Dit komt door prijsstijging van fossiele brandstoffen. De hogere energieprijzen maakt dat het isoleren van huizen gunstiger en de norm wordt. Huizen die slecht zijn geïsoleerd dalen namelijk in waarde.

Voor Nederland liggen er vooral kansen op het gebied van de innovatie en export van kennis over water, duurzame chemie, logistiek, energie- en voedselproductie. Nederland kan daarmee een bijdrage leveren aan de oplossing van deze kennisintensieve vraagstukken en tegelijkertijd de eigen positie in de wereld-economie versterken.

Figuur 52. Naar een duurzamer samenleving

Bron: collage gemeente Houten

Trend 8. Schaalvergroting en schaalverkleining

In de zorg, het onderwijs, de landbouw, de politie en bij het lokale bestuur lijkt schaalvergroting nog altijd de dominante trend. Het aantal gemeenten door herindeling is bijvoorbeeld sterk aan het afnemen. Tegelijkertijd is er sprake van een tegengestelde beweging van schaalverkleining. Het duidelijkste voorbeeld hiervan betreft de decentralisaties in het sociale domein. Het Rijk stelt immers dat het beleid het beste dicht bij de burger uitgevoerd kan worden. Tegelijkertijd wil het Rijk echter wel dat gemeenten zelf, via herindeling, werken aan een versterking van hun bestuurskracht (schaalvergroting naar 100.000+ gemeenten). Het Rijk heeft daarnaast ook een provinciale herindeling van Nederland voorgesteld met landsdelen of superprovincies, bestuurlijke regio's die de huidige provincies van Nederland tegen 2025 zouden moeten vervangen.

De trend naar schaalvergroting bij het lokaal bestuur wordt ingegeven door een toename van de bestuurskracht, efficiencyvoordelen, kostenbesparing en beoogde verbetering van de kwaliteit. Maar ook vanuit de uitvoeringssystemen. Elke keer als er een wet verandert, wordt de automatisering veranderd en softwareleveranciers tenderen naar steeds grotere systemen. Tegelijkertijd maken de ontwikkelingen binnen de ICT mogelijk dat burgers steeds meer op maat worden bediend.

Zo raakt bijvoorbeeld het zaakgericht werken steeds meer in zwang. Deze maakt het mogelijk de (lokale) dienstverlening aan de burger beter te monitoren en en zodoende te verbeteren.

Schaalverkleining ontstaat echter vooral vanuit de samenleving zelf. Er is meer aandacht voor kleinschaligheid, het individu, specifieke doelgroepen, groepsverbanden, lokale verschillen en culturele diversiteit. Kortom: er is meer aandacht voor de menselijke maat. Aandacht en herwaardering voor de eigen omgeving waar men woont, werkt en ontspant, koppelt men aan een verlangen naar overzichtelijkheid, herkenbaarheid en in sommige gevallen naar de eenvoud van vroeger. In de zorg komt dit bijvoorbeeld tot uitdrukking in de buurtzorg. Ook buurtbudgetten zijn een voorbeeld van schaalverkleining. De tegenstroom is ook voelbaar bij het kleinbedrijf: kleine aannemers vragen gemeenten om in kleine kavels aan te besteden, zodat er ook nog een markt voor deze categorie blijft bestaan.

Dit alles resulteert in 'hybride' organisaties waarop kreten als 'think global, act local', 'massaal maatwerk' en 'multiscaling' van toepassing zijn. Deze hybride organisaties zullen in de nabije toekomst aan belang winnen. Het geeft ook aan dat het zoeken naar tussenvormen groter wordt. Hierbij wordt de professional de ruimte en verantwoordelijkheid gegeven zijn werk lokaal en met een menselijke maat uit te voeren. Dus, schaalvergroting aan de binnenkant, en tegelijkertijd schaalverkleining aan de buitenkant.

Figuur 53. Schaalvergroting en schaalverkleining

Bron: collage gemeente Houten

4. Toekomstagenda

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk focust op de agenda voor Houten 2025. Het zet de belangrijkste vraagstukken neer voor de discussie over de toekomst van Houten. De inhoud van dit hoofdstuk is gebaseerd op de uitkomsten van de inwoners-enquête 'Samen naar Houten 2025', expertinterviews, literatuuronderzoek en de verkenningssessies die in november 2013 zijn georganiseerd.

We behandelen de toekomstagenda aan de hand van vier vragen:

- Kernwaarden: *wat maakt Houten zo bijzonder?* (paragraaf 4.2)
- Uitdagingen: *wat zijn de belangrijkste vraagstukken voor de toekomst van Houten?* (paragraaf 4.3)
- Kansen: *welke mogelijkheden zijn er om Houten aantrekkelijker te maken?* (paragraaf 4.4)
- Dilemma's: *wat zijn de fundamentele keuzes waar Houten voor staat richting 2025?* (paragraaf 4.5)

4.2 Kernwaarden

De kernwaarden van Houten geven aan wat bijzonder is aan Houten. Wat maakt Houten anders dan omliggende gemeenten? Hier kan op verschillende manieren naar worden gekeken:

- door de ogen van de inwoners (wat is volgens hen bijzonder aan Houten?);
- vanuit de ruimtelijke kwaliteiten van Houten (bebouwing, infrastructuur en landschappelijke kenmerken);
- vanuit de kracht van de Houtense samenleving (de mensen die in Houten wonen);
- door de ogen van buitenstaanders ('Houten op de lijstjes').

Wat maakt Houten zo bijzonder volgens inwoners?

Kernwaarden van Houten komen naar voren in de antwoorden op de vraag "Waarop bent u trots als Houtenaar?". Deze vraag beantwoordden de inwoners in de inwoners-enquête Houten 2025. Op basis daarvan is de onderstaande woordcloud gemaakt (zie ook paragraaf 2.4 'Houten gewaardeerd'):

Figuur 54. Waar de Houtenaar trots op is

Bron: Inwoners-enquête 'Samen naar Houten 2025'

Daarnaast is aan inwoners gevraagd welke positieve kanten van Houten zij zouden belichten, als een kennis of familielid zou overwegen om in Houten te komen wonen. Twee dimensies springen er volgens inwoners uit:

- De ligging van Houten: goed bereikbaar met auto en openbaar vervoer, centraal gelegen, dichtbij de stad Utrecht.
- Het dorpse karakter, met stadse eigenschappen: veilig, autoluw, kindvriendelijk, rustig, groen, dorpse sfeer, maar toch ook de voorzieningen van een stad op fietsafstand.

Bijzondere ruimtelijke kwaliteit

Houten heeft een aantal bijzondere ruimtelijke kwaliteiten:

- In aansluiting op wat inwoners van Houten als positief punt benoemen heeft Houten een *gunstige ligging en goede bereikbaarheid*. Dit geldt zowel voor het openbaar vervoer (treinverbinding Utrecht – Den Bosch, met twee stations in Houten) als voor de auto (nabij A27 en A12). Alles is daardoor dichtbij; niet alleen de (voorzieningen van de) stad Utrecht, ook Amsterdam is niet ver weg.
- De kern Houten zelf heeft een heel *bijzondere ruimtelijke (infra)structuur*, gekenmerkt door een goede fietsbereikbaarheid en groen woonlandschap. Hierdoor is ook binnen Houten alles dichtbij en kent Houten, in vergelijking met andere New Towns, een ontspannen dorpsheid.
- Houten is nadrukkelijk ook aantrekkelijk door zijn *open en groene buitengebied met cultuurhistorische kwaliteiten*. De Oudwulverbroek (aan de Noordkant van Houten) vormt een groene buffer tussen Utrecht, Bunnik en Houten. De stroomrug bij 't Goy ligt in het Kromme Rijngebied en is een sterk landbouwgebied met veel fruitteeltbedrijven. Tenslotte zijn er de polders rond Schalkwijk en Tull en 't Waal, het zogenoemde Eiland van Schalkwijk. Dit is een groot en gaaf cultuurlandschap, waarin twee Nationale Landschappen (Hollandse Waterlinie en Rivierengebied) samenkomen.

Figuur 55. Foto's ter verbeelding van ruimtelijke kwaliteiten Houten; bereikbaarheid, ontspannen wonen en ruim buitengebied

Bron: gemeente Houten

Kracht van de samenleving

Houten heeft een krachtige samenleving. Met een beweging die gaande is naar meer zelf- en samenredzaamheid is dat een prettige gedachte. Maar waarin schuilt die kracht van de samenleving? Hierin zijn verschillende elementen te benoemen:

- De Houtense bevolking is relatief hoog opgeleid en welvarend.
- De sociale cohesie is in Houten relatief hoog, zeker in de kleinere kernen.
- Houten kent een hoog percentage vrijwilligers; 42% (!) in 2012. Daarnaast geeft een behoorlijk deel van de Houtense bevolking mantelzorg: 21% in 2012. Ook als het gaat om vrijwilligerswerk en mantelzorg liggen de percentages hoger in de kleine kernen.

Waar is Houten goed in?

Verschillende keren haalt Houten 'de lijstjes' en vaak nog met goede scores ook.

- Zowel in 2011 als 2012 scoorde Houten als 6e gemeente in het door Elsevier en bureau Louter verrichte onderzoek naar *economische toplocaties*. Dit onderzoek beoordeelt de economische structuur en dynamiek van gemeenten. Dan blijkt dat Houten, na Haarlemmermeer, Zwolle, Eindhoven, 's-Hertogenbosch en Roermond, de gemeente is met de sterkste economie.
- Uit verschillende onderzoeken komt Houten naar voren als een excellerende gemeente op het gebied van *duurzaamheid*. Het gaat dan om duurzaamheid in brede zin; sociaal-cultureel, ecologisch en economisch. Dit noemen we ook wel: People, Planet, Profit. Een recente studie van Telos onder de 100 grootste gemeenten wijst Houten aan als de meest duurzame gemeente. En de Rabobank plaatst Houten in een recente studie onder alle Nederlandse gemeenten op de 9e positie als het gaat om duurzaamheid.

Figuur 56. Benchmarks Economische toplocaties (Elsevier) en Duurzame gemeenten (Telos)

Bronnen: Elsevier in samenwerking met Bureau Louter (2013) & Telos (2013)

Samenvattend: de kernwaarden van Houten in zes bullets

Houten is:

1. Centraal gelegen in de veelzijdige regio Utrecht en goed bereikbaar.
2. Een gemeente met een dorps karakter (zowel in kleine kernen als in kern Houten) en stadse voorzieningen.
3. Een groene gemeente, met een grote, diverse en boeiende buitenruimte.
4. Een krachtige samenleving: relatief hoog opgeleid, welvarend en betrokken.
5. Een economische toplocatie.
6. Een duurzame gemeente (People, Planet, Profit).

4.3 Uitdagingen

Met uitdagingen doelen we op de belangrijkste vraagstukken voor de toekomst van Houten. De uitdagingen bepalen de thema's die in de toekomstvisie centraal komen te staan. De toekomstvisie moet op deze vragen antwoorden geven. Dit hoeven nog geen kant-en-klare antwoorden te zijn, maar op zijn minst wel richtinggevende uitspraken.

Zoals uit paragraaf 4.2 blijkt, heeft het Houten van nu een uitstekende uitgangssituatie op velerlei terrein. Denk aan ons uitgebreide voorzieningenniveau, sterke economische positie en krachtige en duurzame samenleving. De belangrijkste uitdagingen voor Houten komen dan ook voort uit het op een juiste wijze omgaan met de ontwikkelingen en trends die op ons afkomen (zie hoofdstuk 3). Dit op zodanige wijze dat zij haar kernwaarden kan behouden of verder kan uitbouwen.

Bijvoorbeeld hoe zorgt Houten ervoor dat zij ook in de toekomst over een breed aanbod aan voorzieningen beschikt? Dit in het licht van een samenleving die strek vergrijst? En hoe zorgen we er met elkaar voor dat die samenleving krachtig is? Een samenleving waarin we iets voor een ander over hebben?

Wat vinden inwoners de belangrijkste thema's voor de toekomst?

In de inwonersenquête die eind 2013 door ruim 800 Houtenaren is ingevuld, is onder meer gevraagd wat inwoners de belangrijkste thema's vinden. Thema's die volgens hen in de toekomstvisie aan de orde moeten komen. Dit konden zij aangeven door elf gegeven thema's te rangschikken en twee eigen thema's in te vullen.

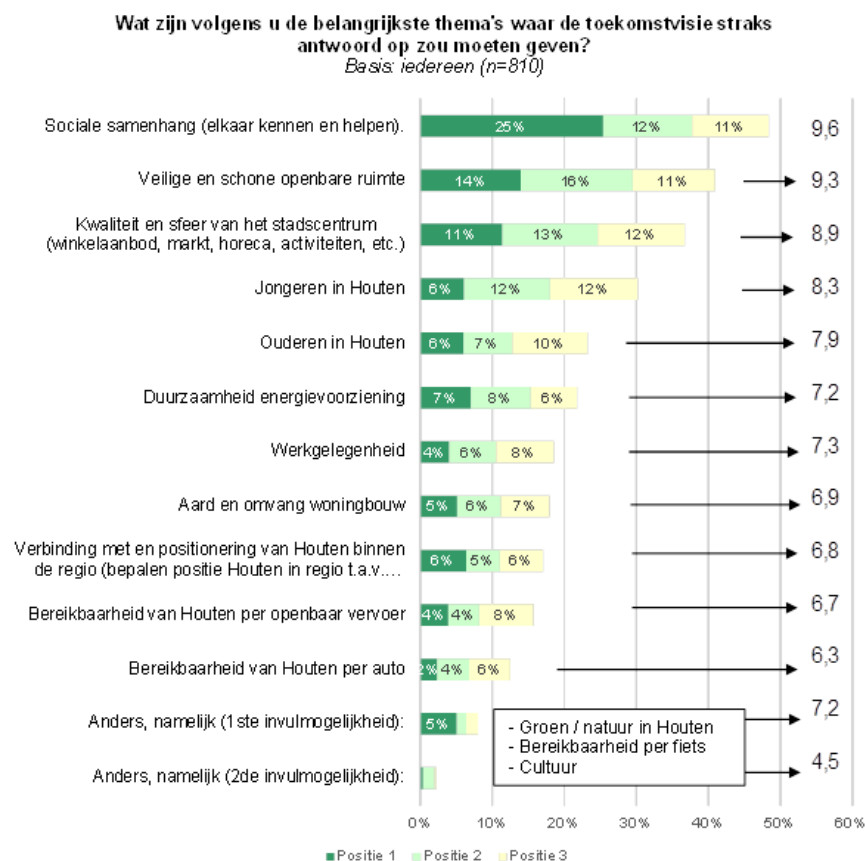
Al deze thema's zijn in de figuur hieronder gerangschikt van 1 t/m 13. De hoogste score is daarbij toegekend aan het meest belangrijke thema.

Per thema is te zien hoe vaak een eerste, tweede of derde positie is toegekend.

Ook is een gemiddelde ranking weergegeven. Hoe hoger de score, des te belangrijker het thema.

Figuur 57. Belangrijkste thema's waar toekomstvisie antwoord op moet geven

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Uit de figuur blijkt dat bijna de helft van de Houtenaren de sociale samenhang belangrijk vinden. Zij zetten deze steeds op een eerste, tweede of derde positie. Ook een veilige en schone openbare ruimte zien de Houtenaren als een belangrijk thema. En dat geldt ook voor de kwaliteit en sfeer van stadscentra en de opgaven rond specifieke leeftijdsgroepen (ouderen respectievelijk jongeren).

Acht uitdagingen voor de toekomst van Houten

Uit de andere bronnen voor de toekomstagenda (expertinterviews, literatuuronderzoek en verkenningssessies) kwamen deze, maar ook andere thema's naar voren.

Hieronder bundelen we alle informatie uit de verkenningssessies tot acht uitdagingen voor de toekomst van Houten.

Het gaat om vijf inhoudelijke uitdagingen (1 t/m 5) en drie sturingsvraagstukken (6 t/m 8).

- Inhoudelijke uitdagingen
 1. Hoe zijn we in 2025 een samenleving met draagkracht?
 2. Hoe zijn we in 2025 een maatschappij met inzet voor elkaar?
 3. Hoe zijn we in 2025 een aantrekkelijke plaats om te wonen en te leven?
 4. Hoe beschikken we in 2025 over een sterke economie?
 5. Hoe zijn we in 2025 een gemeente met een sterke identiteit en herkenbaar profiel?
- Sturingsvraagstukken
 6. Hoe speelt Houten in op de veranderde verhouding tussen overheid en samenleving?
 7. Bij welk (regionaal) schaalniveau van besturen zijn de inwoners het meest gebaat?
 8. Hoe biedt Houten met minder middelen toch een hoge kwaliteit aan haar inwoners?

In het onderstaande lichten we de acht uitdagingen achtereenvolgens toe.

Inhoudelijke uitdagingen

1) Hoe zijn we in 2025 een samenleving met draagkracht?

Houten is na twee grote groeitaken grotendeels uitgebouwd. De opgave verschuift. Het gaat nu minder om het bouwen van nieuwe woonwijken en stadscentra met bijbehorende voorzieningen en meer om het bouwen aan een vitale en draagkrachtige samenleving.

De bevolking van Houten is relatief eenzijdig samengesteld. Dit komt door de gelijktijdige vestiging van vele gezinnen in Houten tijdens de eerste (jaren '80) en tweede groeitaak (jaren '90). Op dit moment zijn de 60-plussers relatief oververtegenwoordigd in Houten. De 0-20 jarigen en 35-60 jarigen zijn relatief oververtegenwoordigd. Dit betekent dat Houten in 2025 en verdere jaren relatief sterk vergrijsd. Dit heeft gevolgen voor het huidige bestand aan sociaal-maatschappelijke, culturele en commerciële voorzieningen. Daarnaast zal de relatief eenzijdige woningvoorraad onder druk van een veranderende bevolkingssamenstelling moeten worden aangepast.

Met het aandeel ouderen neemt ook de zorgvraag en het vraagstuk van eenzaamheid toe. Nu zijn natuurlijk niet alle ouderen hetzelfde. Het beeld van de zorgbehoevende, kwetsbare oudere past niet bij de grote groepen relatief gezonde en welgestelde senioren. Deze leveren vaak zelf nog een actieve bijdrage aan de samenleving. Vanaf ongeveer 75 jaar neemt de zorgvraag bij ouderen wel sterk toe.

Dit roept de vraag op hoe we de samenleving vitaal kunnen houden. Is Houten wel toegerust voor vergrijzing? Hoe zorgen we dat we de jongeren en de (vitale) ouderen voor Houten behouden? Of richten we ons juist op de koopkrachtige middengroepen?

Hoe laten we woonvormen zo goed mogelijk aansluiten op de (zorg)behoeften in 2025? Hoe komen we tot creatieve oplossingen die aansluiten bij de woonbehoeften in 2025 en daarna? Hoe zorgen we, ook in de kleine kernen, voor een evenwichtige bevolkingssamenstelling?

Onder andere door vrijkomende inbreidingslocaties heeft Houten de komende 10 jaar nog een behoorlijk woningbouwprogramma van ongeveer 1.800 woningen voor de boeg. Dit kan Houten strategisch inzetten, door zich te richten op bijzondere doelgroepen: de groeiende groep senioren en de groep jongeren. Dit sluit aan bij de uitkomsten van de inwonersenquête en de verkenningsworkshops voor inwoners en maatschappelijke organisaties. Houtenaren maken hierin duidelijk dat ze het belangrijk vinden dat de huidige groep ouderen ook over 10 jaar goed in Houten kan blijven wonen. Aan de andere kant ziet men graag plannen om ook de jongeren in Houten te behouden.

Dit laatste draagt namelijk bij aan het beperken van de mogelijke negatieve gevolgen van de vergrijzing en het behoud van draagvlak voor voorzieningen. Het helpt als het jongeren makkelijker gemaakt wordt om hier hun woon- en werkcarrière te maken.

2) Hoe zijn we in 2025 een maatschappij met inzet voor elkaar?

Het behouden van sociale samenhang is voor inwoners het belangrijkste thema voor de Toekomstvisie Houten 2025. Ook in 2025 hebben mensen behoefte aan onderling contact. Het wordt steeds makkelijker om digitaal contact te onderhouden. Maar wat betekent dit voor de behoefte aan fysieke ontmoeting en wat is er nodig om ook deze laatste ontmoetingsvorm te borgen?

Het gaat daarbij om onderlinge saamhorigheid en begrip tussen de oude en jonge generaties. Elkaar kennen en elkaar begrijpen. Met een plek voor iedereen om er te zijn en mee te doen. Niet alleen nu, maar ook in 2025. En niet alleen voor de vitale ouderen en jongeren maar ook de groep die uit zichzelf minder goed mee kan in de steeds sneller veranderende samenleving. In de workshops vroegen met name de maatschappelijke organisaties en inwoners aandacht voor deze kwetsbare groepen.

Hoe creëer je de onderlinge betrokkenheid en zorg? Hoe voorkomen we eenzaamheid en uitsluiting en overlast? Welke vangnetfunctie is in 2025 nodig en wie vervult daarin welke rol?

Hét schaalniveau waarop deze vragen in de eerste plaats spelen is de buurt. Dit is een niveau van leefomgeving waar de menselijke maat heerst. En die bovendien nog de mogelijkheid biedt om tussen disciplines en organisaties te schakelen. Iedere buurt is daarbij anders. Dit veronderstelt maatwerk per buurt en zoeken naar de specifieke kansen en drijvende krachten die in elke buurt schuilen.

Bij deze uitdaging gaat het voor een deel over een beweging die de overheid versterkt. Die beweging gaat naar meer zelf- en samenredzaamheid: en meer zelf betalen en meer voor elkaar doen in de samenleving. Maar veelal is nu nog onduidelijk wie die handschoen oppakt. Wie regisseert het netwerk en houdt oog voor de kwetsbaren indien nodig? Welke rol is er voor burens, familie, kerken, verenigingen, gemeente? Welke rek zit er nog in de bijdragen van vrijwilligers en mantelzorgers? Houten heeft al een relatief hoog aandeel vrijwilligers en mantelzorgers. Hoe spreken we de kracht van het individu aan, zonder te vervallen in de valkuil van een disciplinerende overheid? Hoe voorkomen we een overheid die wederprestaties afdwingt die niet aansluiten op de existentie en mogelijkheden van het individu?

3) Hoe zijn we in 2025 een aantrekkelijke plaats om te wonen en te leven?

Houten als aantrekkelijke plaats om te wonen en te leven raakt ook aan de hierboven genoemde vraagstukken: hoe zijn we in 2025 een samenleving met draagkracht, en een maatschappij met inzet voor elkaar? Twee dimensies staan daarbij centraal:

- De toegankelijkheid van voorzieningen (winkel- en horeca-aanbod, lokale werkgelegenheid, toegang tot zorg-, sociaal-culturele en sport- en onderwijsvoorzieningen).
- De ruimtelijke uitstraling van (woon)wijken en het buitengebied: kwaliteit openbare ruimte, leefbaarheid, veiligheid, woningonderhoud en (recreatief) groen.

➤ *Toegang tot voorzieningen*

Het aanbod van voorzieningen en de kwaliteit ervan bepalen mede hoe aantrekkelijk een plaats is om te wonen. Dat het in Houten zo goed wonen is, ondersteunen de rapportcijfers die inwoners geven aan de aanwezige voorzieningen. Sport-, onderwijs-, zorg-, welzijns- en culturele voorzieningen krijgen alle een rapportcijfer tussen 7 en 8.¹ Het winkelaanbod scoort met een 6,9 iets minder, maar nog steeds een ruim voldoende. Maar met een score van 5,8 zien Houtenaren voor uitgaansgelegenheden nog ruimte voor verbetering. Met name jongere Houtenaren vinden dit belangrijk.

De bovenstaande cijfers hebben betrekking op voorzieningen die binnen de gemeente Houten aanwezig zijn. Tegelijk maken inwoners ook gebruik van voorzieningen buiten Houten. Ze werken bijvoorbeeld in Nieuwegein, gaan op stap in Bunnik of winkelen in Utrecht. Dit roept de vraag op welke voorzieningen per se lokaal aanwezig moeten zijn en welke voorzieningen ook in de regio aan behoeften kunnen voldoen.

Bijzondere aandacht verdienen de kleine kernen. Welke voorzieningen zijn hier onmisbaar en hoe kunnen we ervoor zorgen dat deze ook in 2025 nog aanwezig zijn?

De toegang tot voorzieningen staat extra onder druk door afnemende financiële middelen. Niet alleen bij de overheid, maar ook bij inwoners, instellingen, verenigingen en bedrijven. De bomen groeien niet meer tot in de hemel. Er worden slimme oplossingen en soms ook duidelijke keuzes gevraagd. Welke schaalniveaus vinden we nodig voor verschillende typen voorzieningen: is een stedelijk ontmoetingscentrum voldoende of willen we juist de ontmoeting in de buurt versterken door op dit niveau ontmoetingsplekken te organiseren?

¹ Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025' (oktober 2013).

En welke eisen stellen we dan aan deze voorzieningen? Welke voorzieningen vinden we het minst belangrijk, als financiële keuzes onontkoombaar blijken?

Steeds meer wordt het voorzieningenniveau ook door een regionale bril gezien. Het besef groeit dat ook de regio Utrecht zichzelf beter moet profileren als antwoord op de toenemende concurrentie tussen (internationale) regio's. En dat voor een sterke regio de inliggende gemeenten elkaar moeten aanvullen in plaats van beconcurreren. Wat betekent dit voor het voorzieningenniveau in Houten ten opzichte van andere regiogemeenten? En wat vraagt dit van de interne bereikbaarheid in de regio?

Bijzondere aandacht vragen onze winkelcentra (Het Rond, Castellum, Oude Dorp). Inwoners geven aan een goed winkelaanbod belangrijk te vinden. Hoe houden we onze stadscentra levendig en aantrekkelijk? Deze staan door de economische crisis en door de opkomst van webshopping onder druk. Centra die geen duidelijke keuze maken tussen funshoppen of functieshoppen, krijgen het per definitie zwaar. Of kijken we verder dan de winkelfunctie en geven we hele nieuwe functies een kans in onze centra?

➤ *Ruimtelijke uitstraling van woonwijken en het buitengebied*

Houtenaren geven aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en sociale veiligheid erg belangrijk te vinden. Juist de kwaliteit en leefbaarheid van de openbare ruimte is in groeikernen steeds vaker een aandachtspunt. Nu onderscheidt Houten zich van andere groeikernen. Onder andere doordat in Houten de kwaliteit van de woonomgeving al vanaf de eerste uitbreidingsfase centraal is komen te staan. Deze kwaliteit loopt daardoor minder hard terug.

Toch heeft ook Houten een opgave in het leefbaar en veilig houden van de woonwijken, zeker gelet op het gelijktijdig verouderen van de bestaande woningvoorraad en infrastructuur. Betekent dit dat verder bezuinigen op de openbare ruimte onbespreekbaar is of zijn daar toch nog mogelijkheden voor? Bij het opknappen van woningen liggen er kansen. Onder meer om deze ook meteen te verduurzamen, zoals de afgelopen jaren in de wijk De Oorden bijvoorbeeld is gedaan.

Dit is tegelijk een voorbeeld van het stimuleren van particulier initiatief voor woningverbetering. Kunnen we deze lijn verder doortrekken? Welke rol willen inwoners of bedrijven op zich nemen in ontwikkeling of beheer van de openbare ruimte?

Ook het buitengebied van Houten wordt door inwoners zeer gekoesterd. Er liggen veel kansen voor recreatie. Maar hoe ver willen we daar in gaan; is het buitengebied er vooral voor Houtenaren zelf of willen we het ook profileren als trekplaats voor de regio?

4) Hoe beschikken we in 2025 over een sterke economie?

Houten is een economische toplocatie, omdat het in de breedte goed scoort op diverse vestigingsfactoren; bereikbaarheid, goed opgeleide beroepsbevolking, ruimtelijke kwaliteit van werklocaties en goed woonklimaat voor werknemers. Houten heeft veel 'plussen' en weinig 'minnen'. De zakelijke dienstverlening en handel zijn goed in Houten vertegenwoordigd. Maar eigenlijk is er niet één sector die domineert. Er is juist sprake van een evenwichtige mix van verschillende economische sectoren.

Hoe profileert Houten zich op basis van deze brede kwaliteit, zodat het regionaal en nationaal beter op de kaart kom te staan? Ondernemers benoemen dit als een belangrijk vraagstuk voor de toekomst.

Hoe vertalen we verschillende economische ontwikkelingen (het nieuwe ondernemen, webwinkels, etc.) op een manier waarmee we ook in 2025 nog in de top 10 van economische toplocaties staan?

Hoe versterken we de samenwerking tussen Houtense ondernemers onderling en met de regio? Hoe zorgen we ervoor dat we optimaal gebruik maken van onze strategische ligging in de regio Utrecht en daarmee in de Noordvleugel van de Randstad?

Een andere vraag is nog hoe we ruimte bieden aan alle stadia in een ondernemerscarrière. Zo heeft Houten relatief veel ZZP'ers. De stap naar een bedrijf met personeel is vaak een lastige. Hoe maken we mogelijk dat deze ondernemers een doorstart naar een klein bedrijf kunnen maken? Hoe wordt Houten een kweekvijver voor succesvolle bedrijven?

5) Hoe zijn we in 2025 een gemeente met een sterke identiteit en herkenbaar profiel?

In paragraaf 4.2 zijn de kernwaarden van Houten benoemd. Er is veel om trots op te zijn en Houten beschikt over een goede uitgangspositie voor de toekomst.

Dit roept de vraag op hoe we deze kwaliteiten zo goed mogelijk kunnen benutten. Deze vraag brachten zowel ondernemers, maatschappelijke organisaties als inwoners in de verkenningsworkshops naar voren. Ook de regiopartners zien hierin een belangrijke uitdaging voor Houten richting 2025.

Het bundelen van verschillende kwaliteiten in een gedragen en herkenbaar profiel heeft zowel een interne als externe functie:

- Intern: binnen Houten kan het helpen om energie in de samenleving los te maken om de kwaliteiten van Houten nog verder te ontwikkelen.
- Extern: buiten Houten kan een herkenbaar profiel helpen om nieuwe inwoners en nieuwe bedrijven aan te trekken en effectief regionaal samen te werken.

Houten heeft al jaren een imago als fietsstad. Internationaal staat Houten hiermee op de kaart. Maar Fietsstad is een vrij 'smal geformuleerd' profiel. Houten is meer dan een fietsstad, heeft onder meer een bijzonder aantrekkelijke woonomgeving (26^e woongemeente van Nederland²), is een economische toplocatie (6^e positie onderzoek economische toplocaties³) en is koploper als het gaat om duurzaamheid (1^e plaats benchmark duurzaamheid⁴).

Hoewel Houten economisch zo goed presteert (zie de hiervóór genoemde uitdaging), missen sommige ondernemers nog een herkenbaar economisch profiel van Houten. Een economisch profiel kan volgens hen ondersteunen om interessante bedrijven naar Houten te trekken en de sterke economische positie te behouden.

Inwoners vinden Houten onderscheidend als aantrekkelijke woongemeente met dorpse kwaliteit (rust, groen, kindvriendelijk) en een stedelijke flexibiliteit (grootstedelijke voorzieningen dichtbij). De goede bereikbaarheid van voorzieningen in de regio speelt hierbij een grote rol.

Het is nog de vraag of - voor een herkenbaar profiel - het nodig is om te kiezen tussen bijvoorbeeld ondernemersstad of aantrekkelijke woonlocatie. Duurzaamheid is ook een kernwaarde van Houten. Het lijkt een geschikt verbindend profiel te zijn dat zich manifesteert op het gebied van zowel wonen als economie en veel andere terreinen.

Sturingsvraagstukken

6) Hoe speelt Houten in op de veranderde verhouding tussen overheid en samenleving?

Steeds meer (groepen) inwoners nemen verantwoordelijkheid voor elkaar en voor de samenleving als geheel. Mede onder invloed van internet en social media weten mensen elkaar makkelijker te vinden, zijn zij beter geïnformeerd en organiseren zich in steeds weer nieuwe en andere initiatieven en samenwerkingsverbanden. Ook bedrijven ondernemen meer 'maatschappelijk verantwoord' en begeven zich op het maatschappelijk domein.

Hoe versterk je als samenleving deze beweging? Hoe kom je 'in de vijfde versnelling'? Want het vergroten van de creativiteit en doekracht in de samenleving is belangrijk gegeven de vraagstukken die zich aandienen op het gebied van zorg, leefbaarheid en veiligheid.

² Elsevier (2013), Beste (woon)gemeenten van Nederland.

³ Elsevier en bureau Louter (2013), Onderzoek economische toplocaties.

⁴ Telos (2013), Benchmark duurzaamheid onder 100 Nederlandse gemeenten.

Ook op dit punt heeft Houten een goede uitgangssituatie met een betrokken, hoog opgeleide, digitaal actieve bevolking, goed georganiseerde ondernemersverbanden en een schaalgrootte waarbij de lokale instellingen elkaar én de gemeente nog goed weten te vinden.

De (gemeentelijke) overheid moet zich wel goed op zijn rol bezinnen. Dit om te voorkomen dat zij deze natuurlijke beweging uit de samenleving tegenwerkt of er volledig los van komt te staan.

Overheden geven steeds vaker aan dat zij de burger centraal willen stellen. Maar zij doen dit veelal nog vanuit hun eigen perspectief of vanuit planvorming. Als een inwoner of een groep inwoners zelf en ongevraagd een idee of een plan heeft, hebben overheden daar vaak nog geen goed antwoord op. Slogans als 'van ontwerpen naar ontregelen' en 'van regisseren naar loslaten' vragen ook in Houten om een doordenking op alle niveaus. Watt betekent dit voor de houding van de ambtelijke organisatie, het college en de raad?

Als elementen voor een nieuwe rolinvulling worden wel genoemd:

- *'verbinder'*: samenhang in beleid, verbinding tussen partijen, met andere overheden
- *'makelaar'*: matching van vraag en aanbod, matching van partijen die elkaar kunnen versterken
- *'aanjager'*: stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid, ruimte biedend voor experimenten en;
- *'structurele procesbegeleider'*: betrokken blijven zonder vraagstukken over te nemen.

In welke mate en hoe de gemeente invulling geeft aan deze rollen, hangt ook af van het type taak. Bij overheidstaken als veiligheid en beheer van openbare ruimte is de overheidsrol van oudsher dominantier dan bij taakgebieden van welzijn, cultuur en sport en ruimtelijke ontwikkeling. Op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en zorg krijgt de gemeente er grote taken bij. De gemeente voert deze taken vooral niet zelf uit, maar is wel regievoerder.

Het ruimte bieden aan maatschappelijke initiatieven en experimenten heeft ook als gevolg dat in toenemende mate ongelijkheid kan ontstaan. Doordat bijvoorbeeld buurten per definitie verschillen, zal een buurtinitiatief in de ene wijk wél van de grond komen en in een andere niet. Daarnaast is het een zekerheid dat experimenten soms ook mislukken. Dat betekent dat een beweging naar meer (ruimte voor) maatschappelijk initiatief gepaard moet gaan met een groeiende acceptatie van het feit dat ook 'ongeluk' deel uitmaakt van het leven. De maakbaarheid is begrensd en de overheid heeft niet voor elk probleem de oplossing.

7) Bij welk (regionaal) schaalniveau van besturen zijn de inwoners het meest gebaat?

Samenwerken in de regio doen we als Houten sinds jaar en dag. Toch staat regionale samenwerking vandaag de dag hoog op de agenda en zal ook richting 2025 een belangrijk vraagstuk zijn. Hier liggen een aantal ontwikkelingen aan ten grondslag.

- *Schaalvergroting*; waar in 1980 het gemiddelde inwoneraantal van een gemeente nog ruim onder de 20.000 lag, is dat ondertussen met circa 42.000 inwoners meer dan verdubbeld.⁵ Dat komt enerzijds door een sterke toename van het aantal inwoners, maar zeker ook door een forse afname van het aantal gemeenten door herindelingen. Deze schaalvergroting onder gemeenten is mede voortgekomen uit de uitbreiding van het gemeentelijke takenpakket met nieuwe, meer complexe taken. Recent en met het oog op decentralisatie van taken in het sociaal domein legde het kabinet de lat zelfs even bij 100.000 inwoners. Deze van bovenaf opgelegde norm voor de bestuurskracht van gemeenten is arbitrair en het kabinet is hier dan ook op teruggekomen.

Wel is zeker dat de nieuwe taken die gemeenten krijgen toebedeeld, niet door iedere gemeente zelfstandig kunnen worden opgepakt. Onderdelen van die nieuwe taken moeten we op regionaal niveau organiseren om voldoende massa te maken en specialistische kennis naar binnen te kunnen halen.

Schaalvergroting treedt echter niet alleen bij gemeenten op, ook bij andere (semi-)publieke organisaties, zoals politie, corporaties, scholen, zorginstellingen en welzijnsorganisaties is deze trend al langere tijd zichtbaar. Meer recent speelt ook de discussie over het samenvoegen van provincies. Vanuit het streven naar een stevig en volwaardig partnerschap met deze organisaties zet deze beweging op zichzelf ook druk op de bestuurskracht van gemeenten.

- *Afstanden worden kleiner*; door beter vervoer en digitale communicatie is de leefwereld van mensen steeds ruimer geworden. Waar een afstand van 50 kilometer vroeger een lange dag reizen was met de trekschuit, leg je die afstand nu binnen het uur af. De regio Utrecht wordt niet voor niets als een 'daily urban system' aangeduid. Dat vraagt van de gemeenten die deel uitmaken van dat daily urban system dat zij besturen 'met een regionale bril'. Met aandacht voor gemeenschappelijke opgaven voor economie, ruimtelijke ontwikkeling, wonen, maatschappelijke voorzieningen en bereikbaarheid.

⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek

- *Toenemende financiële druk*; tenslotte kijken gemeenten ook steeds meer vanuit een financiële druk of er door onderlinge samenwerking schaalvoorwaarden te behalen zijn. Dit speelt vooral bij bedrijfsmatige taken, waarbij een goede balans gevonden moet worden tussen kwaliteit van taakuitvoering, kostenbeheersing en kwetsbaarheidsvermindering.

De vraag is welke oriëntatie Houten hanteert in de regionale samenwerking. Inhoud is daarvoor leidend. Maar ook het identiteitsvraagstuk ('met wie voel je je verbonden?') speelt daarbij een rol.

Houten is onlosmakelijk onderdeel van de regio Utrecht. Als Houten er met de andere regiogemeenten in slaagt om voorzieningen, bedrijvigheid en infrastructuur meer op elkaar af te stemmen, dan wordt de regio als geheel daar ook sterker van.

Zo werkt Houten in Lekstroom verband samen op het sociale domein (jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, werk en inkomen). En vindt in de Kromme Rijn regio samenwerking tussen gemeenten plaats op het gebied van landschapsontwikkeling, recreatie, landbouw en cultuurhistorie.

Zowel nu als in 2025 is het primair belang van het bestuur van Houten om in het belang van onze inwoners en bedrijven zaken zo goed mogelijk te regelen. Wat wil je per se lokaal organiseren vanuit principes als nabijheid, lokaal maatwerk en aanspreekbaarheid? En op welke onderdelen geven argumenten als schaalvoordeel, inhoudelijke complexiteit, kwetsbaarheidsvermindering de doorslag om regionaal te organiseren?

Hoe verhoudt de overdracht van nieuwe taken in het sociaal domein naar gemeenten (dicht bij de eigen inwoners) zich tot de gelijktijdige beweging van opschaling van onderdelen van die taken naar het regionale? En hoe ver kun je gaan in regionaal organiseren, met daarbinnen nog verschillende oriëntaties? Waar ligt de kritieke grens waarop je zoveel regionaal organiseert dat het lokale ankerpunt onder druk komt te staan? Hoeveel rek zit er in de 'regiegemeente'? Is een omvang van 50.000 inwoners ook in 2025 nog een stevige basis voor een krachtig lokaal bestuur?

8) Hoe biedt Houten met minder middelen toch een hoge kwaliteit aan haar inwoners?

Inwoners en bedrijven van Houten hebben de gevolgen van de economische crisis die in 2007 ontstond de afgelopen jaren gevoeld en voelen deze nog steeds. Wanneer en in welke mate de economie weer gaat groeien, is niet te voorspellen.

De investeringsruimte - zowel particulier als publiek - is in al die jaren drastisch afgenomen. Overheden bezuinigen. De gemeente Houten heeft de afgelopen jaren ruim € 9 miljoen structureel bezuinigd. Daarnaast weet de gemeente dat er nog minstens € 2 tot 3 miljoen aanvullende bezuinigingen gevonden moeten worden.

De toekomstvisie moet hiervoor richting geven. Waar moeten deze bezuinigingen gevonden worden en wat zijn de effecten daarvan voor Houten in 2025? Hoe doen we dingen slimmer en welke keuzes maken we voor de toekomst? Lastige keuzes als de begroting al voor € 9 miljoen neerwaarts is bijgesteld. Tegelijk is het goed denkbaar dat we juist willen investeren in de toekomst van Houten. Hoe gaan we hiermee om? Wie dragen deze investeringen? Ook andere partijen zoals corporaties, instellingen, verenigingen, bedrijven en particuliere huishoudens hebben ondertussen minder investeringsruimte.

4.4 Kansen

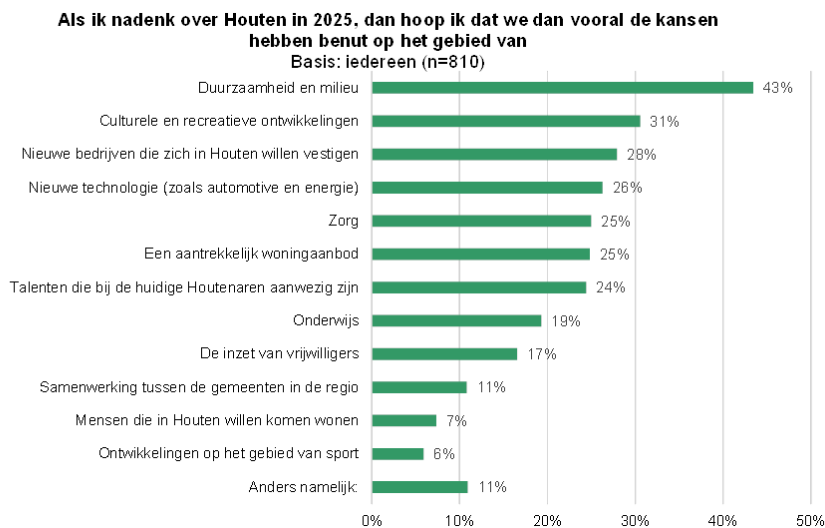
Een kans is een mogelijkheid om Houten in de toekomst aantrekkelijker te maken. Dit kunnen quick wins zijn. Bijvoorbeeld een beachvolleybaltoernooi op Het Rond). Maar ook mogelijkheden die zich voordoen als een bepaalde trend zich doorzet. Voorbeelden hiervan zijn een Linie & Limes museum bij groeiende belangstelling voor (de historie van) de lokale omgeving.

Wat vinden inwoners de belangrijkste kansen voor de toekomst?

In de inwonersenquête zijn verschillende onderwerpen voorgelegd die in de toekomst kansen kunnen bieden. Houtenaren vestigen vooral hun hoop op duurzaamheid en milieu (43%). Kansen op het gebied van culturele en recreatieve ontwikkelingen en het vestigen van nieuwe bedrijven staan op een tweede en derde positie.

De grafiek hieronder geeft een volledig overzicht van hoe inwoners de kansen voor de toekomst van Houten inschatten en waarderen.

Figuur 5.2 Kansen volgens inwoners

Bron: Inwonersenquête 'Samen naar Houten 2025'

Naast de inwonersenquête zijn ook uit literatuuronderzoek, expertinterviews en verkenningsworkshops verschillende kansen voor de toekomst van Houten naar voren gekomen. Vaak overlappen die met de kansen die hierboven beschreven staan. Soms betrof het ook aanvullingen.

In het onderstaande gaan we eerst in op de kansen die zich voordoen door de huidige sterke punten van Houten te versterken. Daarna benoemen we de kansen die er voor Houten liggen door toekomstige ontwikkelingen te omarmen.

Kansen voor de toekomst van Houten door het versterken van kernwaarden

In paragraaf 4.2 hebben we zes kernwaarden van Houten benoemd. Als Houten deze kernwaarden verder versterkt en/ of beter op de kaart zet, kan Houten zich positief onderscheiden en aantrekkelijker worden voor inwoners, bedrijven en bezoekers.

Per kernwaarde staat hieronder welke kansen eraan verbonden kunnen worden.

1. Houten is centraal gelegen in de veelzijdige regio Utrecht en goed bereikbaar.

- *Benut de kracht van de regio*

Houten heeft een gunstige ligging in en een goede verbinding met de veelzijdige regio Utrecht. De voorzieningen in deze regio, maar ook in de verdere Randstand (Den Haag, Amsterdam, Schiphol) zijn dichtbij. Hierdoor kunnen Houtenaren en Houtense bedrijven relatief makkelijk gebruik maken van de voorzieningen die deze omgeving biedt. Denk aan de Universiteit en de Hogeschool van Utrecht, de vele natuur- en recreatiegebieden in de regio, de verbinding met Schiphol en de culturele en maatschappelijke voorzieningen van de stad Utrecht en buurgemeenten. Dit wordt ook wel de strategie van 'borrowed size' of in Nederlands 'geleende schaal' genoemd; het lenen van de kracht van nabije burens.

Andersom roept dit de vraag op waarvoor burens in Houten terecht kunnen. Regio's worden sterker naarmate gemeenten in een regio elkaar aanvullen in plaats van beconcurreren.

2. Houten heeft een dorps karakter en stadse voorzieningen
- *Borg de woon- en leefkwaliteit van Houten*
Houten staat bekend als een aantrekkelijke woon- en leefgemeente. Zowel in de aantrekkelijke historische kernen 't Goy, Schalkwijk en Tull en 't Waal als in de groeikern Houten is het rustig wonen met een menselijke maat. In Houten is door een samenhangend ruimtelijk ontwerp de dorpsheid 'ingebouwd'. Slimme combinaties van scholen met buurtparken, parkeren met speelplekken en ontsluitingswegen met kantoorfuncties en het zorgvuldige inpassing van de groenstructuur zijn binnen de Rondweg belangrijk voor het woongenot. Ook de groene buitenruimte draagt hier aan bij.
Daarnaast heeft Houten veel voorzieningen die juist bij een stad passen, zoals twee treinstations, een theater, een bioscoop en ruime winkelcentra. Daarmee combineert Houten de voordelen van een dorp met die van een stad. Voor de onderscheidende woonkwaliteit van Houten is het belangrijk om de dorps kwaliteiten (groen, ruimte, langzaam verkeer) te beschermen. Maar ook de stadse voorzieningen te behouden.
3. Houten is een groene gemeente, met een omvangrijke, diverse en boeiende buitenruimte
- *Benut de cultuurhistorische waarden die aanwezig zijn*
Houten heeft een rijke en gevarieerde geschiedenis. Deze komt zowel boven- als ondergronds tot uitdrukking. Voor alle perioden vanaf de late Bronstijd, ongeveer 1000 voor Christus, zijn aanwijzingen aangetroffen in de Houtense bodem. In de Romeinse tijd lag Houten tegen de noordgrens van het Romeinse Rijk aan; de 'Limes'. Deze langdurige Romeinse aanwezigheid heeft grote invloed gehad op de inheemse bevolking. Nu nog vinden we in de bodem sporen terug in de vorm van Romeinse steenbouw en wegen, en aanwijzingen voor inheemse religiebeleving in Romeinse legerkampen.
Boven de grond zijn nog een groot aantal monumenten zichtbaar met een geschiedenis die teruggaat tot de middeleeuwen; kerken, kastelen, boerderijen en woonhuizen. Het overgrote deel van de wegen en watergangen in het buitengebied dateert nog uit de vroege middeleeuwen.
Tenslotte is de Nieuwe Hollandse Waterlinie, die in de 19e en 20e eeuw is aangelegd, nog goed zichtbaar in het Houtense landschap. Binnen de gemeente zijn vijf forten gebouwd.
Deze cultuurhistorische elementen moeten we koesteren. Maar we kunnen ook een stap extra zetten. Bijvoorbeeld door de resten van het Houtense verleden te gebruiken als inspiratiebron voor het vergroten van de ruimtelijke kwaliteiten van een gebied en het versterken van de identiteit van de Houtense gemeenschap.
4. Houten heeft een krachtige samenleving: relatief hoog opgeleid, welvarend en betrokken.
- *Benut de kansen in het buitengebied (w.o. Eiland van Schalkwijk)*
Het ruime groen-blauwe en open buitengebied van Houten biedt kansen voor recreatie. De mogelijkheden hiertoe nemen ook toe. Onder meer met de komst van het speelbos Nieuw Wulven enkele jaren geleden. En ook met de toevoeging van vele kilometers wandel-, fiets- en kanoroutes op het eiland van Schalkwijk in de komende jaren. Ook de verblijfsrecreatie groeit in de vorm van bed&breakfasts en dagarrangementen voor wateractiviteiten langs de Lek en cultuurhistorie in de Linie. Dit biedt inwoners van Houten de gelegenheid om de vrije tijd in Houten zelf op aangename wijze in te vullen.
In economische zin biedt de ontwikkeling van het buitengebied ook kansen. In de verstedelijkte regio kan een goed ontsloten groen gebied mensen naar Houten lokken. Hierdoor zal de economische basis van het buitengebied verder versterken.
Tenslotte is het buiten van Houten ook een aantrekkelijk gebied door de verdere verduurzaming van de ruim aanwezige agrarische sector.
 - *Benut de bereidheid om maatschappelijk actief te zijn*
Inwoners van Houten voelen zich betrokken bij en voelen zich verantwoordelijk voor de eigen buurt. Veel inwoners leveren op enige wijze een actieve bijdrage aan de leefbaarheid in de eigen buurt. Sommigen geven aan dit nog niet te doen, maar staan hier wel voor open. Hier ligt dus een kans om de sociale cohesie en onderlinge betrokkenheid te vergroten. De groeiende groep vitale senioren en de jongeren van Houten kunnen hierin belangrijk zijn.
De maatschappelijke betrokkenheid is er niet alleen op buurtniveau. Steeds meer initiatieven laten zien dat inwoners ook buiten de eigen buurt elkaar opzoeken om Houten mooier en beter te maken. Aansprekende voorbeelden zijn bijvoorbeeld de Houtense Helden en de Krachtfabriek. Houten heeft met haar positief-kritische, hoog opgeleide bevolking een goede uitgangspositie. Er is veel talent aanwezig. De projecten van particuliere initiatiefnemers zijn in staat groepen te betrekken die de gemeente en grote maatschappelijke organisaties niet vanzelf bereiken. Ook kunnen ze de draagkracht van de samenleving groter maken. Ze hebben soms wel een zetje in de rug nodig. Bijvoorbeeld door tijdelijke financiering of het leggen van contacten.

- *Benut de voorsprong in digitale activiteit*
Houtenaren zijn goed aangesloten op internet en gebruiken het ook veel. Niet voor niets staat Houten al jaren in de top van Nederlandse gemeenten als het gaat om gaat om online shoppen. Ook heeft Houten een aantal vernieuwende bedrijven op het gebied van informatietechnologie en e-dienstverlening. Houten kan deze goede uitgangspositie inzetten door zich als digitale koploper op de kaart te zetten. Als inwoner is in Houten veel digitaal te regelen; of het nou om verzorging, de boodschappen of vergaderen gaat; “in Houten kan het digitaal!”.

5. Houten is een economische toplocatie

- *Maak een herkenbaar economisch profiel*
De goede bereikbaarheid, de ligging binnen de volgens de Europese Commissie meest concurrerende regio van Europa, de hoog opgeleide bevolking, goede voorzieningen; dit zijn ingrediënten die maken dat Houtense ondernemers aangeven dat het hier goed ondernemen is. Tegelijkertijd geven zij aan dat dit buiten Houten niet altijd gezien wordt. Een duidelijk profiel ontbreekt nog. Dit profiel kan Houten beter regionaal en nationaal positioneren en helpt ook om regionaal goede economische verbindingen te kunnen maken. Dit sluit aan bij wat inwoners benoemen als een belangrijke kans voor de toekomst; het aantrekken van nieuwe bedrijven in Houten.

6. Houten is een duurzame gemeente (People, Planet, Profit)

- *Profileer Houten als koploper in duurzaamheid*
Maar liefst 43% van de Houtenaren die deelnamen aan de enquête over de toekomst van Houten, hopen dat Houten in 2025 vooral de kansen op het gebied van duurzaamheid en milieu heeft benut. Houten scoort al goed als duurzame gemeente. En dan in brede zin. Niet enkel ecologisch (Planet), maar ook sociaal-cultureel (People) en economisch (Profit).
In het Houten van nu zijn deze drie duurzaamheidspijlers in evenwicht. Uit een recent uitgevoerde duurzaamheidsbenchmark (Telos) springt Houten eruit. Als een gemeente met een zeer aantrekkelijke woonomgeving waar het gezond toeven en succesvol ondernemen is, met goede onderwijsvoorzieningen en een hoge sociale samenhang. Daarmee ligt er een goede basis voor een bestendige duurzame ontwikkeling en een mogelijkheid om je als Houten naar buiten toe te onderscheiden; Houten als koploper in duurzaamheid; een plaats waar duurzaamheid werkelijkheid wordt. Houten heeft op dit punt al veel te bieden: toon-

aangevende en innovatieve bedrijven op het vlak van duurzaamheid, een duurzame verkeersstructuur (veel ruimte voor fiets en O.V.), een ruime groene buitenruimte, een schaalniveau waarin de menselijke maat nog aanwezig is.

Dit profiel kan verder worden uitgebouwd. Door duurzaamheid nog systematischer dan voorheen als vertrekpunt te nemen voor nieuwe plannen en projecten. Ook de verbinding met de regio kan hierbij nog beter worden gemaakt. Denk daarbij aan innovatieve bedrijven, topsectoren, kennisinstellingen, recreatieve en vervoersverbindingen.

Kansen voor de toekomst van Houten door het omarmen van (kansrijke) ontwikkelingen

Ook de ontwikkelingen die op ons afkomen van buiten, bieden kansen voor de toekomst. Door sommige ontwikkelingen stevig te omarmen, kunnen de positieve effecten voor Houten worden vergroot.

Het gaat dan om de volgende kansen:

- *Omarm de groei van technologische mogelijkheden*
De technologische ontwikkelingen gaan hard. Hoe ontwikkelingen precies uitpakken is niet te voorspellen. Maar Houten zal er in 2025 zeker anders uitzien door nieuwe doorbraken en toepassingen op basis van onder meer IT-, nano- en biotechnologie en robotica. Een aantal voorbeelden die naar verwachting op korte termijn breed toepasbaar worden zijn de ‘google glass’, zelfsturende auto’s en zelfschonende ramen. Maar ook nanopillen die op een eenvoudige manier een diagnose stellen voor bijvoorbeeld darmkanker en zorgrobots die het mogelijk maken om langer thuis te blijven wonen, zijn voorbeelden van kansrijke ontwikkelingen.
Vooraf op het punt van gentechnologie roept een aantal ontwikkelingen (klonen, genmodificatie) ook ethische vragen op. Welke grenzen stellen we onszelf als het gaat om maakbaarheid?
Houten kan ervoor kiezen om als early adopter (sommige) technologische ontwikkelingen te omarmen en daarmee ruimte te bieden voor experiment. In welke mate helpen zelfsturende auto’s bijvoorbeeld de parkeerdruk te verminderen?
Nadrukkelijk ligt hier ook een relatie met het topsectorenbeleid dat op het niveau van de Noordvleugel van de Randstad invulling krijgt. Welke verbindingen zijn hier te leggen? Welke ontwikkelingen en welke topsectoren sluiten goed aan bij de uitgangspositie van Houten?

- *Benut de potentie van de grote gebiedsontwikkelingen in de regio*
Houten is betrokken bij een aantal langlopende regionale vraagstukken die ook voor de toekomst van Houten bijzonder relevant (kunnen) zijn. Het meest in het oog springend zijn de ontwikkeling van de *A12-zone* (het gebied tussen de verkeerspleinen Oudenrijn en Lunetten) tot een aantrekkelijk en multifunctioneel woonwerkgebied en de ontwikkeling van *Utrecht-Oost/Sciencepark* tot een internationaal concurrerend top-vestigingsmilieu.
Beide ontwikkelingen zijn in de Gebiedsagenda voor de Noordvleugel van de Randstad bestempeld als majeure integrale gebiedsopgaven. Dit betekent dat Rijk en regio gezamenlijk optrekken om deze gebieden te ontwikkelen.
De Houtense betrokkenheid is onder meer belangrijk om Houten op een goede manier in te passen in deze kansrijke gebieden.
- *Grijp nieuwe taken in het sociale domein aan als vliegwiel voor sociale innovatie*
De decentralisaties zijn veelbesproken gelet op de vele risico's die er in schuilen voor gemeenten; komen er wel voldoende middelen over? Wordt er voldoende ruimte gegeven voor integraliteit en maatwerk op lokaal niveau? Tegelijk bieden de nieuwe taken ook grote kansen. Bij inwoners, maatschappelijke organisaties en ook bedrijven is een urgentie ontstaan. Dat biedt een kans om de kanteling en de beweging naar meer samenredzaamheid te versnellen en te experimenteren met andere werkwijzen om invulling te geven aan participatie, gezonde leefstijlen, zorg en ondersteuning dicht bij huis.
- *Benut de kansen van de nieuwe economie*
De economische malaise die vijf jaar geleden begon heeft geleid tot een nieuw realisme en heeft bijgedragen aan een nieuwe economie. Deze economie kenmerkt zich onder meer door en aandacht voor ecologische duurzaamheid. Zoals een groeiende focus op gebruik in plaats van bezit en een lokale oriëntatie. Maar ook het adoptief vermogen van bedrijven, experiment, vernieuwing, maatwerk en gebruik van open sources dragen bij aan duurzaamheid in brede zin. Het gaat in de nieuwe economie om integrale waardecreatie. Dit zowel op ecologisch, sociaal als financieel gebied.
De nieuwe economie kan de sociale cohesie versterken, de regionale economie versterken en bijdragen aan een gezond leefmilieu. Denk aan bijvoorbeeld de Ruilkring Houten waarin mensen elkaar opzoeken om diensten en voorwerpen te ruilen zonder dat daar geld bij nodig is. Of aan de opkomst van streekproducten uit de Kromme Rijnstreek.

Maar ook het gebruik van open data, de toepassing en het gebruik van 3d printers en het flexibel en levensloopbestendig bouwen zijn voorbeelden van een nieuwe economie.

- *Zet een grote stap naar een vorm van nieuw bestuur*
Verschuivingen in de verhouding tussen inwoners, maatschappelijk middenveld en overheid vragen om een nieuwe rolinvulling van het lokaal bestuur. Het gemeentebestuur van Houten kan deze rolinvulling ontdekken door stapje bij beetje te experimenteren met nieuwe rollen (bijvoorbeeld makelaar, verbinder, procesbegeleider).
Anderzijds kan Houten ook expliciet een sprong maken naar een vorm van nieuw bestuur door op alle niveaus (raad, college, organisatie) een nieuwe rolinvulling te schetsen in de verhouding met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Zoals in de jaren '80 het 'Tilburgs model' bekend werd als voorbeeld van de bedrijfsmatig werkende overheid, is dan in 2020 het 'Houtens model' een begrip geworden voor een moderne, vraaggerichte overheid die in goede verbinding staat met zijn omgeving; consequent richtinggevend op de hoofdlijnen, flexibel in de uitvoering.

4.5 Dilemma's

De dilemma's zijn de fundamentele keuzes voor de toekomst van Houten. Hierbij zijn per keuze minimaal twee opties benoemd, die elkaar uitsluiten (je kunt niet voor meer opties tegelijk kiezen).

De dilemma's vormen in de debatfase van het traject Houten 2025 de basis voor de discussie over het gewenste toekomstprofiel voor Houten.

Vijf dilemma's voor de toekomst van Houten

Uit de verkenningsfase van het visieproces Houten 2025 komen vijf bepalende dilemma's naar voren.

Het gaat om de volgende dilemma's voor de toekomst van Houten:

1. Richten we ons op jongeren, gezinnen of ouderen?
2. Hanteren we een lokale of een regionale schaal?
3. Willen we innovatief zijn of behoudend?
4. Hanteren we enkel een bezuinigingsagenda of ook een investeringsagenda?
5. Wie is in de lead; samenleving of lokaal bestuur?

In het onderstaande lichten we de vijf dilemma's achtereenvolgens toe.

1) Richten we ons op jongeren, gezinnen of ouderen?

Blijft Houten zich richting 2025 manifesteren als de kindvriendelijke gezinsstad bij uitstek? Bewegen we mee met de vergrijzing en richten we ons op ouderen? Of zetten we juist in op vergroening door er alles aan te doen om onze jongeren te behouden en zelfs jongeren van buiten aan te trekken? Dit dilemma is in de verschillende verkenningsworkshop veel aan bod geweest.

De keuzes die we hierin maken zijn belangrijk in het licht van de draagkracht van de Houtense samenleving.

We moeten nadenken over hoe we Houten vitaal en divers kunnen houden.

Een te eenzijdige bevolkingsopbouw maakt Houten kwetsbaar. Hoe zien we de solidariteit in de Houtense samenleving zich ontwikkelen richting 2025? Is dat vooral de solidariteit in familieverbanden, solidariteit tussen de leeftijdsgroepen of solidariteit binnen de eigen leeftijdsgroep?

Dit dilemma raakt ook aan de vraag hoe (want voor wie) Houten aantrekkelijk te houden; op welke voorzieningen zet je in? Ouderen vragen een ander sport-, zorg-, winkel-, welzijns-, horeca-, en recreatief aanbod dan jongeren of gezinnen. Welke voorzieningen willen we koste wat kost behouden of juist aanvullen? En welke voorzieningen mogen minder, als we vanuit financiële druk tot

keuzes gedwongen worden? Wisselen we straks speelplekken voor de jeugd in voor ontmoetingsplekken voor onze ouderen?

Ook voor het resterend woningbouwprogramma is dit dilemma relevant: hoe zet je de circa 1.800 woningen, die Houten nog te gaan heeft, strategisch in? Gaan we deze capaciteit gebruiken om de groeiende groep senioren een passende woonvorm aan te bieden? Ook jongeren zullen behoefte hebben aan een ander woningaanbod (studio's en appartementen) dan nu veelal in Houten aanwezig is. Daarnaast vragen zij wellicht op werkgebied om andere voorzieningen, zoals kleinschalige bedrijfsruimten ter overbrugging van de zolderkamer naar een kavel op een bedrijfsterrein.

2) Hanteren we een lokale of een regionale schaal?

Wil Houten in 2025 een complete stad zijn? Met alle denkbare voorzieningen binnen de eigen grenzen?

Of wil Houten juist goed kijken welke voorzieningen binnen handbereik in de regio beschikbaar zijn? En zich zelf vooral richten op dat wat in die nabije regio nog ontbreekt en goed bij Houten past?

Met het oog op de strategische ligging van Houten in de regio en de nabijheid tot andere gemeenten, hoeven we vast niet alles in Houten te hebben. Maar waar leggen we die grens? Een pretpark is altijd nog iets anders dan een overdekt zwembad. Welke type voorzieningen je per se binnen je gemeentegrenzen wilt houden, moet een afgeleide zijn van waar we met Houten naar toe willen: seniorenstad, duurzame stad, suburb van Utrecht, een kweekvijver voor innovatieve bedrijven?

Het bevorderen van sociale cohesie en saamhorigheid kan een argument zijn om bepaalde voorzieningen lokaal beschikbaar te hebben. Doordat je eerder buurtgenoten of de ouders van het klasgenootje van je dochter tegenkomt, zal een avond naar het theater in je eigen gemeente sterker bijdragen aan sociale binding en gevoel van saamhorigheid dan eenzelfde theaterbezoek in een buurgemeente.

Andersom moeten we ons ook de vraag stellen of we al het moois dat we binnen onze gemeentegrenzen hebben, willen zien als voorzieningen voor eigen gebruik. Of willen we deze ook zo goed mogelijk toegankelijk maken voor anderen? Willen we bijvoorbeeld via congressen en zakelijk toerisme ook de breedte van wat Houten te bieden heeft regionaal en nationaal uitventen? Denk daarbij bijvoorbeeld aan voorzieningen op het gebied van cultuurhistorie, buitenrecreatie, sport en horeca. Men kan hier in Houten immers niet alleen terecht voor een congres, maar er ook een hotelovernachting, een avond in het Oude Dorp en een ronde op de golfbaan aan koppelen. Wat zijn hiervan de voor- en nadelen voor onze eigen inwoners?

Kennen we bijvoorbeeld ons buitengebied de functie toe van eigen groene achtertuin of recreatief gebied voor de regio? Dit heeft gevolgen voor de rust in het gebied, de wijze waarop het een economische invulling krijgt (agrarisch of recreatief) en de mate waarin we moeten investeren in de ontsluiting. Willen we op het gebied van voortgezet onderwijs meer dan nu een regiofunctie vervullen? En moeten we vanuit die ambitie ons onderwijsaanbod uitbreiden met gymnasium en tweetalig VWO?

3) Willen we innovatief zijn of behoudend?

Innovatie is niet altijd een keuze. In het gemeentelijk sociale domein, dat met drie grote decentralisaties fors wordt uitgebreid, is vernieuwing geen keuze. Het is eerder een 'must'. Gemeenten, maatschappelijke organisaties én inwoners zullen met elkaar inventief moeten zijn. Samen zullen we nieuwe vormen van maatschappelijke dienstverlening moeten ontwikkelen. De nieuwe diensten moeten beter inspelen op de behoeften van groepen (kwetsbare) burgers. Maar deze diensten moeten tegelijkertijd efficiënter zijn dan de huidige voorzieningen. Want de gemeente moet de klus klaren met minder geld dan voorheen beschikbaar was toen het Rijk nog de regie voerde.

De mate waarin we in Houten op alle terreinen ruimte willen bieden aan innovatie, is wel een keuze. Nu geldt innovatie al snel als iets positiefs. De associatie met efficiency, groei en welvaart is snel gemaakt; "we make things better!". Innovaties leiden echter niet altijd tot succes. En al leiden deze wel tot succes, dan nog hoeven deze niet voor iedereen voordelig te zijn.

Gaat Houten bijvoorbeeld voor een innovatieve economie? Dat veronderstelt ruimte geven aan nieuwe bedrijven met nieuwe concepten. Zelfs als deze een bedreiging vormen voor bestaande ondernemers. Een stap verder zou kunnen zijn dat we niet alleen ruimte bieden aan vernieuwing wanneer nieuwe bedrijven zich melden en vernieuwende concepten zich voordoen. Maar dat we juist actief nieuwe bedrijven proberen binnen te halen.

Willen we echt ruimte geven aan (vernieuwende) maatschappelijke initiatieven? Bekende en actuele voorbeelden zijn de Houtense Helden of de Krachtfabriek. Maar de vraag speelt ook in het klein als bijvoorbeeld een groep buurtbewoners een stukje restgroen wil benutten als moestuin en ontmoetingsplek. Hoe streng bewaken we dan onze zorgvuldig ontworpen openbare ruimte? Of laten we het meer 'los' met de kans dat er spontaan mooie dingen ontstaan? En als het na een jaar niets geworden is? Zeggen we dan "eens maar nooit meer". Of leren we samen met bewoners en gaan we bij een volgend verzoek weer enthousiasme mee?

Zouden we het aandurven om Houten aan te melden als pilotgemeente voor postbezorging met drones of zelfsturende auto's? Of voor gerobotiseerde zorg? Met kans op een onderzoekende, ondernemende maatschappij, een goede pers en het gemak van vroege uitrol van de meest vooruitstrevende voorzieningen. Maar ook met het risico op onvoorziene tegenvallers. Of kiezen we voor de veiligheid van het bekende en de technologie die al ontwikkeld is; "We hebben het goed hier en hoeven die gekkigheid er niet bij."

4) Hanteren we enkel een bezuinigingsagenda of ook een investeringsagenda?

De economische crisis heeft de afgelopen jaren flinke impact gehad. Vrijwel iedereen heeft in meer of mindere mate de effecten van de crisis gevoeld. Een effect is ook dat de investeringsruimte - zowel particulier als publiek - ondertussen drastisch is afgenomen. Inwoners maken keuzes in hun huishoudboekje. Bedrijven kijken waar gesneden kan worden en ook overheden bezuinigen. Ondanks dat de gemeente Houten de afgelopen jaren al fors heeft bezuinigd, staat er nog een aanzienlijke bezuinigingstaakstelling open. Deze is nadrukkelijk gekoppeld aan keuzes die we met het oog op 2025 willen maken. De vraag is hoe we hier invulling aan willen geven.

Kiezen we in onze toekomstvisie voor eenzijdig bezuinigen, omdat we vinden dat dat al moeilijk genoeg is?

Of kiezen we voor een 'dubbelopgave' van bezuinigen én investeren? Omdat we vinden dat juist in deze tijden investeringen nodig zijn in de Houtense samenleving? Zelfs als dat betekent dat we op andere punten financieel nog meer weg moeten halen?

In verschillende verkenningsworkshops is door ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners een oproep gedaan om te investeren in terreinen waarmee Houten zich kan onderscheiden. Bijvoorbeeld in duurzaamheid, leefbaarheid of vernieuwende bedrijvigheid. Daarbij kwamen ideeën naar voren als het aantrekken van bedrijvigheid en werkgelegenheid door verglazing (glasvezel) van bedrijfsterreinen of het investeren in innovatieve verdienmogelijkheden op het terrein van recreatie en toerisme door bijvoorbeeld een virtueel (Google Glass) Limes en Linie museum te ontwikkelen. De bedoeling is natuurlijk dat deze investeringen op termijn renderen.

Als we kiezen voor de dubbelopgave van bezuinigen én investeren, moeten we goed weten wáár we dan onze investeringen op richten en wie hieraan willen en kunnen bijdragen.

5) Wie is in de lead; samenleving of lokaal bestuur?

Steeds meer wordt zichtbaar hoe groepen in de samenleving de aanpak van maatschappelijke opgaven door overheid of instellingen niet meer afwachten. In plaats daarvan pakken zij zelf de handschoen op. Tegelijk is een beweging zichtbaar van een terugtrekkende overheid, die ruimte biedt aan initiatieven uit de samenleving.

Tegelijkertijd vragen nieuwe, omvangrijke taken in het sociale domein (die met minder geld dan voorheen moeten worden uitgevoerd) om een ander handelingsperspectief van gemeenten en instellingen richting inwoners.

Al deze ontwikkelingen vragen om een nieuwe rolverdeling tussen lokaal bestuur, maatschappelijk middenveld en individuele burgers.

Rapporten te over die een bijdrage aan dit vraagstuk leveren, met 'doe-democratie', 'faciliteren', 'zelfredzaamheid' en 'burgerkracht' als veelgebruikte begrippen. De centrale boodschap uit deze rapporten is dat beter moet worden bekeken wat burgers en organisaties zelf kunnen bijdragen aan publieke opgaven. Dit in plaats van een overheid die automatisch 'in de aanbodstand schiet'. Het gaat om een aanpak die samen met de maatschappij moet plaatsvinden. Maar hoe zien we dat voor ons in Houten? Hoe ziet dat eruit op het gebied van openbare orde en veiligheid? Hoe ziet dat eruit op het gebied van cultuur en sport? Beheer openbare ruimte? Zorg? Onderwijs?

Uitgangspunt is dat de overheid toegevoegde waarde levert aan de samenleving. Zij dient regie te voeren op haar onvervreembare publieke verantwoordelijkheden. Het gaat daarbij om opgaven op het gebied van veiligheid, toegang tot voorzieningen, leefbaarheid, bereikbaarheid en duurzaamheid.

De overheid moet daarbij drie rollen goed weten te spelen:

- 1] haar klassieke rol (kaders stellen, spelregels vaststellen),
- 2] new public management (decentralisatie, deregulering, privatisering) en
- 3] new public governance (netwerksturing, burgers als gelijkwaardige partners behandelen in plaats van als uitvoerders van overheidsbeleid).

Voor de derde rol vraagt een grote cultuuromslag, nieuwe organisatievormen en nieuwe spelregels (ruimte voor de professionals in de buurt, wijkteams, zelfbeheer van burgers).

Dus waar vertrouwen we het meest op? Wat doen we als het ene deel van de buurt een ontmoetingsplek in de buurt wil en daartoe zelf initiatieven ontplooit? En het andere deel bang is voor overlast en dit niet wil?

Willen we dat dan de bijzondere kwaliteit van onze ruimte 'centraal' wordt geregeld? Of hebben we er vertrouwen in dat inwoners er uiteindelijk samen uitkomen? Waarbij de gemeente zich beperkt tot het ondersteunen en adviseren

van bewoners. Bijvoorbeeld door de inzet van kennis over het 'ruimtelijk DNA' van Houten. En op uitnodiging de rol van 'mediator' op zich neemt.

Laten we maatschappelijke initiatieven echt bloeien? Er zijn in Houten genoeg voorbeelden van dit soort initiatieven; Ecowijk Houten, Cultuurnacht Houten, de Krachtfabriek, Houtense Helden.

Maar laat het dan ook een maatschappelijke initiatieven blijven. Dat wil zeggen dat je deze als overheid niet over moet willen nemen! Dit wil nog wel eens gebeuren bij succes van een initiatief (overheid gaat ermee aan de haal) of bij falen (overheid wil het oplossen). In verschillende workshops en door experts is aangegeven dat de overheid betrokken moet blijven, maar dan wel in een faciliterende rol.

Een keuze voor een samenleving in 'de lead' roept weer nieuwe vragen op; Wat betekent dit voor hoe een gemeente haar financiële beleidsinstrumenten inzet? Proberen we maatschappelijk initiatief te prikkelen met aanmoedigings-subsidies in plaats van structurele subsidies?

Wat betekent dit voor hoe nieuw beleid tot stand komt? Gaan we door met de bestaande werkwijze van consultatie en inspraak bij nieuw beleid? Of nodig je de samenleving uit om zelf mee te schrijven aan beleidsnota's via open source achtige werkvormen?

Wat betekent dit voor de rol van de raad en het college? Hoe vertegenwoordigen raadsleden de Houtenaar?

5. Bijlagen

5.1 Proces en bouwstenen verkenning

Inleiding

Het nadenken over en het opstellen van een toekomstvisie is een intensief traject. Om tot een goed eindproduct te komen (de visie) spelen communicatie en participatie een belangrijke rol. Het proces is zo ingericht dat iedereen die dat wil eraan kan bijdragen. In deze bijlage beschrijven we het verloop van fase 2: de verkenningfase.

Verloop van het proces

De verkenningfase is gericht op het verzamelen van informatie over de huidige situatie van Houten en ontwikkelingen die op Houten afkomen. De verkenning is waardenvrij. Dat wil zeggen: zoveel mogelijk gebaseerd op feiten en nog niet gekleurd door persoonlijke waarden en belangen. Inwoners en organisaties zijn in deze fase nadrukkelijk betrokken als deskundige en niet als belangenebhartiger. Op basis van een brede inzet van deskresearch, expertinterviews, inwonersenquête, straatinterviews en (social) media is een zo compleet mogelijk beeld geschetst van Houten toen, nu en morgen. Het resultaat van deze verkenningfase is dit document: de Toekomstagenda Houten 2025.

Deskresearch

Een belangrijk en eerste onderdeel van de verkenning vormt de deskresearch, oftewel het literatuuronderzoek. De daartoe geraadpleegde literatuur vindt u in bijlage 5.3. De inzichten uit het literatuuronderzoek zijn verwerkt in de hoofdstukken 2, 3 en 4 van deze Toekomstagenda. Het literatuuronderzoek gaf daarnaast ook input aan elke volgende stap in de verkenningfase. Bijvoorbeeld aan de inhoud van de te hanteren checklists voor de expertinterviews en aan de op te stellen vragenlijst voor de inwonersenquête. Verder vormde het literatuuronderzoek de basis voor de gepresenteerde trends in de workshops. De literatuur is in eerste instantie verzameld door de deelnemers van de werkgroep. Daarnaast is relevante literatuur aangedragen vanuit de organisatie, de stuurgroep, het college, de geïnterviewde experts en de klankbordgroep van de raad. Al deze literatuur is geanalyseerd en verwerkt in de toekomstagenda.

Expertinterviews

In september en oktober zijn een vijftal experts geïnterviewd. Uitgangspunt bij de selectie van deze experts was dat zij deskundig zijn op een aantal relevante beleidsterreinen. In de volgende tabel staat weergegeven met wie is gesproken, wanneer en welke achtergrond en expertise de geïnterviewden hebben.

Tabel 16. Geïnterviewde experts

Geïnterviewde experts	Datum en plaats	Specialisme	Functie
De heer Dr. J. M. (Joop) Roebroek en mevrouw R. (Ria) Roelofs	27-09-2013, te Amersfoort	Participatiesamenleving	J. Roebroek: Senior Consultant Bureau Vertige/ Developing social innovation R. Roelofs: Change Consultant and coaching
De heer prof. dr. P.J. (Peter) Boelhauer	01-10-2013, te Delft	Volkshuisvesting en woningmarkt	Wetenschappelijk directeur / hoogleraar housing systems
Mevrouw. K. (Kim) Spinder	02-10-2013, te Houten	Social media, De nieuwe rol van de overheid / Organisatie van de toekomst, ondernemen en innovatie	Kim Spinder BV, Innovator en 'Piraat'
De heer prof. dr. P. (Paul) Schnabel	21-10-2013, te Utrecht	Sociaal-cultureel	Na diverse hoogleraarfuncties bekleed te hebben aan de Universiteit Utrecht, is de heer Schnabel sinds 2002 universiteitshoogleraar. Van 1998 tot 2013 was de heer Schnabel directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bron: gemeente Houten

Inwonersenquête

Door de inwonersenquête heeft de gemeente op een kwantitatieve wijze geïnventariseerd hoe Houtenaren het wonen in Houten beleven. Ook is aan de Houtenaren gevraagd wat volgens hen de kernwaarden van Houten zijn en welke ontwikkelingen en thema's zij belangrijk vinden voor de toekomst. Het onderzoek had de vorm van een online-enquête en vond plaats in de periode van 10 oktober 2013 tot 3 november 2013. Voor het onderzoek zijn alle 1.335 leden van het Burgerpanel uitgenodigd. Daarnaast zijn alle inwoners van Houten in de gelegenheid gesteld de vragenlijst in te vullen. Via www.houten2025.nl had men toegang tot de vragenlijst. In totaal hebben 810 inwoners aan het onderzoek deelgenomen. De resultaten zijn in de Toekomstagenda verwerkt. Verder zijn de resultaten gepresteerd als onderdeel van de introductie van de workshop met de inwoners.

Straatinterviews

Naast de digitale inwonersenquête zijn ook straatinterviews gehouden. Hiervan heeft de gemeente filmopnamen gemaakt.

De filmopnames zijn op verschillende manieren gebruikt. Op de eerste plaats om inwoners via www.houten2025.nl, YouTube en Omroep Houten te laten zien waar de gemeente mee bezig is. Tevens zijn ze gebruikt om mensen op te roepen deel te nemen aan de inwonersenquête.

Ook omroep Houten heeft filmpjes met straatinterviews gemaakt. Ook deze zijn op www.houten2025.nl geplaatst.

Verder zijn de filmopnames gebruikt als opwarmertje tijdens de verkenningsworkshops. Zij vormden onderdeel van de introductie van het workshopprogramma.

Workshops

In november 2013 zijn er acht verschillende verkenningsworkshops georganiseerd. Deelnemers waren inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, jongeren (4 aparte workshops) en regiopartners. Met hen hebben we steeds de voorlopige uitkomsten van de verkenning besproken. Daarna gingen de deelnemers in kleine groepjes aan de slag.

Zij bespraken onderling de uit de verkenning voortgekomen trends. Ook beoordeelden zij de trends op impact en gevolgen voor de gemeente Houten. Daarna gaven de deelnemers aan wat in hun ogen de belangrijke thema's, uitdagingen en dilemma's voor de toekomst van Houten zijn. Ook de kansen kwamen aan bod. De bijeenkomsten hadden door deze aanpak een zeer interactief en geanimeerd karakter.

Hieronder ziet u een overzicht van de gehouden workshops, de doelgroepen en het aantal deelnemers.

De verslagen van deze workshops vindt u in bijlage 5.2.

Eerder, op 5 juli 2013, organiseerde Architectuurcentrum Makebljide een Salon onder de noemer 'Houden van Houten: Modelstad Houten Futureproof'. Deze bijeenkomst was mede ter gelegenheid van stedenbouwkundige Robert Derks en is ook gebruikt als bron voor de verkenningsfase van Houten 2025.

Tabel 17. *Overzicht deelnemers workshops "Samen naar Houten 2025"*

Doelgroep	Datum	Aantal deelnemers
Ondernemers	11-11-2013	33
Maatschappelijke organisaties	14-11-2013	45
Regiopartners	18-11-2013	13
Havo en Atheneum leerlingen 4 ^e klassen Heemlanden	18-11-2013	50
VMBO 3 ^e klassen TL en BK	21-11-2013	50
Inwoners	25-11-2013	49

Bron: gemeente Houten

Figuur 58. *Aftrap Houten2025; StreetArt*

Om de aandacht van de inwoners te trekken vond op 12 oktober 2013 onder grote mediabelangstelling de aftrap Houten2025 plaats. Dit gebeurde met de onthulling van een Streetart project dat werd uitgevoerd door vrijwilligers en in samenwerking met Cultuur-aandeSlinger.

Inzet (sociale) media

Inwoners konden tijdens de hele fase van de verkenning informatie en filmpjes over het traject Houten2025 vinden via www.houten2025.nl. Daarnaast stond er over het visietraject elke week iets op de gemeentepagina's (Houten Actueel) in Houten Nieuws. Ook de lokale media besteedden aandacht aan het visietraject. Het Algemeen Dagblad en de andere lokale media publiceerden diverse malen een bericht en ook Omroep Houten bracht het onderwerp in haar radioprogramma's naar voren.

Sociale media speelden ook een rol. Hierbij werden onder andere Twitter, Facebook, LinkedIn en YouTube ingezet. Op de eerste plaats om mensen op te roepen om deel te nemen aan de inwonersenquête. Later om hen te stimuleren deel te nemen aan de workshops. Uiteraard konden inwoners ook hun mening laten horen via de sociale media. Het speciale account Houten2025 op Twitter kende begin december 2013 153 volgers, Facebook had 48 Likes en LinkedIn 82 deelnemers.

De verwachting is dat de deelname aan social media in de volgende fasen van het visietraject groter wordt. Enerzijds doordat de accounts tijd nodig hebben om bekend te worden. Anderzijds doordat een verkenning zich wat minder leent voor discussie. Het ligt voor de hand dat men van de social media meer gebruik zal maken in bijvoorbeeld de debat fase. Vooral als ook de politieke partijen zich gaan roeren vanwege de verkiezingen.

5.2 Verkenningssessies

Inleiding

In de bijgaande acht verslagen vindt u de uitkomsten van de verkenningssessie. Deze verslagen zijn te downloaden via de aangegeven links.

Er zijn verkenningssessies gehouden per doelgroep: inwoners, jongeren, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regiopartners. De sessies met jongeren betroffen twee sessies met een klas atheneum 4 en een klas Havo 4 van College De Heemlanden en twee sessies met een klas VMBO TL 3 en een klas VMBO BK 3 van Het Houtens. De uitkomsten van deze bijeenkomsten zijn gebruikt als input voor de Toekomstagenda.

De inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regiopartners gingen actief met de toekomst van Houten aan de slag door de onderstaande vragen te beantwoorden. De regiopartners zijn daarbij bevestigd voor zowel Houten als de regio:

1. Welke trends zijn het meest bepalend voor de toekomst van Houten?
2. Wat zijn mogelijke gevolgen van de trends voor de toekomst van de gemeente Houten?
3. Wat zijn de belangrijke vraagstukken voor de toekomst van Houten? (*uitdagingen*)
4. Wat zijn de belangrijkste keuzes die de gemeente Houten naar de toekomst moet maken? (*dilemma's*)
5. Welke kansen bieden de trends voor de gemeente Houten? (*kansen*)

De jongeren van 4 havo en vwo gingen aan de slag met het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Wat zijn mogelijke gevolgen van trends die voor de toekomst van Houten gaan spelen?
2. Welke kansen bieden de trends voor de gemeente Houten?
3. Welke uitdagingen bieden de trends voor de gemeente Houten?

Bij de jongeren van het VMBO lagen de volgende vragen voor:

1. Waar ben je trots op in Houten?
2. Wat denk je dat verandert in Houten (positief / negatief)?
3. Welke kansen zijn er voor Houten?
4. Welke uitdagingen moeten zeker in plek krijgen in de Toekomstvisie Houten 2025? (vraag 4 alleen VMBO BK)

In de onderstaande verslagen behandelen we per sessie de antwoorden die op deze vragen zijn gegeven.

Verkenningssessie voor inwoners

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131125-verslag-workshop-inwoners-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor 4 Havo

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131118-verslag-workshop-hav4-Heemlanden-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor 4 Atheneum

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131118-verslag-workshop-ath4-Heemlanden-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor VMBO TL 3

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131121-verslag-workshop-VMBO-TL3-Houtens-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor VMBO BK 3

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131121-verslag-workshop-VMBO-BK3-Houtens-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor ondernemers

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131111-verslag-workshop-ondernemers-DEF2.pdf>

Verkenningssessie voor maatschappelijke organisaties

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131114-verslag-workshop-maatschappelijke-organisaties-DEF.pdf>

Verkenningssessie voor regiopartners

<http://www.houten2025.nl/wp-content/uploads/2013/12/131118-verslag-workshop-regiopartners-DEF.pdf>

5.3 Literatuurlijst

- AALDERS, R. (2013). *Fun of functie; verschuivingen in ruimtelijk koopgedrag*. Rabobank, Kennis en Economisch Onderzoek.
- ADV MARKET RESEARCH (2012). *Burgerpanel Dienstverlening Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
- ADV MARKET RESEARCH (2013). *Jongerenpeiling Houten 2012*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
- ADV MARKET RESEARCH (2013). *Duurzaamheid Houten 2013*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
- ALPHEN, H-J VAN (2013). *Trenddocument gemeente Steenbergen*. Gemeente Steenbergen & Futureconsult.
- ANALYZUS EN ROOTS BELEIDSADVIES (2013). *Duurzaamheidsmonitor gemeente Houten; van welvaart naar welzijn*. In opdracht van Rabobank Kromme Rijnstreek.
- ANDRINGA, J., L. LANKREIJER, C. VAN LEENDERS & L. REYN (2012). Tien kansen voor de energieke ambtenaar.
- ANNONI P. & L. DIJKSTRA (2013). *EU Regional Competitiveness Index (RCI 2013)*. European Commission. Joint Research Centre. Institute for Security and Protection of the Citizens.
- ARCHITECTUURCENTRUM MAKEBLIJDE (2013). *Salon: Houden van Houten - Modelstad Houten Futureproof. Evaluatie & Verslag*. In samenwerking met de gemeente Houten.
- ATZEMA, O., K. VAN EGMOND, H. MOMMAAS, R. WENTING M.M.V. M. KUIJPERS-LINDE (2008). *Een strategische analyse in het kader van het traject Samen op Weg naar 2040' van de Provincie Utrecht*. Faculteit Geowetenschappen, Universiteit Utrecht m.m.v. Geodan Next.
- BAKAS, A. (2013). *Doorbraakinnovaties en nieuw ondernemerschap. Trendwatcher Adjiedj Bakas presenteert trends 2013, het jaar van de slang*.
- BOER, N. DE, A. VAN DIEPEN & L. MEIJS (2013). *Swingen met lokale kracht; overheden en de netwerksamenleving*. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO).
- BOSCH, E., B. SLEUTJES & A. OUWEHAND (2012). *Stijl van leven, stijl van bouwen; branding en leefstijlen in gebiedsontwikkeling*. Onderzoek uitgevoerd in het kader van het programma Kennis voor Krachtige Steden van het Nicis-Instituut in het onderzoeksconsortium 'Branding' en leefstijlen in de wijk dat bestaat uit Nicis-Instituut, Platform Corpovenista, de gemeenten Den Haag, Leeuwarden, Maastricht en Rotterdam, Vestia, ERA Contour en Onderzoeksinstituut OTB van de TU Delft.
- BROUWER, J. (2013). *Zelforganisatie gaat niet vanzelf; evaluatie experimenten met bewonersinitiatieven New Towns*. ABF Cultuur met medewerking van Platform31, de experimentpartners, de begeleidingsgroep bestaande uit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de gemeenten Purmerend, Apeldoorn en Zoetermeer en het International New Town Institute (INTI).
- BESTUUR REGIO UTRECHT (BRU) (2013). *Werkplan Dagelijks Bestuur 2013; Voortvarend aan de Slag*.
- COMPANEN (2012). *Bouwstenen woningbouwprogrammering Houten; Locaties ingekleurd*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
- DEIJL, T. (2013) *New Towns op zoek naar identiteit; een onderzoek naar identiteit en woonplaatsgehechtheid in voormalige groeikernen*. Masterthesis Urban Geography universiteit Utrecht, begeleider: dr. G.S. Bolt.
- DE WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID (WRR) (2012). *Vertrouwen in burgers*.
- DERKS, R. (2013). *Het groen omarmd; ontwerpen aan Houten*.
- DIMENSUS BELEIDSONDERZOEK (2013). *Leefbaarheidsmonitor Houten 2012*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
- Geuting, E., P. Bruil, G. van der Molen & E-J van Dijk (2012). *Utrechtse provinciale kantorenmarkt in balans; naar een kantorenstrategie*. Stec Groep B.V. aan provincie Utrecht en Utrechtse gemeenten. *Utrechtse provinciale kantorenmarkt in balans; kwalitatieve beoordeling & economische effectrapportage kantoorlocaties gemeente Houten*. Stec Groep B.V. aan provincie Utrecht.
- DTZ Zadelhoff (2013). *Nederland compleet; kantoren- en bedrijfsruimte-markt; factsheets januari 2013*.
- Egmond, E. van & M. Brouwer (2013). *U10-monitor 2013; Feiten en cijfers over de regio Utrecht*. Afdeling Onderzoek Gemeente Utrecht.
- GROOT, C. DE, F.VAN DAM, F. DAALHUIZEN (2013). *Vergrijzing en woningmarkt*. Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)
- HAJER, M. (2011). *De energieke samenleving; op zoek naar een sturingsfilosofie voor een schone economie*. Planbureau voor de Leefomgeving.

- HILDERS, M., H. TJALMA, R. PALSTRA, M. MEIJERS & J.BERGSMA (2012). *Grip op samenwerken*. Vereniging Nederlandse Gemeenten, ondersteuningsprogramma Slim Samenwerken.
- HOEK, M. (2013). *Zakendoen in de nieuwe economie; zeven vensters op succes*.
- INNOVATIEPLATFORM, WERKGROEP CONCURRENTIEKRACHT (2010). *Nederland 2020: terug in de top 5. De economische agenda: Innovatief, Internationaal, Involverend*.
- INTERPROVINCIAAL OVERLEG (IPO) (2012). *Essaybundel Stip aan de horizon*. Interprovinciale Toekomstverkenning Stip.
- INTERPROVINCIAAL OVERLEG (IPO) (2012). *Trendboekje*. Interprovinciale Toekomstverkenning Stip.
- JANSEN, B., L. Nieuwenhuijsen & A. Sahbaz (2012). *De bijzondere stedelijke ontwikkeling van Houten*.
- JOBSEN, P. & J. VISSCHER (2013). *Toekomstvisie gemeente Leerdam 2030; Trendrapportage*. Motivaction Research and Strategy. Onderzoek in opdracht van de gemeente Leerdam.
- KING KWALITEITSINSTITUUT NEDERLANDSE GEMEENTEN (2012). *Waar staat je gemeente? Blik van de burger in Houten*.
- KING KWALITEITSINSTITUUT NEDERLANDSE GEMEENTEN (2013). *Verklaringsmodellen Houten: woon- en leefklimaat, arbeidsparticipatie, lokale economie*. In samenwerking met de Atlas voor Gemeenten.
- KRUITER, A.B. & H. KRUITER (2013). *De praktijk als landingsbaan*. Instituut voor Publieke Waarden in opdracht van de ministeries van BZK en VWS.
- KRUK, P. VAN DER (2013). *Methodisch werken voor sociale wijkteams*. Stichting VraagWijzer Nederland, ontwikkeld in opdracht van de gemeente Dordrecht.
- LAMPERT, M. & P. RÖHLING (2013). Presentatie: *Mentaliteitstrends 2013*. Motivaction Research and Strategy.
- LEEUWEN, A. van (2013). *Toplocaties; onderzoek naar economische prestaties van gemeenten*. Elsevier in samenwerking met Bureau Louter.
- LEEUWEN, A. van (2013). *De beste woongemeenten; welke gemeenten bieden het beste van alles?*. Elsevier in samenwerking met Bureau Louter.
- LOUW, E., E.J.P. KETELAAR & J.DINNISSSEN (2012). *Bedrijven onder dak: De Bilt-Houten-Nieuwegein-Utrecht-Vianen. Kansen voor economische ontwikkeling verzilveren door doelgerichte aanpak ter verbetering van bedrijfshuisvesting*. Kamer van Koophandel Midden-Nederland, afdeling Regionale Economie in samenwerking met de TU Delft. De definitieve rapportage is opgesteld na een consultatieronde onder de betrokken gemeenten.
- MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES (2013). *De Doe-democratie, kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving*.
- MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES, R.H.A. PLASTERK (2013). *Nieuw Beleidskader gemeentelijke herindeling*.
- MOVISIE (2012). *Werken met toekomstscenario's; Handreiking voor een duurzaam wonen-welzijn-zorgbeleid*. Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.
- NEKKERS, J. (2011). *Wijzer in de Toekomst; werken met toekomstscenario's*.
- NEKKERS, J., W. MEIJER & R. POLDERMAN (2011). Toekomstvisies als wonderolie; Onderzoek naar toekomstvisies van Nederlandse gemeenten.
- OCKELOEN, G, R. HOOPE, P. CASTENMILLER, E. BOSCHKER & M. MINDERHOUD (2012). *Schaaldynamiek: Verkenning van de stand van het denken rond schaalvergroting en schaalverkleining*. KVD Reframing & Zenc in opdracht van Trendbureau Overijssel.
- PARIDAEN, R. & E. VAN EGMOND (2013). *Regionale Woningmarktmonitor 2013; monitor voor de U10-gemeenten*. Afdeling Onderzoek gemeente Utrecht. Uitgave U10 / Bestuur Regio Utrecht.
- PRONEXUS (2011). *Bevolkingsprognose Houten 2011-2031*.
- PROVINCIE UTRECHT (2010). *Utrecht2040; Samen zorgen voor een duurzame en aantrekkelijke regio. Van strategie naar uitvoering*. Opgesteld door de interdisciplinaire provinciale projectgroep Utrecht2040.
- QUINT-RESULT ONDERZOEK & ADVIES EN SGBO (2012). Uitgevoerd in samenwerking met TNS NIPO. *Rapport op maat: klanttevredenheidsonderzoek; De belangrijkste resultaten voor de gemeente Houten uit de klanttevredenheidsonderzoeken als onderdeel van Benchmarking Publiekszaken 2012*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten en andere Nederlandse gemeenten. Benchmarking Publiekszaken is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken en (voorheen) Stichting Rekenschap.

- QUINT-RESULT ONDERZOEK & ADVIES EN SGBO (2012). *Brief op Maat Benchmarking Publiekszaken*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten en andere Nederlandse gemeenten. Benchmarking Publiekszaken is een initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken en (voorheen) Stichting Rekenschap.
- RAAD VOOR DE LEEFOMGEVING EN INFRASTRUCTUUR (2012). *Essays Toekomst van de stad*.
- RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR (ROB) (2012). *Loslaten in vertrouwen; Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt én samenleving*.
- RAAD VOOR MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING (RMO) (2013). *Rondje voor de publieke zaak; Pleidooi voor de solidaire ervaring*.
- RAAD VOOR MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING (RMO) (2013). *Terugtrekken is vooruitzien; Maatschappelijke veerkracht in het publieke domein*.
- REIJNDORP, A., L. BIJLSMA, I. NIO, R. VAN DER WOUDE (2012). *Nieuwe steden in de Randstad; Verstedelijking en suburbaniteit*. Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).
- RIDDER, W. DE, P. VAN DEN BROEK, J. DUIJVESTIJN, M. VERBOOM (2006). *Ondernemen in 2015; Strategische opties in de belevingseconomie*. Stichting Maatschappij en Onderneming.
- ROOY, P. VAN (2011). *Verdienmogelijkheden, cahier gebiedsontwikkeling*. Stichting NederLandBovenWater.
- ROTMANS, J. (2010). Presentatie: *Het wezen van transitie in vijf leerervaringen*. Knowledge Network for System Innovations and transitions.
- ROTMANS, J. (2012). *In het oog van de orkaan; Nederland in transitie*.
- SCHULZ, M., M. VAN DER STEEN & M. VAN TWIST. *De koopman als dominee; Sociaal ondernemerschap in het publieke domein*. Essay als onderdeel van het Meerjarig Kennisprogramma Intelligent Bestuur voor een Veerkrachtige Samenleving, waarin de ministeries van BZK, EZ en OCW participeren.
- SMARTAGENT (2013). *Toolkit Leefstijlen; Communiceren en participeren vanuit de belevingswerelden van Houtense inwoners*. Onderzoek in opdracht van de gemeente Houten.
-
-
- SMITS, J.A.M. & O.J. WITTEWAALL (1988). *Houten; ontstaan en groei*.
- STEEN, M. VAN DER & M. VAN TWIST (2012). *Stresstest, Scenariodienaken & Strategisch gesprek; Naar schokbestendige gemeenten*. Working paper van de NSOB Denktank.
- STRATEGIEBERAAD RIJKSBREED (2013). *Rijksbrede trendverkenning*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- STUURGROEP A12-ZONE (2011). *Verstedelijkingsperspectief A12 centraal; Rode draad voor de langere termijn ontwikkeling van de A12-zone in de Utrechtse Regio*.
- TOERING-DE JONG, F.H.W. (2012). *Scenarioplanning bij gemeenten; Een onderzoek naar de toepasbaarheid van scenarioplanning bij strategische besluitvorming van gemeenten over (woning)bouwontwikkelingen*. Erasmus Universiteit Rotterdam/Technische Universiteit Delft, Scriptie MCD8. Scriptiebegeleider: Dr. ir. T.A. Daamen - Technische Universiteit Delft.
- TOET, J. (2012). Presentatie: *Introductie scenario's maken*. Newpublic.
- TWIST, M. VAN, M. VAN DER STEEN, R. PETERS (2010). Essay: *'De Boom en het rizoom. Overheidssturing in een netwerksamenleving'*
- U10 (2012). *Cijferboekje*. Onder andere als bijlage bij Bestuursconferentie 'Samenwerken voor gevorderden', 25 april 2012.
- U10 (2013). *Toekomstwerkboek voor de Utrechtse Regio*. Verkenningen door 14 raadsleden van U10 gemeenten onder aanvoering van A. Wolfsen.
- UTRECHT, ONDERZOEKSFLITS (2013) *De positie van de provincie Utrecht in de Regional competitiveness index 2013*. Afdeling Onderzoek gemeente Utrecht.
- VAN DIJKEN, K., R. DORENBOS & T. LUPI (2013). *Steden in onzekere en turbulente tijden: trends, ontwikkelingen en uitdagingen 2014 en verder. Trendstudie*. Platform31.
- VELD, R. IN HET & A.J. KRUITER (2013). *Hoe gemeenten met verschillen kunnen omgaan*. Gepubliceerd op www.socialevraagstukken.nl
- VELD, A. OP HET & J. WACHTMEESTER, ANDERSSON ELFFERS FELIX BV (AEF) (2012). *Decentralisatie betekent transitie & transformatie: Nieuwe verantwoordelijkheden, rollen en opgaven in maatschappelijke ondersteuning*. Transitiebureau Begeleiding in de Wmo. In samenwerking met: Ministerie van VWS, VNG, MO-Groep, MOVISIE, project De Kanteling en Programma Welzijn Nieuwe Stijl.

- VELDHEER, V., J-J JONKER, L. VAN NOIJE, & C. VROOMAN (2012). *Een beroep op de burger; Minder verzorgingsstaat, meer eigen verantwoordelijkheid?* Sociaal en Cultureel Planbureau.
- VERBOND SECTORWERKGEVERS OVERHEID, SAMENWERKENDE CENTRALES OVERHEIDSPERSONEEL, MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES (2010). *De grote uittocht; Negen essays over de arbeidsmarkt.*
- VERENIGING DIRECTEUREN PUBLIEKSDIENSTEN (VDP) (2010). *Van Overheidspoort naar Burgerpoort.* In samenwerking met BMC.
- VLIES, J VAN DER., G. MULDER (2009). Toekomstverkenning gebouwde omgeving. TNO Bouw en Ondergrond.
- VNG (2013). *Kantelkracht: Gras groeit boven 7 graden.* Uitgave in het kader van project De Kanteling.
- VNG DENKTANK (2013). *Jaarbericht 2013. Van eerste overheid naar eerst de burger; over maatschappelijke initiatieven die de lokale overheid uitdagen.*
- WEEL, B. TER, A. VAN DER HORST, G. GELAUFF (2010). *The Netherlands of 2040.* Centraal Planbureau (CPB).
- WILT, J DE & G. FONK (2012). *Naar een schaalbare menselijkheid.* Gesprek met Paul Iske (Dialogues: initiatief van ABN AMRO), Instituut voor briljante mislukkingen en Universiteit Maastricht, Professor Open Innovation & Business Venturing), Amsterdam. InnovatieNetwerk.
- WTTEWAALL, O.J. (1999). *Veel vertier en doortogt: een greep uit de geschiedenis van Houten, Schalkwijk, 't Goy en Tull en 't Waal.*
- WYNIA, S. (2013). *Groot, groter, grootst; Uitdijende bureaucratie: de overheveling van rijkstaken maakt van gemeenten omvangrijke lokale verzorgingsstaatjes. Gaat dat goed?* Elsevier november 2013.
- ZOETERMAN, B., J.SLABBEKOORN, R. SMEETS & J. DAGEVOS (2013). *Voorbij de lijstjes; een studie naar duurzaamheid benchmarking onder 100 gemeenten en het belang van gemeentelijke typologieën.* Telos. Mede mogelijk gemaakt door Stichting Triodos Foundation.
- ZUIDEMA, H. (2012). *Transformatie van het sociale domein. De decentralisaties: achterliggende visie en mogelijke aanpak.* De decentralisaties ABWZ, Jeugdzorg, Participatiewet (Werken naar vermogen) en Passend onderwijs. Zo! organisatieadvies.

Onderdoor 25
3995 DW Houten
tel. (030) 63 92 611
www.houten.nl

gemeente Houten

